MÜÜRILEHT

NÜÜDISKULTUURI HÄÄLEKANDJA

KUUEKÜMNE TEINE NUMBER : MÄRTS 2017

HIND 2€

9 772346 662013

#62 : SEKS

JUHTKIRI

VABADUS MITTE VASTATA OOTUSTELE

„Kas sa tahad orgiale minna?" küsis sõber, kui Berliini pornofilmifestivali lõpupeol arutasime, mida edasi teha. Väga ei tahtnud, sest ma poleks ennast seal ilmselt mugavalt tundnud. Õieti ei olnud ma enam aga üldse kindel, mida ma tahtma ja kes olema peaksin, sest selleks hetkeks olin veetnud terve nädala festivalil eri sorti seksifilme vaadates ja seda koos seltskonnaga, kus peaaegu kõik olid vastavates filmides mänginud. Olin orgiale mineku suhtes kõhklev, mille peale sõber vastas kelmikalt, et mis ajakirjanik ma olen, kui orgiale ei lähe. See tundus provokatsioon, aga ma ei väljendanud oma ärritust ning järgnesin talle siiski. Võib-olla hirmust näida igav, kui eelistan grupiseksile kojuminekut? Võib-olla ei tajunud mu pornonäitlejast sõber mu kimbatust? „I think it's going to be chill," nagu ta ütles, kuna tema sõprusringkonnas ei ole õhtu lõpetamises mitme inimesega korraga seksides midagi nii erandlikku kui minu maailmas.

See avas minu jaoks tunde, mis tekib, kui proovid vastata eeldustele, mille teised on sinu seksuaalkäitumisele seadnud. Sellest püüust mõtlesin ka siis, kui vaatasin praegu kinolevis jooksvat „Roccot", kus 20ndates naised kinnitavad endast poole vanemale šarmantsele pornostaarile, et neile väga meeldib, kui keegi neid keppides lööb ja juustest kisub.

Praegune Lääne teismeliste põlvkond pihib, kuidas poiste esimesed seksuaalkogemused pärinevad pornofilmide vaatamisest ning seetõttu kasvavad nende ootused seoses nii iseenda sooritusvõime kui ka oma 15-aastaste tüdrukutega ebareaalselt kõrgeks. Peavooluporno on saanud teismeliste põhiliseks seksuaalhariduse allikaks ning nende silme alla satub ka selliseid filme, mis õpetavad seksiks nõusoleku andmise, vastastikuse austuse ja mõlema osapoole ihade avastamise asemel seda, et naised on siin ilmas selleks, et meestele naudingut pakkuda, või meeste ülesanne on olla pidevalt rahuldamist vajava seksiihaga domineeriv lihasmägi. Viimasel ajal on õnneks hakanud pornomerre voolama ka uusi hoovuseid, mis näitavad ekraanil mitmekesisemaid karaktereid ning sundimatut seksi. Kusjuures, mu Berliini sõber kuulub väärtpornot loovasse koolkonda, nii et tegelikult on ta osa lahendusest.

Ekraanilt nähtud seksuaalsed suhtlusmustrid levivad ka üksteisele seatud eeldustesse pärissuhetes. Porno mõjutab küllap seksuaalkäitumist intiimsuhetes ja ootusi oma voodikaaslasele, ent üldisem avalik meediaruum annab juhtnöörid suhtlemiseks ühiskonnas laiemalt. Eestis väetab peavoolumeedia jõudsalt juba niigi patriarhaalset pinnast, eeldades naiselt eelkõige ilu, et mehe pilk temal puhkaks, mille kohta võisime lugeda näiteks Mirtel Pohla vastulausest Ekspressile, mis avaldas seksistliku käsitluse tema rollidest, ning pildilt kõrvalejäämist, et mehed saaksid näiteks riiki juhtida. Võimuhierarhias, kus mehe erialast tööd väärtustatakse naise omast enam – millest kõneleb ka massiivne sooline palgalõhe Eestis –, sõltuvad naised rahaliselt meestest, sest nende mehed teenivad reeglina rohkem. Aga mis siis saab, kui mees peaks vägivaldseks muutuma? Kui naise toimetulek sõltub suuresti tema elukaaslasest, on ta nurka surutud, kui kooselu viimasega peaks võimatuks muutuma. Seda enam, kui ebavõrdne peremudel põhineb mentaliteedil, et nii ongi õige. „Mida rohkem evib mees soorollilisi „ettekirjutusi" meeste võimust naiste üle, rohkematest õigustest ja privileegidest, seda enam ta ootab naiste allumist ja kuuletumist endale. Selline suhtumine võimendab /…/ naise kohtlemist omanditundega," ütleb ühiskonnauurija Kadri Soo. Ühiskondlikes võimusuhetes toimuvad vägivallaaktid selle suhtes, kes on legitiimne ohver, agressorist nõrgem ning vägivald ei tulene mitte kontrollimatust vihapurskest, vaid on õpitud viis kontrolli saavutamiseks. Ühiskonnas loob naistevastast vägivalda väljavabandavat õhkkonda ka naiste objektistamine ja meestest vähem tähtsana kujutamine meedias – pornofilmides, aga ka aeg-ajalt kas või Eesti Ekspressi veergudel (näiteks on soolisest lõhest EE persoonilugudes kirjutatud Sirbis (03.03.) ning EE kaldumisest ohvrisüüdistamisse TÜ ahistamisjuhtumi käsitlemisel Postimehe arvamusportaalis (01.03.))

Foto: Riho Vahtras

Märkamata oma partneri tegelikke soove ja vajadusi ning võttes selle asemel omaks üldisi dogmaatilisi seisukohti ühiskonnas, ei õpi me oma kaaslast tegelikult tundma ning õõnestame tema isiklikku otsustusvabadust. Eeldus, et ühe inimese kohustus on teist rahuldada, valab õli vägistamiskultuuri tulle, sest vähendab mõistmist, et seksiks või seksuaalseks suhtluseks tuleb anda ühemõtteline iseseisev nõusolek. Sagedased etteheited vägistamisohvrite riietuse, joobeastme või käitumise kohta näitavad, et ühiskonnas pole veel selget arusaama, et need asjad ei ole ettepanek seksiks. Nõusoleku andmine sisaldab sundimatut sooviavaldust puudutada, suudelda, lahti riietuda ning seksida. Vaikimine ei tähenda nõusolekut, vaid selle taga võib olla keeruline psühholoogiline dilemma, kuidas olukorras käituda („kas ma tahan temaga seksida?") või kuidas olukorrast välja pääseda („kas ta pettub minus, kui ma temaga ei seksi?" või ekstreemsemal juhul „kas ta tuleb mulle kallale, kui ma temaga ei seksi?"). Igaühe seksuaalsus on sügavalt tema enda asi ning mingite õpitud eelduste kellelegi pealesurumine võib mõjuda seksuaalselt ahistavalt.

Tol ööl Berliinis me orgiale ei jõudnudki, sest pidu oli juba läbi saanud. Minu jaoks oli see positiivne asjade käik, sest õhtu lõppes vana hea koduseksiga ilma kolmandate osapoolteta ning mõistsin, et minu *kink* on armastatuga amelemine ilma pornofilmides nähtud juurdepanuta.

Piret Karro, keskkonna- ja kultuuritoimetaja

Esikaanel Alan Proosa. Foto: Aleksander Kelpman

TOIMETUS

Helen Tammemäe	peatoimetaja	helen@muurileht.ee
Henri Kõiv	tegev- ja sotsiaaliatoimetaja	henri@muurileht.ee
Mariliis Mõttus	disaini- ja muusikatoimetaja	mariliis@muurileht.ee
Piret Karro	keskkonna- ja kultuuritoimetaja	piret@muurileht.ee
Maia Tammjärv	kirjandus- ja uudistetoimetaja	maia@muurileht.ee
Sille Pihlak	arhitektuuritoimetaja	sille@muurileht.ee
Keiti Kljavin	linnaruumitoimetaja	keiti@linnalabor.ee
Pille Sepp	keeletoimetaja	pille@muurileht.ee
Kertu Teele Viira	asjaajaja	kertu@muurileht.ee

Makett/kujundus Madis Katz
Illustraatorid Andrei Kedrin, Ann Pajuväli, Lilian Hiob, Vahram Muradyan
Fotograafid Aleksander Kelpman, Janis Kokk, Priit Mürk, Renee Altrov, Tõnu Tunnel

KOLLEEGIUM: GUSTAV KALM, MARGUS KIIS, AHTO KÜLVET, ELLEN MURULA, BERK VAHER, KEIU VIRRO

VÄLJAANDJA: MTÜ TARTU KULTUURITEHAS

TOETAJAD: EESTI KULTUURKAPITAL, KULTUURIMINISTEERIUM, TARTU LINN, TELLISKIVI LOOMELINNAK, VIRU KESKUS

TRÜKK: PRINTALL · TIRAAŽ: 4500

SAADA MEILE

Uudiseid ja pressiteateid: *uudised@muurileht.ee*

Arvustamiseks plaate, raamatuid, veini ja juustu: Müürilehe toimetus, Telliskivi Loomelinnak, A2 hoone II korrus, Linnalabori ühiskontor

Head kraami võib saata/viia Müürilehe nimele ka plaadipoodi Biit (Pikk 9, 10123 Tallinn) või Genialistide Klubi baari Möku (Magasini 5, 51005 Tartu). Samuti võib saata paki Müürilehe postiaadressile Tatari 64, 10134 Tallinn.

Kõigile aadressidele pakke saates või kohale viies palume märkida adressaadiks kindlasti „Müürileht".

KAASAUTORLUSEST

Müürileht ootab kaastöid, milles on ajakohased ideed ja nende veenvad põhjendused; mis on kirjutatud loetavas eesti, vene või inglise keeles; milles ei leidu arutut idiootsust, vaid troonib silmapaistev mõtteselgus. Palavalt oodatud on artiklid ühiskonna, kultuuri, teaduse ja laiemalt elu kohta. Toimetus jätab endale – iseenesest mõista – õiguse valida, millised tekstid avaldatakse. Aga kuna määrav ei ole ainult tekst, on tervitatud ka illustratsioonid, fotod, koomiksid, plakatid ja muud ajaleheformaati sobivad väljendusvormid! Kaastööga seoses võta ühendust mõne meie toimetajaga.

Tuleb märkida, et kaasautorlus on vabatahtlik ja kuna Müürilehe väljaandmine on puudulike rahaliste vahenditega ettevõtmine, mis ei teeni kasumit, pole toimetusel tekkinud seni võimalust autoritele kaastööde eest honorari maksta, v.a projektipõhised honorarifondid. Sellest hoolimata ei peegelda honoraride puudumine kuidagi toimetuse suhtumist kaasautorite panusesse.

TOETA MÜÜRILEHE VÄLJAANDMIST

Telli Müürileht 18€ eest aastas: *muurileht.ee/tellimine*

Reklaami Müürilehes: *muurileht.ee/reklaam*

JÄLGI MEID

· · · @Muurileht

SISUKORD

Seks müüb, kuid käesoleva numbriga Müürileht odavat populaarsust võita ei soovi. Tutvustame seksuaalsust hoopis selle mitmekülgsuses, unustame tabuteemad, anname hääle neile, kellelt on see nende seksuaalsuse tõttu võetud, oleme avatud!

Seksinumbri persooniks on kunstnik, kes vabastas oma soolise identiteedi stigmadest – **Piret Karrole** antud intervjuus (**lk 6–9**) võrdleb fotograaf **Alan Proosa** elu transsoolisena Eestis ja Taimaal. **Leheküljel 11** selgitab **Kaisa Maria Ling** oma kiindumust *drag-show*'desse selle meelelahutusvormi barokse mõõtmega.

Lehekülgedel 12–13 kirjeldab **Liza Langa** oma kogemuse põhjal transsoolise inimese kolgata teed Eesti ühiskonnas *featuring* asjatundmatud ametnikud, perekondlik halvakspanu ja tragikoomilised kokkupuuted võõrastega. **Leheküljel 14** annab **Müürilehe lantimiskonsultant** ajaloolise ülevaate geimaailma *hook-up*-kultuurist – mis algas kunagi kruiisimisparkidest, on kolinud nüüdseks ammu küberruumi, kus tähelepanu keskmes on peenisepildid. **Jarmo Seljamaa** on lugeja jaoks kokku pannud (**lk 15**) Eesti geikogukonna õhtuste kohtumispaikade välimääraja.

Lehekülgedel 16–17 lülitume sujuvalt pornolainele. **Sander Rebane** jagab musta materjali monolavastuse „Ei tao" jaoks ette võetud pornopaastust. See, kelle jaoks paast tundub liiga radikaalne, võib **Müürilehe pornokomisjoni** juhendi järgi (**lk 17**) oma vaatamisharjumusi eetilisemate valikute poole suunata. **Tuudur-Jaan Rekkor** sirvis (**lk 20–21**) seksinumbri tarvis kodumaist erootikažurnaali Maaja, kus paljas ihu on üha rohkem pehmeks taustamuusikaks rassistlikele seisukohavõttudele, mis balansseerivad vihakõne piiril.

Filmirubriigis (**lk 22**) muljetab **Triin Tasuja** paljusid kinokülastajaid šokeerinud Sandra Jõgeva dokumentaalfilmist „Armastus…". **Tõnis Jürgens** kirjutab (**lk 23**) aga tänavu HÕFFi nostalgiaprogrammis linastuvast 70ndate Lääne-Saksa *softcore*-kultushitist „Schulmädchen-Report". **Lehekülgedel 24–25** tutvustab folklorist **Andreas Kalkun** rahvaluule kaudu vanade eestlaste intiimelu, puhastades selle romantilistest ettekujutustest.

RSRi veerus (**lk 26–27**) analüüsib **Anna Linda Tomp** USA heitlikku abordipoliitikat. **Sanna Kartau** on võtnud aga luubi alla (**lk 28**) lähisuhtevägivalla käsitlemise kohalikus meedias, kus möllavad emotsioonid ja müüb šokifaktor, kuid puudub maastikuvaade. Kirjandustoimetaja **Maia Tammjärv** arvustab (**lk 29**) teost, mille lugemist ta lootis võimalikult kaua edasi lükata. Lõpuks polnud tal siiski Maarja Kangro romaanist „Klaaslaps" pääsu.

Muusikakülgedel **(lk 30–31)** palusime DJ-ankeedi täita siinse klubimuusika ühel korüfeel, Birminghami varakult Tallinna vastu vahetanud **Rhythm Doctoril**. Uuema biidi huvilistele tutvustame lääneranniku *house*-muusikat Maarjamaale importivat **West Coast Swingazit**. „Kosmopoliidi" rubriik (**lk 33**) võngub **Aigi Lehtla** ja **Andrei Jakovlevi** kureerituna sambarütmi taktis – juttu tuleb Brasiilia karnevalikultuurist kui õnne ja armastuse pidustustest. Kontrastiks sambakarnevalile küsitleb (**lk 34–35**) muusikatoimetaja **Mariliis Mõttus** Berliini Love Parade'i kaasasutajat **Danielle di Picciottot** ja tema kaaslast **Alexander Hacket**, kes nomaadidena mööda maailma rännates jõuavad Tallinn Music Weeki ajaks ka Eestisse. Seksinumbri lõpetab (**lk 35**) **Kristel Jänes**, kes räägib oma disainibrändi Crystal Rabbit sünniloost.

Triin Tasuja

ENESEKINDLAD NAISED EI VIHKA

olen oma generatsiooni naishääl
keset kaubanduskeskust on mu vabadus
mitte minna mehele vaid osta kingi
mis mu säared lennutavad taevasse
kuhu pürgida tahab ju igaüks
see on suhete vaba turu majandus
ma ei kavatse enam tunda oma murtud südant
ega elu ei ole luuletus, elu on ime
ilus tüdruk, ime
sellel suurel vorstipeol, kus keegi alati
tahaks suga keppida
tuleb ennast armastada ise
ma armastan end ise!
nii kingadega kui paljajalu
nii teel taevasse kui koju
sest ma olen oma generatsiooni naishääl
üheksakümnendates kannatada saanud lapsepõlvega
vanaema kasvatatud naiivseks
puhtamaks inimeseks kui vaja oleks
sest kõik päevad on ajanud segadusse
kuni tänaseni
mil jätnud olen kõik oma peigmehed
sest ei kavatse saada üksikemaks
armastuspuudujääkide kompenseerivast
ajudeta täispeaga ettekujutatud armumise
suvalise ilusa kõva riistaga mehe kiimast
sest see oleks liiga lihtne
mul on vittukanti ambitsioone
näen potentsiaali adopteerimises
aga noh, oleks siis et emaks lastele
ent mehed jäävad ette, sest pärast vihma
seened – tead küll – tõmba ainult
õrnalt käega üle ja juba ta tuleb
ja jälle on liiga lihtne, igav ja labane
kogu aeg sama skeem ja nukraks teeb
et peale ihuliikme nagu miski muu ei areneks
kuidas ometi peaks mulle sellest piisama?
olen selle generatsiooni naishääl, türa
kuuled mind või?
nahhui sa passid mu perset ja rindu
su munn on vähe isu äratav
seega seis on ebavõrdne
mina juhin
armastusega

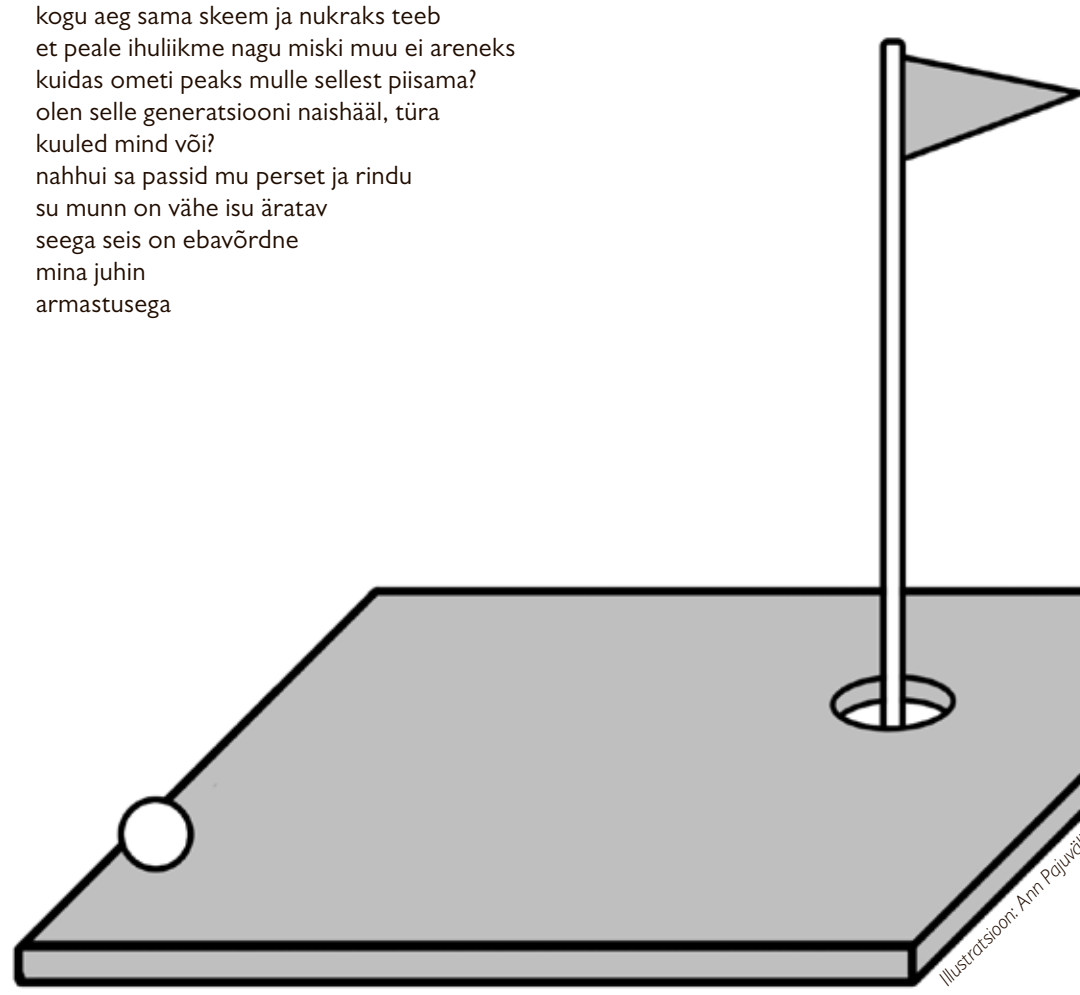

Illustratsioon: Ann Pajuväli

LUULETUS VALMIS NÄITUSE JA *POP-UP*-MUUSEUMI „OLEN MEELETULT VIHANE" RAAMES, MIS ON OKUPATSIOONIDE MUUSEUMIS AVATUD KUNI 23. APRILLINI. NÄITUS KÕNELEB PROTESTIJATEST, REVOLUTSIONÄÄRIDEST NING INIMESTEST, KES ON VIHASED.

VANEMUINE
147. HOOAEG
Laineid murdes
LARS VON TRIERI, DAVID PIRIE, PETER ASMUSSENI, VIVIAN NIELSENI DRAAMA
LAVASTAJA JA MUUSIKALINE KUJUNDAJA TIIT PALU
OSADES MARIAN HEINAT — IVO UUKKIVI (EESTI DRAAMATEATER) — KATRIN PÄRN
MARGUS JAANOVITS — PIRET LAURIMAA — VEIKO PORKANEN — RIHO KÜTSAR
JÜRI LUMISTE — REIMO SAGOR — KARL LAUMETS
kinema
LARSEN
ESIETENDUS 4.03 VANEMUISE TEATRIS
autospirit
Tartu

viru
keskus
ESITLEB:
ACOUSSION SPRING
7 APRILL 2017
lennusadamas
DILLON (DE)
VAIKU EPLIK
THE BOONDOCKS
NUËP
MARIE&RAUL VAIGLA
SIVE (IE)
INFO & PILETID:
TICKETER.EE
ticketer

XIV
Maailmafilmi
festival
20.–25. märtsini
ERMis
EESTI RAHVA MUUSEUM
Maailm algab siit!
worldfilm.ee
MAAILMAFILM
TARTU WORLD FILM FESTIVAL 2017

MÄRTS

06.03.

KINOTEATRI LAVASTUS „EI TAO” võtab vaatluse alla porno ja sellest hoidumise. Tegemist on Paavo Piigi kirjutatud ja Sander Rebase (vaata ka sellesinase Müürilehe lehekülgi 16–17, kus Rebane poeetiliselt pornopaastust ja kõigest, mis sellega kaasneda võiks, pajatab) mängitud monoetendusega (Piigi sõnadega: „Ainult üks inimene on laval. Pole näitlejatevahelist dialoogi ega keemiat. Suht igav. Aga siiski hariv. Natuke lõbuski.”). Veiko Tubin teeb heli. Emil Kallas valgust. Kristjan Suits lava. Revo Koplus tehnilist poolt. Alari Rammo produtseerib. Mängitakse Kanuti Gildi SAALis märtsis, aprillis ja ehk hiljemgi. Lähem teave, kava ja piletid: *kinoteater.ee*

Lehekülg näituse „Ebamugavad küsimused” töövihikust

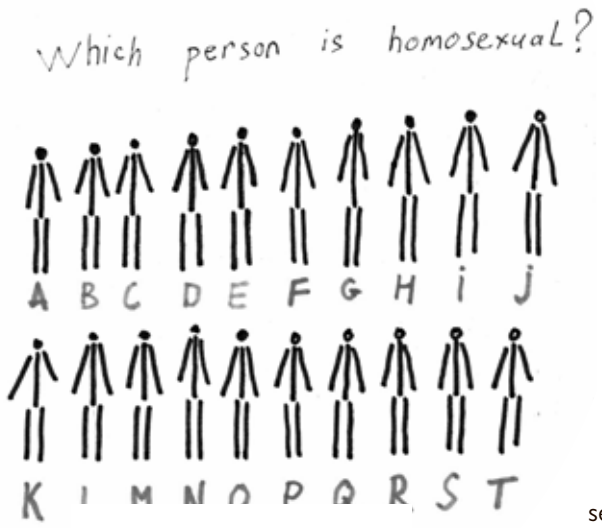

08.–12.03.

LADYFEST TALLINN ei ole mitte festival daamidele, vaid kõigile huvilistele ja motiveeritud inimestele soost ning rahvusest sõltumata. Eesti ainus feministlik (kultuuri)festival toimub 8.–12. märtsil juba seitsmendat korda! Sel aastal on võetud suureks eesmärgiks kogukondade kokkutoomine, tugevdamine ja innustamine. Vähemusgrupid ja sotsiaalne õiglus on teemaks niikuinii. Nädala jooksul saame näha-kuulda loenguid, töötube, näituseid, filmiõhtuid ja kontserte. Näiteks avab 9. märtsil näituse „Appi, kiilakas naine!” fotograaf Annika Haas. Samal päeval kõneleb Evelin Tamm ühest kõige olulisemast eesti feministist Lilli Suburgist ja tema ajakirjast Linda. 10. märtsil saavad huvilised loovkirjutada õpitoas „Kehale kirjutatud” feministrite Aet Kuusiku ja Brigitta Davidjantsi juhendamisel. Kavast ei puudu aga ka veganõhtusöök, suurejooneline pidu Kelmis, üritused Sotsiaalkeskuses Ülase12 ja nii pikalt-laialt edasi. Kogukonnad, kogunegem! Täpsem kava ja muu informatsioon: *ladyfest.ee*

Aktsioon 2016. aasta Ladyfestil. Pressifoto

09.03.

SÕLTUMATU TANTSU LAVA ETENDUS „FEMMAAŽ” on kummardus viiele naisele, kes tegid omal ajal tantsus soolodega revolutsioone. Või kui mitte revolutsioone, siis vähemalt midagi sellist, mis raputas senist arusaama tantsust ja tantsu üle mõtlemist üldiselt. Kõnealuse kummarduse Mary Wigmani, Yvonne Raineri, Lucinda Childsi, La Ribot’ ja Debora Hay poole sooritavad eesti tantsijad-koreograafid Sveta Grigorjeva, Madleen Teetsov-Faulkner, Mari Mägi ja Joanna Kalm. Esietendus 8. märtsil, edaspidi juba üsna sagedasti (15., 16., 29., 30. märtsil ning 5., 6. aprillil). 29. ja 30. märtsil järgneb etendusele loeng ning vestlus, mida juhib teatriteadlane ja Eesti Kunstiakadeemia kunstiteaduse magistrant Liisi Aibel. Vaata lisaks: *stl.ee*

17.03.

„HAPRUS ON VAPRUS”, teatab Kumu uue näituse pealkiri, mille fookuses on skulptor Anu Põdra looming. Seni pigem oma ajastu kontekstis eksponeeritud kunstnik on tõstetud nüüd 21. sajandisse, näitus räägib keha- ja ruumikogemusest. Anu Põdra tööde kõrval näeme veel näiteks Ana Mendieta „Mehhiko siluettide” fotoseeriat ja videoid, mis mõtestavad naise kehalist kogemust looduses ja vägivalda ühiskonnas. Alina Szapocznikowi installatsioon „Personifitseeritud kasvajad” on üks kunstniku võtmeteoseid, mis käsitleb ajalikkust ja mälestusi. Näha saab ka Iza Tarasewiczi ruumiinstallatsiooni, Katrin Koskaru maaliseeriat ning Ursula Mayeri multimeediainstallatsiooni. Näitus on avatud 17. märtsist 6. augustini. Kuraator: Rebeka Põldsam. Vaata veel: *kumu.ekm.ee*

Anu Põdra skulptuur „Kompositsioon torso ja lapse kätega”, 1986, EKM

16.03.

ERKI MOESHOW’NI on küll veel aega, aga meenutame siinkohal, et kollektsioonide esitamise tähtaeg kukub juba üsna kohe ehk 16. märtsil kell 17.00. Uskumatul moel saab ERKI Moeshow sel aastal juba 30-aastaseks. Kas sellest johtuvalt või mõnel muul põhjusel on tänavune üritus esimest korda ka rahvusvahelise žüriiga. Võitja auhinnafondi kuuluvad Abakhani loomestipendium summas 1000 € ning osalemine mainekas St. Martinsi suvekoolis Londonis. Edasipääsenud disainerite ning kollektsioonide nimed avalikustatakse ERKI kodulehel 21. märtsil. Kollektsiooni esitamise tingimused: *erki.artun.ee/2017*

20.–25.03.

14. MAAILMAFILMI FESTIVAL rullub uue suure Eesti Rahva Muuseumi kinolinadel lahti 20.–25. märtsil. Linastuvad, nagu 13 varasemalgi korral, antropoloogilised ja etnograafilised dokumentaalfilmid. Need viivad publiku ühe nädala jooksul kõigile kontinentidele, kus võetakse luubi alla n-ö võõrad, kellega aidatakse filmide kaudu tuttavaks saada. Festivali ilmestavad teemakohased näitused, töötoad ja kohtumised filmitegijatega. Põhjalik kava ja täpsem teave: *worldfilm.ee*

Maria Aua „Samaaria mees”

28.03.

SOTSIAALKESKUS ÜLASE12 jätkab oma 28. märtsi üritusel revolutsiooniliste meeleoludega, presenteerides mässumeelseid kloune! Nimelt tutvustatakse meile antiautoritaarset vasakpoolsete aktivistide liikumist Clandestine Insurgent Rebel Clown Army (ühtlasi teatud ka kui CIRCA ja Clown Army), kelle tegevus sõja, korporatiivse globalisatsiooni jne kitsaskohtadele osutamisel on rõhutatult vägivallavaba. Grupeering sai alguse 2003. aastal Suurbritannias vastureaktsioonina antiklouni George W. Bushi külaskäigule. Ettekanne on inglise keeles. Lisaks saab 1.–2. aprillini osaleda *rebel*-klounide töötoas. Vaata lisa Sotsiaalkeskuse Ülase12 Facebooki lehelt.

ACTA-vastane meeleavaldus 2015. a Frankfurdis. Foto: Wikimedia Commons

31.03.–01.04.

24 H HÄKATON otsib lahendusi neljanda võimu väljakutsele. 31.03.–01.04. toimub Tartus SPARKi demokeskuses 24 h häkaton, et seada avaliku arutelu sfäärile nn tõejärgne ajastu ja selle probleemid. Reede õhtul ideede ajurünnaku ja tiimideks jagunemisega algava ning laupäeva õhtul parimate projektide autasustamisega lõppeva ürituse fookuses on andmeajakirjandus ja IT-lahendused, millega tagada avalikus sfääris leviva info usaldusväärsust kiiresti muutuvas infoühiskonnas. Oodatud on sõltumata erialast, valdkonnast ja kogemusest kõik, kes on valmis otsima piiratud 24 h jooksul tiimitööna lahendusi meediasfääri väljakutsetele. Häkatoni otseseks väljundiks võivad olla nii uuriva andmeajakirjanduse artiklid (ingl *data-story*), aga ka projektid avaliku sfääri enda uuendamiseks IT jm vahenditega. Parimatele projektidele antakse partneritelt ja sponsoritelt auhinnad ja tiimidel on võimalik arendada oma ideid edasi nt sügisel TÜ arvutiteaduse instituudi eestvedamisel korraldataval andmehäkatonil. Korraldajad: TÜ infoühiskonna keskus ja TÜ Ideelabor. Täpsem info ja registreerimine: *hack24.ut.ee*

RAAMAT

TAAVI NOVEKI „572 SkEtši NELJAS VÕTE” (;paranoia, 2017) on ilmunud, osaliselt juba esitletud, aga paljudel veel lugemata. Tegemist on tekstipsühhedeelia sfääri jäävaga, mis jätkab Noveki debüütteosest „Valegiid” (;paranoia, 2014) tuttavas stiilis. Raamat algab idüllilisest perestroikaajast ja linnakeskkonnast, põigates läbi mitmetest lagunenud ja nüüdseks buldoriseeritud kohtadest. Leitakse, et 90ndate alguses läks midagi valesti, millest järeldub, et kogu Eesti tuleb maatasa teha ja taaskirjutada, alustades sellest, et kõik inimesed kolivad siit ära. Lugeja on nagu arheoloog, kes võib teksti erinevatest kihistustest leida mitmeid lugemisviise ja infotasandeid. Vaata veel: *paranoia.ee*

EBAMUGAVAD KÜSIMUSED VENEMAALT

Näitus „Ebamugavad küsimused” võtab alates 10. märtsist Tartmusis luubi alla Venemaa kaasaegse kunsti. Väljapanek toob Tartusse Venemaal aktiivselt tegutsevate noorte kunstnike teosed, mis käsitlevad venekeelses ühiskonnas esinevaid tabuteemasid alates seksuaalsusest kuni võimukriitikani. Osalevad kunstnikud: Anna Andržievskaja, Aslan Gaisumov, Dmitri Fjodorov, Artjom Loskutov, Katrin Nenaševa, Alissa Joffe, kunstirühmitus Zip. Kõiki kunstnikke ühendab asjaolu, et nende looming käsitleb ühiskonnakriitilisi teemasid, nad kõik tegelevad küsimustega, mis ei ole Venemaal küll ametlikult keelatud, kuid on ühiskonnas tabud või tekitavad paljudes inimestes ebamugavust.

Näituse jooksul ilmub eesti-, inglis- ja venekeelne trükis, mis sisaldab näituse kontseptsiooni ja eksponeeritud teoseid seletavaid ja kommenteerivaid tekste. Trükise on koostanud Julia Polujanenkova ja kujundanud Tnxalatte.

Kuraatori rollis on Julia Polujanenkova. Näitus jääb avatuks 28. maini 2017. Veelgi infot: *tartmus.ee*

VABADUS-VÕITLEJA SUGUDE RINDEL

Lahingud soolise enesemääramisõiguse eest võivad teinekord toimuda ka baleriinikleidis ja sädelusepahvakutes.

Intervjuu **Alan Proosaga**.
Küsis **Piret Karro,**
pildistas **Aleksander Kelpman**

Viimasel ajal on Tallinna põrandaalustel pidudel jäänud silma üks sireen, kelleks on osutunud lähemal vaatlusel mässajahinge ja sooülese ilumeelega fotograaf Alan Proosa. Rakveres punkarina üles kasvanud Alan on tegutsenud *performance*-kunstniku ja eksperimentaalmuusikuna ning igasuguste piiride, sh sooliste, kompamine on tema jaoks loomulik eneseavastuse osa. Praegu veedab Alan aega Taimaal ning pildistab sealseid transnaisi, kelle veetlus tema sõnul nii mõnelegi silmad ette teeb. Räägime Alaniga sellest, miks ta kannab teinekord kunstripsmeid ja kontsakingi ning miks peaksid punkarid olema solidaarsed transsooliste inimestega, miks sünnib Kagu-Aasias nõnda palju *kathoey*'sid ehk transnaisi ning mida võiksime meie õppida meigitud meestelt Aasias.

Sind on nähtud Tallinna pidudel õhtumeigi, kontsade ja pikkade juustega. Mida selline eneseväljendus sinu jaoks tähendab?

Mulle meeldib oma naiselikku potentsiaali välja elada. Käia klubitamas, üritustel, *all dolled up*. Ma saan sellest päris mõnusa kaifi. Tajuda ja kuulda, kuidas kõrged kontsad asfaldil klikivad, kuidas tuul mu sukkade õrna koega kaetud sääri paitab…

Ma olen ka teataval määral fetišist – kõrged kontsad, meik, sukad, korsetid jne on minu jaoks naiselikkuse loomise ja nautimise atribuutika. Mõnikord on mind peetud ka *drag queen*'iks, kuigi ma ei ole *drag queen*, *a priori*. Ennekõike tahan olla neil puhkudel lihtsalt kaunis naine.

Kuidas sa ennast sooliselt määratled?

Ma ei sobi ühtegi lahtrisse. Olen elupõline *misfit*. Hakkasin varases nooruses *cross-dressing*'u ja meigiga katsetama. Mul on olnud elus perioode, mil olen tundnud, et mul on pigem naise hing ja naiselik tunnetus. Mõnikord on see mind isegi häirinud, kui mind meheks peetakse, see ei tundu sobiv. Aga samas ju olengi argielus pigem mees, vähemalt välimuselt.

Kui ma olen kolmel-neljal õhtul järjest *all dolled up* väljas käinud, siis ma tavaliselt rahuldun sellega ja tõmbun glamuursest diskursusest tagasi. Aga üldiselt on nii, et kui olen pikalt mees, ei kanna meiki, jätan näo, jalad jne raseerimata, siis ma kaldun stressi. Mäletan, et kunagi üks mu transseksuaalne eesti sõbranna, kes elab nüüd juba ammusest ajast 24/7 naisena, heitis mulle ette, et ma pole valinud poolt, vaid olen jäänud kuskile vahepeale.

Nooremana mõtlesin ka hormoonravi peale, aga olen aru saanud, et see ei ole minu puhul siiski vajalik. Mäletan, et olin üliõnnelik, kui olin naisena väljas käies *passable* – kui ei saadud aru, et ma pole tegelikult bioloogiliselt naine, ning olin tüdrukuna usutav ja veenev.

Mäletan, et kunagi üks mu transseksuaalne eesti sõbranna, kes elab nüüd juba ammusest ajast 24/7 naisena, heitis mulle ette, et ma pole valinud poolt, vaid olen jäänud kuskile vahepeale.

Nüüdseks, rohkem kogenuna ja vanemaks saanuna tunnen, et see, kui ma pole naisena täiesti *passable*, ei häirigi mind enam eriti. Ma tean, kes ma olen, ja ma tean, et olen omal moel ka kaunis ja spets. Aga need naiselikkuse ja mehelikkuse poolused käivad kuidagi lainetena. Minu jaoks ei ole problemaatiline end ka mehena presenteerida ja mehelikum olla. See oleneb mõnikord näiteks sotsiaalsest kontekstist, on olukordi, milles on turvalisem ja kohasem adapteeruda ja käituda mehelikult.

Aga kui siiski mingi määratlus valida, olen eelistanud kasutada enda puhul koondavat katusväljendit *transgendered*, kuigi olen ehk pigem *genderfluid*, androgüün. Lihtsalt *crossdresser*'iks ma end ka pidada ei tahaks, kuna see määratlus tundub liiga põgus ja pinnapealne, väline.

Milline on su seksuaalne orientatsioon? Kuidas see su soolisusega kokku sobitub?
Võib-olla on kõige õigem öelda, et ma olen panseksuaalne, juhul kui transsoolisi inimesi kolmandaks sooks pidada. Kui mitte, siis okei, bi. Oman seksuaalseid kogemusi nii naiste, meeste kui ka transsoolistega. Mulle lihtsalt meeldivad ilusad inimesed. Kuigi, jah, „ilus" on avar ja lai, individuaalnegi mõiste.

Oma esimesel Aasia visiidil olin sageli imestunud, nähes tänavapildis meiki kandvaid mehi või lausa kõrgetel kontsadel geimehi ja seda, et keegi ei pane seda neile pahaks.

Eesti keeles seda probleemi pole, aga inglise keeles viitavad asesõnad soole (*he/she/they*). Millist asesõna enda kohta kasutada palud? Kuidas kindel olla, et mõnest soovähemusest inimesele õige nimetusega viitan?
Minu puhul ja üldse, olles vähegi end selle trans-temaatikaga kurssi viinud, on see lihtne ja elementaarne – kui ma olen kuskil väljas naisena, siis ma ei ole mees ja eeldan, et mu kohta öeldakse *she*. Aga siinkohal eksisteerib ka piir – mulle endalegi tundub raske ja mittekohane kõnetada *she*'na mõnda karvaste jalgadega, *à la* pulli pärast paruka pähe tõmmanud meheliku olekuga pühapäeva-transvestiiti. Ma hindan pigem neid, kes oma välimusse aega ja energiat on investeerinud, et see naiselikkuse illusioon või olemus on piisavalt veenev ja taotluslik, väljapeetud. Olemuslikud erinevused. Siin on vahe sees, kustmaalt algab *she* ja lõpeb *he*.

Aga need transnaised ja -mehed, kellel pole raha, soovi või võimalusi hormoonravi või kunstrindade/parukate/riiete/meigi jaoks? Kas transsoolisus seisneb ainult välimuses?
Ei seisne, absoluutselt mitte. Inimesed on erinevad. Aga kuna ma olen fotograaf ning seega visuaalselt üsna tundlik ja tähelepanelik, siis minu jaoks on siinkohal need visuaalsed aspektid väga paeluvad ning olulised. Ent armastan ja austan *transgender*-kultuuri selle rohketes avaldumisvormides ning elan sellele igati kaasa. Lugesin aastate eest Charlotte von Mahlsdorfi autobiograafilist raamatut „I Am My Own Woman". Ta oli transsooline naine, kes elas üle Saksa natsirežiimi, jäädes seejuures iseendaks ning suutes neis tingimustes ka LGBT-vähemuste eest kosta ja nende sotsiaalelu edendada. Ta ei kandnud aga seejuures kunagi meiki ega rõhutatult naiselikke või glamuurseid riideid ja aksessuaare. Väga liigutav ja rohkelt austust vääriv elulugu.

Milliseid kogemusi oled saanud Eestis naisena väljas käies?
Eesti on muutunud palju avatumaks ja liberaalsemaks. Ammu oleks aeg nõukamentaliteedist lahti lasta. Siiski olen kohanud üsna palju ka negatiivset ja halvustavat suhtumist. Ma absoluutselt ei eelda, et trans-temaatika kõigile meeldima peaks, ja ma ei suru seda kuidagi kellelegi peale, aga kindlasti soovin, et inimesed oleksid sallivamad, targemad ja avatumad, inimlikumad, empaatiavõimelisemad. Mu arust on see täiesti idiootne, rumal ja põhjendamatu, et paljudes inimestes tekitavad LGBTQ-inimesed ja vastav temaatika kohutavat ängi, viha ja põlgust. *Oh well, I couldn't give a fuck* – olles olnud punkrokkar, teevad sellised asjad sind vaid tugevamaks. *Just be yourself.* Ma ju ikkagi elan enda elu, mitte kellegi teise.

Aga kõik pole sugugi nii negatiivne. Olen pälvinud ka rohkelt sümpaatiat, austust, komplimente ja mõistvat ning tunnustavat suhtumist.

Kuidas su minevik punkarina sinu soolise enesetajuga kokku sobib?
Väga hästi sobib kokku, ma ei näe siin mingisugust probleemi või konflikti. Jah, Eesti ja Ida-Euroopa punk on omanud oma spetsiifikat ja lähtuvalt meie geopoliitilisest taustast olnud kindlasti ka natsionalistlikum, kitsarinnalisem ja homofoobsem kui selle liikumise sünnikolletes, Inglismaal, USAs ja mujal. Aga ma olen alati teadnud ja mõistnud seda, et punk on vabadus, mässumeelsus ja individuaalsus, julgus erineda, olla see, kes sa oled. Hiljuti lahvatas Facebooki kommuunis Estonian Punk Rock terav ja tuline mitmesaja sõnavõtuga diskussioon teemal „punk ja homofoobia". Ma üldiselt ei armasta väga sotsiaalmeedias sõna võtta või isiklikke positsioone laiali laotada, aga sel korral tundsin küll, et pean sekkuma. Tegelikult oleks kihvt, kui keegi selle diskussiooni arhiveeriks, eesti pungi kontekstis osutus see üllatavalt intensiivseks aruteluks, arendavaks kodusõjaks. Mul on hea meel, et uuema kooli punkide seas on Eestis palju neid, kes jagavad matsu ja kellele läheb korda võitlus elementaarsete inimõiguste eest. Punk ei mõnita masside toetusel kaasa erineva seksuaalse suunitluse, soolise identiteedi või nahavärviga inimesi. Punk ei ole kindlasti natsisümboolika ning homofoobsete positsioonide kehtestamine ja omaksvõtt. Punk on alati pakkunud kaitset ja olnud solidaarne *queer*-inimeste suhtes, keda valdav üldsus omaks ei võta ja põlgab.

Oled praegu Taimaal. Millega seal tegeled?
Olen paari viimase aasta jooksul Kagu-Aasias ringi seigelnud. Baasiks on Bangkok, mis on ikkagi maailmalinn, aga samas ka väga aasialik. Sel korral olen ent kuidagi mugavaks ja kodusemaks muutunud, varem käisin pea iga päev ja öösitigi uusi kohti avastamas, vaibi tunnetamas. Aga selline tüüpiline turistidiskursus, et peened kokteilid basseini ääres või, veel hullem, kuskil elevandi seljas pilti teha mind absoluutselt ei huvita. Olen eelistanud pigem täitsa üksi reisida, see annab võimaluse ka rohkem endaga tegeleda ning asetab sind turvatsoonist väljapoole, pead enam kohalikega suhtlema, tripp on kuidagi erutavam ja ehedam. Päris palju olen ka pildistanud, seni aga pole veel seda materjali eriti kuskil avaldanud.

Olen nüüdseks mitu korda ka Filipiinidel ja eriti Metro Manilas käinud ja sinna tõmbab mind tagasi. Täiesti apokalüptiline linn! Saastunud, suuresti vaene, ohtlik, kontrastne ja inimesed on Filipiinidel ju *hardcore* katoliiklased, kõikjal on toretsev ja samas õõvastav kristlik sümboolika, pühakujukesed, altarid, kabelikesed. Palju toitu mu teataval määral gooti hingele. Ka Filipiinidel – hoolimata sellest, et jäik roomakatoliiklik religioonisüsteem ei taha neid aktsepteerida – on väga palju transsoolisi inimesi. Nad on levinud ja nähtav osa ühiskonnast, kuid peavad seejuures jätkuvalt võitlema elementaarse tunnustuse ja võrdsete õiguste eest. Võrreldes budistliku Taimaaga olen kohanud sedagi, et transsoolistesse suhtutakse Filipiinidel ehk mõnevõrra halvemini või kohati vähem tsiviliseeritumalt, kuigi inimlikul tasandil saadakse asjadest tegelikult aru, ollakse mõistvad ja sallivad.

Aga see, et Kagu-Aasias on transsooliste inimeste populatsioonid nii ulatuslikud, on tegelikult ka üks põhjus, miks ma siin olen. Mulle meeldib nendega suhelda ja nende maailmast osa saada. Mu hingele mõjub see kuidagi hästi ja inspireerivalt. Ja ma jätkan neist portreede pildistamist, see teema läheb mulle vägagi korda.

Aga vahel tunnen, et Euroopa oleks minu jaoks ehk siiski õigem koht, sest esiteks ei ole siin Aasias eriti nüüdisaegset *counter*-kultuuri, subkultuure, klubides mängitakse valdavalt tüütut ja inetut EDMi. Suure Bangkoki peale on vaid 2–3 klubi, kus saab vahel korralikku *techno*'t nautida, kuigi ma nii nalja ja siira rõõmuga pooleks võin vahel vabalt ka tai, *isani* stiilis ja folgilikuma muusika saatel tantsida – vastavast koreograafiast olen juba nakatunud. *House*'i mängitakse siin-seal küll, aga lõviosa *house*-muusikast mind eriti ei paelu, on kuidagi igav ja pretensioonitu, liiga turvaline, ebaerutav.

Enda *transgender*-positsioonist lähtuvalt olen tundnud, et siin *en femme* väljas käies olen ma ikkagi üsna *alien*. Ma ei kohta küll mingisugust halvakspanu vms, aga pälvin sageli palju tähelepanu ja see on mõnikord väsitav ja tüütu. Paradoksaalsel kombel olen ma siin Aasias olles üldjuhul palju tagasihoidlikum ja ehk ka enam *casual looking*, enda välimusega vähem eksperimenteeriv kui Euroopas. Muidugi ma käin ka siin vahel *en femme* üritustel ja väljas, klubitamas, aga ma tunnen, et minu jaoks on seda kuidagi efektsem ja kohasem siiski Euroopas teha. Pean siinkohal silmas pigem suuremaid linnasid, selliseid vabaduse kantse nagu Berliin, Pariis, London, Amsterdam, Brighton jne.

Mida sa selle all mõtled, et sinu jaoks on Euroopas efektsem ja kohasem *en femme* väljas käia?
Kagu-Aasia on veidi nagu džungel või stiihia, mis on muidugi väga põnev, rikastav, erutav ja ehe. Ma ei taha sugugi patroniseerivalt väljenduda, aga Euroopas oled siiski nagu rohkem tsiviliseeritud maailmas. Kõlab võibolla veidi totralt, aga oma osa on siin ka asjaoludel, et üsna võimatu on „võistelda" Aasia transsooliste kaunitaridega, paljud neist on lihtsalt nii uskumatult ilusad ja naiselikult veenvad.

Kuidas Taimaal transsoolistesse inimestesse suhtutakse?
Transgendered ja üldse LGBT-inimesed ning -kogukonnad on siin väga nähtavad ja aktsepteeritud. Aga üks asi on üldine aktsepteeritus, teine võrdsed sotsiaalsed õigused jne. Selles suhtes on ka Taimaal veel tükk maad minna.

Raske on leida üheseid vastuseid või argumente, miks transsoolisi inimesi siin ikkagi nii palju on. Mulle tundub, et inimesed sünnivad siin palju androgüünsematena kui valges maailmas ja juba seetõttu on soolised piirid palju dünaamilisemad. Ent olen lugenud ning uurinud, et tegelikult tärkas ka Taimaal ulatuslik *kathoey* ehk *ladyboy* ehk Tai transsoolisuse kultuur sellisel nüüdisaegsel ja ulatuslikul kujul alles eelmise sajandi kuuekümnendail. *Kathoey*'d ehk „teist laadi naised" on igapäevane ja täiesti tavaline osa ühiskonnast, aga neil on siiski raskem leida töökohti, mis pole seotud ilusalongide või kosmeetikaga jne, paljud neist on ka prostituudid. Aga mulle tundub, et teatav marginaliseeritus on ka siin taandumas. Olen kohanud ka transmodelle, -disainereid, ning tegelikult on neid näha paljudes erinevates ametites. Kui ma ühe oma Bangkoki *ladyboy*-sõbranna käest ükskord küsisin, et mis ta arvab, miks on Tais ja osaliselt ka Kambodžas nii palju transsoolisi, siis ta vastas midagi sellist, et ammustel aegadel olid verised sõjad, kus mehed tapsid mehi, ning Buddha tahtis seda muuta, seetõttu sünni-

jätkub >

< *eelneb*

vad nüüd paljud poisid naise hingega *ladyboy*'dena, et mehi armastada, mitte tappa.

Kuidas sulle eestlaste suhtumine transsoolistesse inimestesse tundub võrreldes Tai ühiskonnaga?
Oma esimesel Aasia visiidil, mil kõik oli veel nii eksootiline, uus ja erutav, olin sageli imestunud ja üllatunud, nähes tänavapildis meiki kandvaid mehi (ja ma ei pea siinkohal silmas *kathoey*'sid) või lausa kõrgetel kontsadel geimehi ja just seda, et keegi ei pane seda neile pahaks, keegi ei jõllita, kommenteeri halvustavalt, ei näita näpuga. Üks teine mu *transgender*-tuttav, kes ühtlasi töötab n-ö massaažisalongis, küsis mu käest ükskord, kas Eestis on palju *ladyboy*'sid. Vastasin, et neid on väga vähe ja suurem osa inimestest suhtub/suhtuks nendesse pigem vaenulikult kui neutraalselt. Ta tegi suured silmad ja küsis siira üllatusega „MIKS?". Ja ma ei osanudki talle päris täpselt vastata. „In Thailand – freedom," kostis ta vastu.

Minu arust on Tais soo kontseptsioon palju vabam ja voolavam kui valges maailmas. Siin ei kardeta olla mehena naiselik või naisena mehelik. Ja loomulikult ei tähenda see absoluutselt seda, et siin puuduvad väga mehelikud mehed ja naiselikud naised. Ühiskond on mitmekülgne. Kui vaadata Tai kohalikku televisiooni või ka filme, siis tihti on neis ka transsoolisi inimesi näha, kuigi peab tunnistama, et sageli on see nii siiski humoristliku alatooniga ning meelelahutuslikes saadetes ja filmides.

On veider, kuidas see tüütu ning tobe eesti saatesari „Su nägu kõlab tuttavalt" suutis tänu mõnele etteastele, kus oli tegemist meeste naisteks kehastumisega, kutsuda esile ulatusliku ühiskondliku nördimuse ja halvakspanu, *à la* miks on vaja ja kuidas te julgete televisioonis selliseid asju näidata ja propageerida?! Muidugi oli vast samaväärselt innukas ka poolehoid ja huvi vastavate etteastete suhtes. Ma isiklikult ei naudi sääraseid estraadisaateid ega eurovisioonikultuuri küll absoluutselt, aga teadvustan loomulikult seda, et need on ühtlasi vajalikud ühiskonna avatumaks ning mitmekülgsemaks muutmisel. Hiljuti hääletati Rakvere linnavalitsuse kultuurinõukogus päevakorrast maha taotlus pälvida linnavalitsuselt tühised 1500 eurot LGBTQ-teemalise filmifestivali korraldamiseks Rakveres. Kaks volikogu liiget olnud isegi seetõttu, et midagi niisugust üldse päevakorda võeti, solvunult ja demonstratiivselt nõupidamiselt lahkunud. Täiesti ebakompetentne ja pime käitumine nende ametnike puhul! Aset leidis ka eriliselt piinlike ning rumalate plakatitega protestiaktsioon, mille käigus mingi EKRE mees avaldanud, et maksumaksja rahadega küll sellist asja teha ei tohi ega saa. Just nagu LGBTQ-inimesed ei olekski maksumaksjad. Koolilapsed laususid intervjuudes, et nad ei poolda selle festivali toimumist, kuna see rikuks linna mainet. Mul on niisuguse ebaintelligentse ja pimeda suhtumise tõttu Eesti pärast piinlik. Selle festivali eesmärk on ju pelgalt ühiskonna avatumaks ja mitmekülgsemaks muutmine, harimine ning teadlikkuse suurendamine.

Paljud eestlased kasutavad sallivuse pooldajate ja isikuvabadust hindavate inimeste suhtes kohutavaid, halvustavaid sõnamonstrumeid, *à la* „tolerast" või „liberast". Masendav. Kui see sind õnnelikuks teeb, siis mina olen siinkohal kindlasti see endale rusikaga vastu rinda lööv „roosa tolerast" või „lilla brigaad"!

Nii Taimaal kui ka Indoneesias on palju transsoolisi, kes on äraelamise nimel sunnitud raha eest seksi müüma. Samuti on räägitud väga suurest transsooliste vastu sooritatud vägivallajuhtumite arvust. Milline on sinu kokkupuude ühiskondlike valupunktidega transsooliste inimeste jaoks?
Prostitutsioon on Taimaal täiesti igapäevane nähtus, kuigi see peaks siin, kui ma ei eksi, illegaalne olema (*prostitutsioon on Taimaal sallitud, kuigi osaliselt piiravad seda seadused* – toim.). Mulle tundub, et paljud transnaistest on võimaluse korral ka nii-öelda pühapäeva-prostituudid. See pole väga sobiv määratlus, aga ma arvan, et nad lihtsalt kasutavad oma võimalusi teatavate hüvede ja materiaalse toetuse saavutamiseks, vaesuse vähendamiseks. See on tegelikult minu jaoks üllatav ja üsna ebasümpaatne, kui materiaalse iseloomuga siinne ühiskond tegelikult on. Olen kuulnud tai inimeste kohta, et nad oskavad olla õnnelikud ja rahul ka selle vähesega, mis neil on. Samas postitavad paljud neist sotsiaalmeediasse selfisid, millel nad rõõmsalt rahatähtedest tehtud „kaelaehteid" ja pärgasid kannavad. Tunnen ka mitmeid *ladyboy escort*'e, kes teenivadki oma sissetuleku meestega raha eest kohtudes. Paljud neist on sellise eluga rahul ja naudivad seda. Enamik toetab selle rahaga ka oma sageli maakohtades elavaid perekondi, vanemaid. Perekondlikud sidemed on siin kuidagi hoopis teistsugused kui valges maailmas. Need näivad olevat ülitugevad, vanemaid austatakse väga. Siiski olen tajunud prostituutidena tegutsevate *ladyboy*'dega suheldes taustal teatavaid kurbuse ja üksinduse noote. Vägivallajuhtumid *kathoey*'de ja teiste soovähemuste suhtes pole sugugi haruldased, kuigi üldiselt ma ei taju ühiskonnapildis nende suunas vaenulikku suhtumist.

Millised on su eesmärgid soolisusega mängiva kunstnikuna?
Ma tahan lihtsalt kasutada ja arendada enda vahendeid ja eripärasid. Ma arvan, et ma olen üsna lihtne inimene tegelikult. Mingil määral on eesmärk ikkagi ka ühiskonna sallivamaks muutmine, mentaliteetide avardamine. Ma olen vabadusvõitleja. Seetõttu on mulle ka punkkultuur väga omane ja hingelähedane olnud.

Astusin kunagi paljude aastate eest ühe *performance*'iga üles Tartus Sadamateatris toimunud Olematute Bändide Festivalil. Ma olin seal justkui printsess, kandsin baleriini patškat, tiaarat, meiki jne. Mul oli selline koreograafiline etteaste, ma ei sooritanud seda mitte laval, vaid ootamatult rahva seas. Ühel hetkel hakkas kõrgelt lae alt langema minu suunas südamekujulisi õhupalle, mis purunesid kokkupuutest mu haaravate käte ja sõrmedega, muutudes glitteripilvedeks-pahvakuteks. Ja siis olin seal selili maas ja ühtäkki astus mu ümber koondunud publiku seast esile mingi tige tüüp ja üritas mind jalaga lüüa, vist lõigi. See toimus hästi kähku ja ma mäletan, et mul oli adrenaliin laes, ma ei teadnud, kuidas käituda, aga sülitasin spontaanselt talle paraja läraka näkku ja tegin oma etteaste lõpuni. Kui ta oleks mind korra veel löönud, siis oleksin arvatavasti kähku püsti tõusnud ja talle korralikult kümnesse kütnud.

Kas sa esindad Eesti transsooliste kogukonda?
Pole selle peale eriti mõelnudki, kas ma esindan Eesti *transgender*-kogukonda. See skeene on Eestis endiselt peaaegu olematu. Jah, ma võiksin vajaduse korral esindada, aga olles paras *misfit*, tundub see kogukonna esindamine kuidagi liiga pretensioonikas ja seega mitte minu jaoks. Kindlasti esindan ma aga inimlikku ja vabameelset isikuvabadust toetavat positsiooni.

Kas tulevik on sootu?
Tulevik ei ole sootu, aga on palju avatum ja mitmekülgsem ning rikkam, kui soolistest aspektidest rääkida. Ma arvan ja loodan, et see pimedusega löödud ja inimvaenulik, kitsarinnaline ning rumal suhtumine erineva seksuaalse suunitluse ja soolise identiteediga inimeste suhtes väheneb. Oluline on olla mõistev, salliv, inimlik, avatud ja arenemisvõimeline.

MAIS AVATAKSE TALLINNAS OKAPI GALERIIS ALAN PROOSA TRANSSOOLISUST KÄSITLEV FOTONÄITUS. ALANI PORTFOOLIO LEIAD AADRESSILT *ALANPROOSA.COM* JA BLOGI AADRESSILT *ALANPROOSA.TUMBLR.COM* NING INSTAGRAMIS ON TEMA KASUTAJANIMI *@ALANPROOSA*.

Fotod Aasia transnaistest: Alan Proosa

ROHKEM ELUS KUI ELU ISE EHK *DRAG*-KULTUURI BAROKNE MÕÕDE

Drag-kultuur kannab küsimuse kõrval seksuaalsusest ja soost ka selget meelelahutuslikku eesmärki. Seda, miks vaadata *drag-show*'sid ja mis eristab neid teistest vaatemängudest, käsitleb kirjandusteadlane ja barokiuurija Kaisa Maria Ling.

Tekst **Kaisa Maria Ling**, fotod **Priit Mürk**

Miks huvitavad inimesi erinevad asjad? Mind nimelt paeluvad igasugused kummalised ja pealtnäha mõttetud fenomenid. Kirjutasin Müürilehe veebis juba oma huvist pokémonide vastu[1] ja olen üsna kindel, et suurem osa minu lähedastest ei ole veel aru saanud, miks ma sellega tegelen. Sooviksin tsiteerida siinkohal Severo Sarduyd, kuuba-prantsuse neobaroki kirjanikku, kes kirjeldas neobarokki sõnaga „erootiline" – pillav, raiskav, esineb vaid mõnu eesmärgil[2]. Tema kontekstis oli see sõnade raiskamine, tekst, mille ainus eesmärk on olla silmapaistvalt artefakt ja silmapaistvalt tekst, ei midagi muud. Minu huvid on tõenäoliselt sarnaselt baroksed, nad raiskavad aega ning neil pole otseselt mingit eesmärki ega tulemust peale puhta mõnu. Seega sooviksin jagada veel üht oma huvidest. Ei, tegelikult võin rääkida antud juhul juba superfänlusest. Paar aastat tagasi sattusin internetis kolades ühele sarjale, mille pealkiri oli alguses veidi eksitav – „RuPaul's Drag Race". Teadupoolest kutsutakse *drag race*'ideks ülikiirete autode lühikesi võidusõite sirgel rajal. **RuPaulil** on aga sellise peaasjalikult heteroliku spordialaga vähe pistmist. RuPaul, *supermodel of the world*, on nimelt maailma kõige kuulsam *drag queen*. Sellest ajast alates on minu meelismeelelahutuseks just *drag show*'de jälgimine. Miski ei saa seda enam muuta, ja kui ma oleksin mees, siis oleksin *drag queen*.

Drag queen *ongi justkui übernaine, naise karikatuur ja ülendamine samal ajal. Ta on naine, kes me ise kunagi ei saa või ei julge olla – üleelusuurune.*

Drag queen on niisiis mees, kes riietub ümber naiseks. Teise sugupoole esindajaks ümberriietumist (*cross-dressing*) on olnud ajaloo vältel erinevat laadi ning praegugi on selle põhjuseid ja eesmärke palju. Tooksin esile paar ajaloolist ja tänapäevast ümberriietumise vormi.

Nii kreeka, hindu kui ka Põhjamaade mütoloogiast võib leida juhtumeid, kus jumalad on riietunud ümber teise sugupoole esindajaks. Kas selleks, et võita kavalusega tagasi midagi kadunut, või karistuseks, või ülistuseks. Ajaloo vältel on mehed riietunud naisteks, et pääseda sõjategevusest, naised seevastu meesteks, et pääseda sõtta. Paljud põlisrahvad aktsepteerivad kas „kolmandat sugu" või mehi ja naisi, kes elavad oma elu teise sugupoole esindajatena, sealjuures on need inimesed tihti kogukonnas juhtival kohal. Teadatuntud on Shakespeare'i-aegne teater, kus naised ei võinud olla laval ning mehed mängisid ka naisrolle. Sama kehtib jaapani kabukiteatri kohta.

20. sajandi teises pooles ning 21. sajandi alguses on saanud rohkem tähelepanu ka teistsugused põhjused, näiteks fetišism. Ümberriietumise fetiš on inimese psühholoogiline vajadus riietuda nagu teise sugupoole esindaja. Fetišistlike ümberriietujate puhul on huvitaval kombel tavapäraselt tegu heteroseksuaalidega. Selliste inimeste kohta võiks ehk kasutada mingis kontekstis sõna „transvestiit", kuid üldjuhul on see väljend omandanud pejoratiivse konnotatsiooni ning mina seda sõna ei soovita. Transseksuaalid on inimesed, kes on sündinud vales kehas ning soovivad elada oma elu teise sugupoole esindajana füüsiliselt, mentaalselt, aga ka riietuse-soengu-meigi jt väliste markerite poolest. Sellele lisaks on uus sajand toonud üha suurema vabanemise igasugustest soostereotüüpidest, sugu on muutunud voolavaks ja „soole mittevastavalt" riietumisele ei vaadata enam niivõrd viltu.

Kuhu sobituvad selles süsteemis *drag*-kuningannad ja -kuningad (sest, jah, leidub ka naisest meheks ümberriietujaid)? *Drag* on nähtusena tänapäeval peaasjalikult geikogukonna pärusmaa. Siiski leidub ka heteroseksuaalide etendatud *drag queen*'e, näiteks austraalia koomiku **Barry Humphriese** kehastatud ülikuulus **Dame Edna**, kes on tuntud oma visteeriavärviliste juuste poolest. Samuti on viimaste aastate jooksul tõusnud esile nii mõnigi transseksuaalne *drag*-esineja. *Drag* on lahutamatult seotud soo ja seksuaalsuse mõistetega, sest see on peamine, mille üle nalja saab teha (huumor on nähtuses väga olulisel kohal). Ja kuigi *drag* on seetõttu tihti überseksualiseeritud, on tegu esmajoones ja alati meelelahutusega. *Drag queen*'e kehastavad valdavalt inimesed, kes on kindlad oma soos ja seksuaalsuses, kuid kellel on tugev *alter ego*, meelelahutaja, esineja, kelle nad on loonud pika protsessi vältel ning kes võib olla täielikult teistsugune iseloomu, käitumise, huvide ja seksuaalse orientatsiooniga kui sama meelelahutaja oma igapäevaelus. Näiteks on juba mainitud Dame Ednal *drag*'is esinedes rolliomane abikaasa Norm. Paljud *drag*-esinejad kirjeldavad oma karakterisse sisseelamist sarnaselt: meik ja kostümeerimine võtavad kohutavalt kaua aega, keskmiselt kulub selleks 2–3 tundi. Selle vältel toimub järkjärguline muundumine ning järsku seisab peegli ees hoopis keegi teine – tema miimika, käitumine ja iseloomuomadused võivad olla tundmatuseni muutunud. Vapustav!

Drag show on kõige selle kontsentreeritud tulemus. Nagu on erinevaid *drag*'i tüüpe, mida kõiki siinkohal kirjeldada ei jõua, nii on ka erinevaid *drag show*'sid. Etenduste olemus sõltub väga palju kultuuriruumist ja traditsioonidest. Briti ja Austraalia *show*'d tuginevad paljuski (mustale) huumorile ning on põhimõtteliselt segu püstijalakomöödiast ja kabareest – publiku (ja endi) üle naljaviskamine vaheldub humoorikate tantsu- ja laulunumbritega. Sealjuures on vähemuses need esinejad, kes laulavad otse. Peaasjalikult tegeletakse kunstiga, mida kutsutakse *lip-syncing*'uks (mis on Eestimaal vast tuntud kui „playback"). Tegu ei ole siiski tuima suumaigutamisega muusika taustal, vaid eesmärk on sõnu võimalikult täpselt ning mõjuvalt huultega jäljendada, *lip-syncing*'u juurde kuuluvad ka pilkupüüdev liikumine, emotsionaalne sisseelamine ja vinged kostüümid-soengud. Sedasi võib nii mõnigi „huuleliigutaja" teha silmad ette originaalesitajale. Briti ja Austraalia show'des koheldakse publikut ühtaegu kui kuningat ja kui kõntsa – vaataja-baarikülastaja õlleklaas ei saa kunagi tühjaks, kuid tema üle irvitatakse mõnuga, isegi kui tal midagi väliselt viga pole. Oled vana – isa; oled veel vanem – vanaisa; oled tumeda nahavärviga – pagulane; oled üksi – impotent; oled seltskonnaga – nümfomaan ja nii edasi, valimatult – seega diskrimineerimiseta.

Ladina-Ameerika *drag show*'d laenavad see-eest suure hulga oma atribuutikast karnevalilt: napid kostüümid, röögatud soengud ja meigid, vähe juttu, palju mürtsu ja tantsu. Eesmärk on olla võimalikult ilus, omapärane ja pilkupüüdev. Publikut oodatakse kaasa tantsima, mis oleks eespool kirjeldatud versioonides pigem kohatu.

Täiesti teisest ooperist on jällegi n-ö *club kid*'i skeene, mille juured on New Yorgis, kuid mis on nüüdseks levinud kõikjal USA suurlinnades ning ka Euroopas. Põhimõtteliselt on tegu reiviga, kuhu on oodatud kõige kummalisemad olevused – üks õige *club kid* võtab saali astudes inimestel hinge kinni. Ta näeb välja nagu tulnukas, nagu jumalus, nagu miski kirjeldamatu. Näiteks võib tal olla pähe monteeritud teine pea (vt **Vivacious** ja **Ornacia**). USA lõunaosariikides ja Puerto Ricos on levinuim *drag show* versioon *pageant* ehk iludusvõistlus. Tegu on supervõistlusliku skeenega, kus *drag queen*'id osalevad iluduskuningannadena missivõistlustel. Nagu tavaliselt, on siingi voorud ujumiskostüümis ja õhtukleidis, talendivoor ja vastamine küsimustele stiilis „mis on sinu unistus?" – eks ikka rahu maailmas. *Pageant queen*'id on väga väljapeetud, kaunid, samuti on eesmärk olla *fishy* – võimalikult *cis*-naiste ehk bioloogiliste naiste moodi.

Soovitan kõigil, keda huvitab, vaadata 1990. aasta kultusdokumentaalfilmi „Paris Is Burning", mis kirjeldab New Yorgi gei- ja transkogukondade „balle". Ball sarnaneb iludusvõistlusega sel moel, et esinemine toimub kategooriates. Ühe õhtu jooksul võisteldakse erinevail etteantud teemadel, kuid lõpus ei kuulutata välja üht võitjat, vaid iga kategooria parim. Näiteks kategoorias „executive realness" peavad kõik osalejad näitama oma parimat kontoritöötaja imitatsiooni, sinna juurde käivad soeng, meik, kostüüm, aksessuaarid (mobiilid-portfellid), liikumine jne. Võistlusele järgneb üleüldine bakhanaal.

Kuid, nagu ütleb RuPaul, *drag*'i puhul pole tegu pelga jäljendamise, vaid uuele tasandile tõusmisega. RuPaul ise on pea kahe meetri pikkuse afroameerika mehena vaieldamatult silmapaistev. Sinna lisanduvad tohutu kõrged parukad, vaimustavad kleidid, korsetid, ehted… Selliseid naisigi on vähe. *Drag queen* ongi justkui übernaine, naise karikatuur ja ülendamine samal ajal. Ta on naine, kes me ise kunagi ei saa või ei julge olla – üleelusuurune. *Drag queen* on barokne naine sarduylikus mõttes – erootiline, eesmärgitu, loodud vaataja ja etendaja mõnuks.

Ja just sellepärast see fenomen mulle meeldibki – ma tahan käia vaatamas naisi, kes on rohkem naised kui mina ise, käia vaatamas mehi, kes on rohkem mehed kui nii mõnigi, keda tean. Samal ajal on tegu suurepärase meelelahutusega, kõht on naermisest haige ja lahkudes on alati tunne, nagu kõnniksid paarkümmend sentimeetrit maapinnast kõrgemal. Tuju on lihtsalt nii hea.

BÄM ON GEI-, *DRAG*'I- JA KA ABSOLUUTSELT KÕIGI TEISTE SÕBRALIK TALLINNA PEOSARI, KUHU ON OODATUD IGA SOO JA SEKSUAALSUSE ESINDAJAD, KES IGATSEVAD END MIS TAHES ROHKEM VÕI VÄHEM EKSTRAVAGANTSEL MOEL VÄLJENDADA. TANTSIJATE RENE KÖSTERI (PILDIL) JA HELINA REINJÄRVE (PILDIL) LOODUD FORMAAT JULGUSTAB PIDULISI OMA TURVATSOONIST VÄLJA ASTUMA NING AVASTAMA ENDAS ELLU ÄRKAMAS SENI VAKA ALL HOITUD VÄRVIKAID KARAKTEREID. JÄRGMINE BÄM ON NAISTEPÄEVA ERI JA SEE TOIMUB KOOSTÖÖS LADYFESTIGA 11. MÄRTSIL HELIKOPTERIS. VAATA LISA BÄMI FACEBOOKI LEHELT *FACEBOOK.COM/BAMTALLINN.*

[1] *Ling, Kaisa 2016. Pokémon Stay ehk Püüa pokémone diivanilt tõusmata! – Müürileht, 22.12.*

[2] *Sarduy, Severo 1999. Obra completa: Edición crítica. – Colección Archivos, nr 40, lk 1401.*

VÕIDUJOOKS VASIKAGA EHK TRANSSOOLISENA EESTIS

Olla transsooline Eestis tähendab väga paksu naha kasvatamist. Mina pole sellega veel korralikult hakkama saanud. Ma loodan, et transinimeste tulevik Eestis on helge, kuid kardan, et oma eluajal ma seda ei näe. Aga mu eesmärk pole jätta muljet, et kõik on kohutavalt raske ja kurb. Lihtsalt ütleme nii, et tegemist on *intense level gameplay*'ga.

Liza Langa

Foto: Kröötl Tarkmeel

Niikaua kui ma mäletan, olen olnud asooline. Loomulikult ei teadnud ma seda sõna kuueaastasena, aga leidsin selle oma teekonna käigus. Mind kasvatati tüdrukuna. Oli hetki, mil proovisin sobituda tüdrukute gruppi, kuid see tundus mulle rohkem teesklemisena ja ma ei saanud aru, miks ma pole selline nagu nemad. Kui hakkasin oma soo kohta rohkem õppima, proovisin, kas olen siis äkki poiss. Ei, see ei sobinud ka. Siis ma lihtsalt olin. Üritasin päris kaua aega sellele lihtsalt mitte mõelda. Lõpuks ei sobinud nii ka enam. Ma ei otsinud aktiivselt informatsiooni, aga kui olin lõpuks valmis iseendale keskenduma, sain aru, et ma olengi lihtsalt mina ja ma ei pea kuskile sobima. Ma pole tüdruk, ma pole poiss, ma olen lihtsalt inimene. Ja muud mul polnudki vaja. Muutusin välismaa transkogukondades aktiivsemaks, sest nägin, et selliseid inimesi on veel. Ja lisaks sain aru, et kui ma ei proovi paaniliselt kuskile sobituda, siis lõpuks leiab see sobiv koht mind ise üles. Ma ei otsinud mingit kindlat sõna, mis mind kirjeldaks, aga leidsin selle siiski. Ja olengi jõudnud oma jutuga praegusesse aega, kus see sõna ongi „asooline".

Kõige raskem on perega. Inimesed, kellelt ootad enim isetut armastust ja toetust, ei ole alati nii tingimusteta armastavad, nagu ma õppinud olen. Alustasin oma soost rääkimisel emast ning seal ma kohe ka lõpetasin. Vastus, mille ma sain, lõi mind näkku nagu üks korralik betoonplokk. Minule said osaks ähvardused, väljapressimised, variatsioonid väitest „kas sa ei mõtle, kui raske see minu jaoks on", pisarad, tõstetud hääl, *silent treatment* ja palju muud. Terve komplekt. Mind jääb vist igavesti kummitama lause „Kui sa peakski hormoone võtma, siis on minu jaoks lihtsalt jupp nööri ja üks tugevam oks, mina seda välja ei kannata". Mida aeg edasi, seda vähem lasen sellel end mõjutada, ja tegelikult saan juba päris hästi hakkama. Lihtsalt vahepeal hakkab kurb, kui endal liiga palju selle üle mõelda lasen.

Mul on toredad sõbrad. Osa neist mõistab mind täielikult ja, *wallahi*, nad mõtlevadki minust nii, nagu ma olen, ning selle üle olen ma kõige tänulikum. Teine osa teeb aga vigu, sisse lipsab mõni „tüdruk", „she" vms ning ma saan aru, et isegi kui nad oma sõnavigu parandavad, mõtlevad nad minust siiski kui tüdrukust.

See on valus, aga vähemalt on neil piisavalt austust, et end parandada, isegi kui nad mind ei mõista. Ja seetõttu on nad ikkagi mu sõbrad ning ma loodan, et ükskord nad ka mõistavad. See kõik võtab aega.

Võõrastega on vahepeal lõbus, vahepeal hirmus ja vahepeal lihtsalt kurb. Viimast on üha vähem, üritan kõike mitte nii südamesse võtta. Hiljuti sain ühel nädalavahetusel ööklubi ees suitsupausil naerda, kui üks mitte nii adekvaatses olekus härrasmees kommenteeris minu kohta, et kurat, see on ilus naine, mille peale vastasin, et ma pole naine. See lihtne fraas paigutas härrase näole suurema hämmingu kui see, mida matemaatikatundides minu näol näha võib. Sääraseid juhtumeid on olnud palju, võrdselt olukordadega internetis, kus mu sugu on kelleski viha või vastikust tekitanud. Kuna mu sotsiaalmeedias on esindatud ka sõna „transsooline", pole üldse ebatavaline saada sõnumeid, mis on jaotatud enamjaolt kolme kategooriasse: „ära ürita olla eriline, transsoolisust pole olemas!", „ebard, värdjas, iu" jm variatsioonid ning „mis mõttes, mis sul püksis on?".

Eestis on ametikohtadel, mis on seotud transinimeste tervise, heaolu ning juriidiliste dokumentidega, isikud, kellel pole isegi korralikku arusaama transsoolisusest.

Kõik see jutt perest, sõpradest ning võõrastest oli selleks, et ma saaks kokkuvõtvalt öelda, et Eestis ei mõelda transsoolisusest eriti hästi või sellest ei teata üldse. Eestis pole tugevat avalikku transkogukonda ning arvan, et seetõttu ei liigu siin ka piisavalt kättesaadavat informatsiooni, lisaks on transsoolisuse teema siin suhteliselt tabu. Eestlased lihtsalt ei tea ning teadmatusest tuleneb ka negatiivne suhtumine. Inimesed kardavad seda, mis on neile võõras. Mul on hea võrdluspunkt oma teise kodumaa Egiptusega, kus transinimestel on kahjuks veelgi raskem, seega saan lohutavalt öelda, et Eestis pole seis kõige hullem. Lihtsalt arenguruumi on kõvasti.

Eraldi tahaksin mainida, et kõik transsoolisusega seotud juriidilised ja meditsiinilised protsessid on Eestis üpris ebameeldivad. Kui alustasin pikka teekonda hormoonide saamiseks, lõi arst mulle ette vaimsete häirete raamatu ja näitas, et vot seal on mu seisund kirjas. Lisaks pidin kirjeldama, kuidas ma seksin, ning õigustama oma pikki küüsi. See kogemus peletas mind eemale, siiamaani pole söandanud tagasi minna. Kergem ja meeldivam oleks illegaalsetele hormoonidele käpp peale panna. Ja no, türa, võib-olla mulle lihtsalt meeldivad pikad sädelevad küüned, oled kade?

Eestis on ametikohtadel, mis on seotud transinimeste tervise, heaolu ning juriidiliste dokumentidega, isikud, kellel pole isegi korralikku arusaama transsoolisusest. Binaarsete sugudega transinimeste (st transmehed ja transnaised) kohta on neil jõudnud mingi arusaam kujuneda, kuid mittebinaarsetest sugudest teatakse täpselt null. Mulle on öeldud, et ma olen segaduses, et ma teesklen või mässan süsteemi vastu, aga trans ma ei ole. Nende inimeste jaoks pole mittebinaarne sugu legitiimne asi. Seda pole olemas. Tekibki küsimus, et kuidas siis saavad just need inimesed Eestis oma arusaamadega transsooliste inimeste edasise käekäigu üle otsustada.

Praegu on raske, aga läheb paremaks, isegi kui selleks kulub palju aega. Kogu maailmas liigub transsooliste inimeste olukord vaikselt paremuse poole, olgu need arengud nii imeväiksed kui tahes. Eestil pole muud varianti kui sellega kaasa minna. Ja alati on vastaseid, aga nemad pole olulised ega vääri erilist ringitõmblemist. Kui keegi ikka südamest tahab vihata, siis pole midagi teha, las ta olla. Mine nüüd vasikaga võidu jooksma.

Liza Langa on ühe Tallinna kesklinna kooli abiturient ning ka muidu vahva sell. Vabal ajal naudib ta kaneelirullide küpsetamist ja koerte sügamist. Käärkükke ei salli. Eesti keele ja kirjanduse kolmeseisud reedavad vähest kirjutamisoskust, kirjutatud tekstid jonnakust.

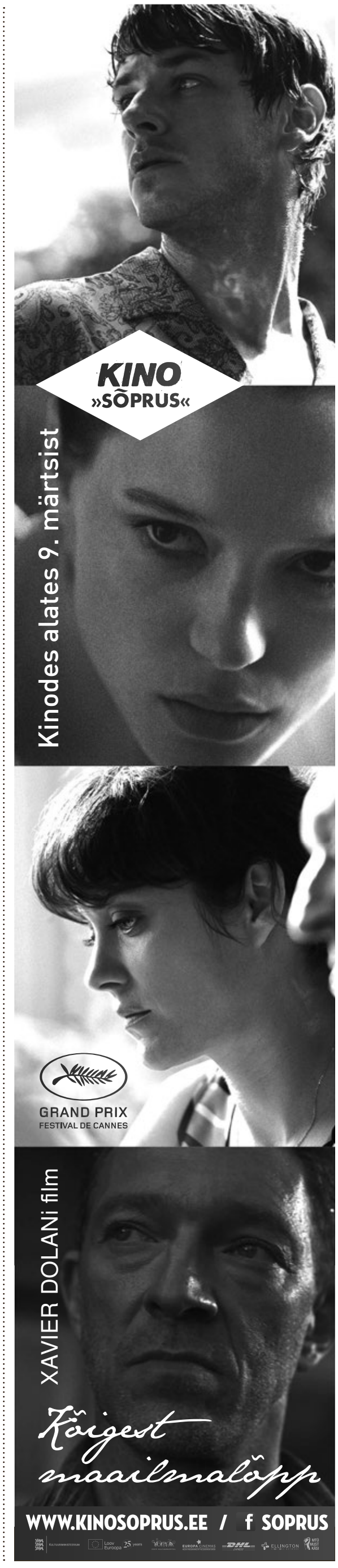

ÜKS KÜSIMUS –

Mida tähendab mittebinaarne soolisus?

Kristel Rannaääre
Eesti LGBT Ühingu tegevjuht

Foto: Krõõt Tarkmeel

Binaarse soosüsteemi järgi jaotatakse inimesed kaheks – meesteks ja naisteks – ning seda tulenevalt nende bioloogilisest soost. Kuigi inimese bioloogiline sugu hõlmab anatoomiat (rinnad, tupp, peenis, munandid), füsioloogiat (hormonaalsüsteemi funktsioneerimine, menstruaaltsükkel, sperma tootmine) ja geneetikat (XX-naine ja XY-mees kromosoomitüübid)[1], siis sünnil lähtutakse lapse soo määramisel enamasti vaid välisest vaatlusest[2]. Vaatluse alusel määratud sugu lisatakse ka sündinu dokumentidesse (juriidiline sugu) ning sellest sõltuvalt areneb ka tema sotsiaalne sugu (kuidas inimene ennast väljendab ja kuidas teised teda tajuvad). Ehk kui sünnib laps, kellel on vagiina, siis tema dokumentidesse kantakse soona „naine/N", teda koheldakse soole vastavalt ja temalt eeldatakse ka soole kohast eneseväljendust. Sellise soosüsteemiga jääb aga tagaplaanile inimese tunnetuslik sugu (sooline identiteet, sooidentiteet), mida ei saa öelda või määrata tegelikult keegi teine. Tunnetuslik sugu on inimese enda tunnetus oma soost. Lisaks sellele, et binaarne soosüsteem ei anna inimesele võimalust määrata ennast ise meheks või naiseks, ei luba see ammugi määrata ennast hoopis kuskile vahepeale, ei meheks ega naiseks, või tajuda endal mõlema soo elemente. Siit jõuamegi mittebinaarse soosüsteemini, mis annab enesemääratluseks suurema vabaduse. Mittebinaarse soosüsteemi järgi on neli sootasandit (bioloogiline, juriidiline, sotsiaalne, tunnetuslik) kõik eraldiseisvad ega pruugi kokku langeda, ning enda tunnetusliku soo määramise spekter on laiem kui vaid mees-naine.

Kuigi tänapäeva Lääne kultuuris tahetakse vaadelda sugu just binaarses süsteemis, on soosüsteem, kus sugusid on rohkem kui kaks, tegelikult sama vana kui ühiskond ja see on eksisteerinud erinevates kultuurides üle maailma. Seda näitavad ka erinevad antropoloogilised ja ajaloolised uuringud ning praegugi on paljudes kultuurides mittebinaarne soosüsteem toimiv nähtus. Näiteks on indiaanlastel alati eksisteerinud *two-spirit*-inimesed, Indias *hijra* jne[3]. Rohkem infot erinevate kultuuride ja mittebinaarse soosüsteemi käsitluste kohta saab lugeda Vikipeedia ülevaatlikust ning asja- ja ajakohasest artiklist[4].

Mittebinaarne lähenemine soosüsteemile võimaldab transsoolistel ja intersoolistel inimestel ennast paremini väljendada ning elus lihtsamalt hakkama saada. Kui näiteks rääkida mittebinaarse soosüsteemi kasutamisest dokumentides, siis maailmas on riike, kus dokumendi puhul saab valida rohkem sugusid kui vaid mees ja naine. Hea näitena võib esile tõsta Austraalia, kus on olnud pea 13 aastat lubatud kasutada dokumendis soomarkerit „X", mis tähistab määramata sugu / intersoolist.

[1] *Bioloogiline ja sotsiaalne sugu. – Eesti Seksuaaltervise Kliinik, 2003.*
[2] *Gender variance (Dysphoria). – GIRES, 2008.*
[3] *Understanding Gender. – Gender Spectrum.*
[4] *Third gender. – Wikipedia.*
[5] *Declaration: sex/gender of passport applicant. – Australian Government Department of Foreign Affairs and Trade, 2005.*

KLASSIVAHESID ÜLETAVAD PEENISEPILDID

Geimeeste lantimisharjumused seisust ei küsi, tuues suurlinnas ühise eesmärgi nimel kokku saksa investeerimispankuri ja süüria põgeniku, ent harva areneb kohtumine vaid seksist kaugemale.

Müürilehe lantimiskonsultant

Geimaailmas on *hook-up* olnud teema, noh, ütleme aegade algusest. Või vähemalt läänemaailma linnastumise algusest. Arvestades, et muret pidi tundma ühiskonna hukkamõistva suhtumise, mitte soovimatu raseduse pärast, oli see asjade üsna loomulik käik. Põgenemisena argipäeva eest või lihtsalt vaba aja veetmise viisina on seks täiesti mõistlik valik. Mõneti nagu stressileevendus, mis halvemal juhul viib sõltuvuseni, suurema eneserefleksioonivõimega inimeste jaoks püsib aga toreda kohustustevaba lõbustusena. Või nagu heteronormatiivsusele keskmist sõrme viibutav vastuhakk „me saame, te ei saa".

Pariisis Louvre'i kõrval on kultuurimekale omaselt väärika eaga seksipark, mis on paarsada aastat juba 24/7 avatud olnud ning meenutab labürinti teosest „Alice Imedemaalt". Imeline kohtumispaik kõigile hoolimata haridustasemest või sissetulekust.

Arvatavasti pole see Eestis päris nii olnud, mistõttu ei tundu ükski kodumaine termin andvat edasi asja mõtet. *Juhuseks* ei tundu passivat, sest seks ei juhtu lihtsalt iseeneslikult. Nii et jääme termini *hook-up* juurde.

PARGIST BAARI

Hook-up-kohtumispaigad on loomulikult teinud läbi päris suure muutuse. Esmalt olid *cruising*- ehk kruiisimispargid. Mis saaks olla parem anonüümsest seksist värskes õhus, kus kõigi osalejate motivatsioon (ja ka hirm) on väga selge? *No mixed messages*, keegi ei taha minna pärast seksi kohvi jooma, keegi ei julge sellele isegi mõelda. Pargis hängimisele ei järgne ka sanktsioone, nagu võis juhtuda geibaare külastades ajal ja kohtades, kus homoseksuaalne tegevus oli kriminaalkorras karistatav.

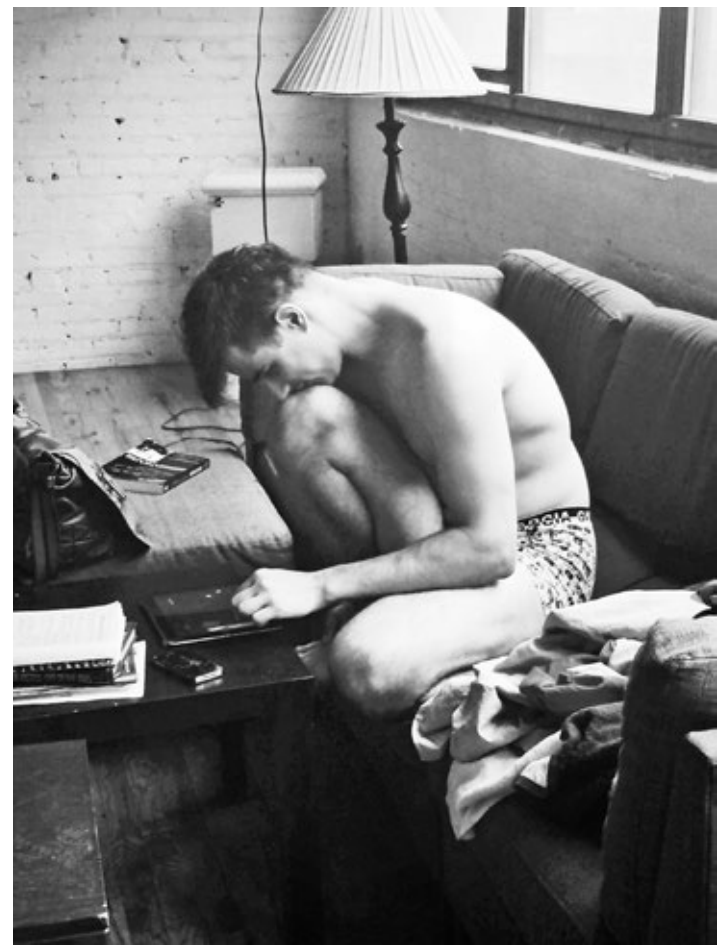

ALEXANDER KARGALTSEV ON VENEMAALT PÄRIT KUNSTNIK, FOTOGRAAF JA FILMITEGIJA, KES SAI HOMOSEKSUAALSUSE ALUSEL 2011. AASTAL AMEERIKALT ASÜÜLI. TEMA TÖÖDES LEIAVAD TIHTI KÄSITLUST GEITEMAATIKA JA SEKSUAALVÄHEMUSTE ÕIGUSED. VAATA LISA KUNSTNIKU VIKIPEEDIA LEHELT.

Foto: Sasha Kargaltsev (CC BY 3.0)

Pariisis Louvre'i kõrval on kultuurimekale omaselt väärika eaga seksipark, mis on paarsada aastat juba 24/7 avatud olnud ning meenutab labürinti teosest „Alice Imedemaalt". Imeline kohtumispaik kõigile hoolimata haridustasemest või sissetulekust. Kehtivast normist kõrvalekaldumine või selge siht on liitev klassiülene tegevus, mistõttu polnud vilunult talupoega lahtiriietav aadel seksipargis midagi tavatut. Loomult oli selline institutsioon hermeetiline, kus kruiisimissuhted ei valgunud ühiskonna teistesse sfääridesse.

Baar on nagu baar ikka. Baaris saab sõpradega jaurata, baaris saab lantida ja vahel viib uus baaritutvus abieluni või siis olemasoleva abielu purunemiseni. Erinevalt n-ö tavabaarist on geibaaril tugevam roll subkultuuri kohtumispaiga (sinna tulevad geid, lihtne) ning subkultuuri kandjana sarnaselt mis iganes vähemuse või huvigrupi baariga. Ja erinevalt n-ö tavalisest heterobaarist on suurel hulgal geibaaridest eraldi piirkond, kust leiab kärmelt juhuseksiks partneri. *Cruising*-piirkonnas meenutavad need üldiselt hämaraid labürinte, kus looklevates koridorides otsitakse seda õiget *hook-up*'i. Oluline on näida huvitatud, aga mitte üleliia. Kruiisimine baaris võib olla kiire õnneliku lõpplahendusega või siis pikk lõputu vantsimine. Mida suurem linn, seda enam on ka geibaarid seksuaalse suunitlusega. *Leather, rubber, fist… you name it*. Igale ihale leiab oma koha.

Interneti võidukäiguga on geibaarid vaikselt välja suremas. Keskealine tuttav, kes peab Berliinis üht geibaari, ütles, et viimase kümne aasta jooksul on ligi neljandik baaridest uksed kinni pannud. Või nagu märkis sõber Eestist mõni aasta tagasi, et geibaarid on ju inimestele, kellel ei ole või kes ei oska kasutada nutitelefoni. Ja mida tolerantsemaks muutub ühiskond, seda kergem on leida püsivat partnerit muudest kohtadest, näiteks lihtsalt baarist. Või raamatukogust.

GUUGELDA ENDALE ÜKS MEES

Kohtumisi, olgu need siis lihtne *hook-up* või midagi tõsisemat, on geid interneti vahen-

I'M COMING OUT! EHK GEIPIDUDE VÄLIMÄÄRAJA

Jarmo Seljamaa

Geikogukond on Eestis väike, ent visa ja ühiskonna küllaltki stigmatiseeritud hoiakutest hoolimata rõõmsameelne. Nii ei ole ka peolembematele heterotele saladuseks, et geid on ühed säravaimad pidutsejad ja vägevaimad tantsulõvid, kellega on teinekord isegi raske ööelus sammu pidada.

Ühel täiesti tavalisel reedeõhtul teeb populaarne geirakendus Grindr kelmikalt „bling!" – oh, keegi saatis sõnumi. Telefoniekraanil seisab euroopaliku peomelu nädalavahetuseks Tallinna vastu vahetanud nooruki sõnum: „Yo! Where to go out in Tallinn?" Esimene vastus läheb ruttu teele: „There's X Bar. It's cheap and usually crowdy." Ja üsna kähku järgmine: „And Patt. The newest place in town!" Mõni hetk hiljem saabub ahastav „bling!": „And…? That's it?!" Jah, paraku nii ongi – kui oled tõepoolest pelgalt geipeo peal väljas. Tegelikult on öös märksa rohkem värve.

X-BAAR – MA ELAN TEID KÕIKI ÜLE!

Tundub, et see koht on alati olemas olnud. Varem asus X-baar legendaarse geiklubi Angeli külje all vanalinnas. Või olgem täpsed, tegelikult oli X olemas juba enne seda, kui glamuurne ööklubi Sauna tänaval oma skandaalsed tiivad välja sirutas. Nüüdisajal leiab igihalja Xi Tatari tänava algusest Vabaduse väljaku lähistel asuvast üsna silmapaistmatust hoovimajast. Jätke meelde – see on baar! Ehk kui sul peaks tulema tahtmine juba varasel pärastlõunal kodumaist geielu mekkida, sea sammud just sinna, baar avatakse iga päev kell 16! Tegelikult on majas koguni kaks baari ning muidugi tantsusaal.

Geiskeenel kogenud tegija X-baari leiab igast tõsiseltvõetavast geiteatmikust ja -kaardilt. See tähendab, et kui sul on sinna asja enne tegelikku peomelu (mis, nagu ööklubides ikka, ei saa õigeid tuure üles enne kella üht öösel), satud sa tõenäoliselt silmitsi paari-kolme kergelt segaduses võõramaalasega, kes ei taipa, miks lubatud „centre of local gay life" nii „lifeless" on. Õhtu edenedes ilmub aga kõiksugu tegelasi nii hipsterkvartalitest, magalarajoonidest kui ka kaugemalt. Nii et lõpuks hüppavad üksmeelses tantsuhoos kriimsilm, karuott ja rebane, siilipoiss ja raseeritud jänes. Sest vahel on Xis tõesti tunne, nagu kiikaksid Eesti elu kõverpeeglisse. Aga kõik geid ei olegi trenditeadlikkuse etalonid ning siin kohtad varem või hiljem neid, kelle riietumisviis on jäänud kinni mineviku moevooludesse – eriti kui raha väga pole. Ärge mõistke valesti, Xi hinnapoliitika on selle paiga üks elujõulisuse allikaid! Sissepääsupilet tagab ühe tervitusjoogi baaris, kokteilid ei laasta rahakotti ja lõppude lõpuks on inimesed toredad. Kui just kangemad piigad teineteisele varavalges üle tahi ei tõmba, nii et uksedaamil tuleb politsei ja kiirabi jalule ajada. Ehkki tantsuplats on baari sulgemiseni alati rahvast täis, ei tasu parimat klubimuusikat sinna otsima minna (aegumatud edetabelihitid ja nende lõputud remiksid ei ole lihtsalt minu maitse).

Specialitet: avar suitsuruum, kus varem või hiljem ikka mõni eurolaul üles võetakse.

PATT – TAHAN SAADA ANGELIKS VÕI MUIDU SUREN!

Ühe „õige geiklubi" järele õhati Tallinnas aastaid. Kunagise Nightmani unustamatu *power* ning hilisema Angeli sulesahin ja litrisadu… Seejärel võttis aga maad vaikus. Elevusega trügiti 2015. aasta uusaastaööl Vabaduse kohviku keldrikorrusel aplombiga avatud W-klubisse, kuid selle sära kustus veel enne aastaringi täitumist. Järgmisena astub stardipakule Patt. Klubi, mille asukoha üle vaieldakse tänini – nii lähedal, aga, kurat, kui kaugel! –, asub A-terminali lähistel Sadamarketi katusekorrusel.

Patu täherohke avapauk 2016. aasta hilistalvel koristas paraku geikaardilt ühe teise klubi – hiliseid pidulisi tervelt kümnendi rõõmustanud G-punkti (elumaja madala laega keldris tegutsenud pimedavõitu vene mussiga geiurgas, mille lõpuvile kõlas alles kella 7 ajal hommikul). Ehkki Patu algus oli suurejooneline, võiksid nostalgitsejad viimaks rahuneda – vana Angelit ei sünni enam uuesti. Kui unustada ära, et klubisse pääsuks tuleb ronida neli korrust üsna jubedas küproktrepikojas, siis peopaik ise on paljulubav. Kaks saali ja baari, geikohale sobivalt kitšimaiguline, kuid mitte odav interjöör, kus leidub avarust ja õhku. Head atmosfääri täiendab mõnus muusika, segu *mainstream*'ist ja heast *house*'ist. Kui diskojumal klubile päevi annab, on suvel oodata vingeid terrassipidusid – seal on pinda enam kui klubis sees. Lisaks hunnitu vaade vanalinnale ja Vanasadamale.

Seega hoiame klubile põialt – aga ainult siis, kui saadakse üle Angeli minevikuihalusest ning peokavva tulevad avamise eel välja reklaamitud teemapeod. Jääme ka lootma, et G-punkti kadumise järel kolib n-ö koduklubita jäänud vene publik vähemalt osalt Pattu üle, sest seni võis G-punkti pidada julgelt üheks Eesti edukaimaks integratsiooniprojektiks.

dusel kokku leppinud juba väga kaua aega. Paljud geid usuvad, et selleks internet leiutatigi. Tinderi loojad polnud veel jõudnud algkooligi lõpetada, kui meil oli juba plejaad lehti ning esimeste nutitelefonide tulekuga ka hulk rakendusi. Istusin ise 15-aastasena tunde IRCs ja sebisin deite.

Teadupärast ei sünnita heteroseksuaalsed vanemad geisid vaid suurlinnades. Nii olid deitimissaidid õnnistus ka külapoistele, arvestades, et anonüümne seksipark ei ole iga aleviku *must-have* osa.

Niigi ülimalt seksualiseeritud ja lantimismeelsele geikogukonnale on rakendused vaid hagu alla pannud. See on esmapilgul põnev maailm, kuhu võib kergesti ära kaduda. Eriti suurlinnas. Kui geibaari minnes on sul umbes 40 tüüpi, kelle seast valida, siis Berliinis on kõige populaarsemal saidil/rakenduses PlanetRomeo 40 000 kasutajat. Justkui läheks poodi tolmuimejat ostma, teades, et tuba on vaja puhtaks saada. Kohapeale jõudes selgub, et pood laiub sajal hektaril, puudub müügipersonal ning toimib vaid iseteeninduskassa. Arvatavasti saab toa puhtaks esimese masinaga, mis näppu jääb. Aga vaevalt esimest tahaks, tuba vajab hiljemgi koristamist, valiku olemasolu tekitab soovi juurelda. Valik on aeganõudev ja vahel frustreeriv.

,,BEAUTY FADES. DUMB IS FOREVER''

Kui eesmärk on *hook-up*, on käitumismustrid väga lihtsad. Partneri leidmisel on olulised välimus, varustus ja seksuaalpraktikaga seotud eelistused. Tee selleni on otsekohene, üldiselt pärast esimest „hi'd" on järgmised küsimused „xxx pics" ja siis „into what?". Korraga on tules mitu rauda, kõigil osalejatel, mistõttu on täiesti tavaline, et hommikul ärgates ei haarata voodis mobiili uudiste sirvimiseks, vaid käiakse läbi öö jooksul saabunud peenisepildid. Ning on täiesti tavaline, et jaht läheb luhta, sest otsust ja valikut on raske teha. See kõik tekitab sõltuvust, alati on tunne, et ehk on järgmine profiil veelgi ägedam. Erinevalt lantimisest baaris, mis tihtipeale tähendab rohkelt nalja ja lobisemist, on rakenduses jahtimine töö. Tulemuseks võib ehk olla tõesti kuumem kaup, aga erinevalt baaris hängimisest on tee deidini energiamahukas.

Küberlantimise kultuur on orienteeritud välimusele, mistõttu on muud iseloomujooned, huumorisoon ja huvid teisejärgulised (aga üldiselt siiski olemas). Diskrimineeriv ja keeruline on see eriti vanemate meeste jaoks, noor liha sööb nad turult välja. Seetõttu on tavaline, et nad valetavad deitimisprofiilis oma vanuse kohta, kasutavad nooruspõlvepilte või pakuvad seksi eest raha. Teisalt võivad sellised kohtumised olla ka päris põnevad, kuna klassivahed väga ei loe. Nii nagu halvas saksa pornokas saab rikas abieluproua kokku torumehega, kohtub investeerimispankur päriselus seksiks süüria põgenikuga. Väga harva kasvab sellisest kohtumisest välja midagi enamat kui seks.

Selline suurlinn nagu Berliin annab *hook-up*-kultuurile erilise mõõtme – jõuliselt manifesteeruvad eri seksuaalpraktikad ja huvid. Siin on tavaline, et rohkelt eksperimenteerinud 20-aastane geimees teab täpselt, mis fetišid teda erutavad, ja oskab seda deitimisrakenduses küsida. Utreeritult on see nagu raamatu „Jussikese seitse sõpra" seksieri, kus igal nädalapäeval võib midagi uut avastada. Esmaspäeval proovida seksi grupikesi, kolmapäeval lasta end piitsutada SM-salongis, laupäeval kalpsata läbi *golden shower*'i peolt ning pühapäev jätta pikaks seksiks droogidega. Valikuvabadust ja tegevust jätkub, oht on lihtsalt kõigega pisut üle doseerida.

PRINTS JALUTUL HOBUSEL

Erinevalt baaris tutvumisest või suhte arendamisest ei edenda küberlantimise kultuur kuigivõrd sotsiaalseid oskusi ja jääb pinnapealseks. Seepärast leidub terve generatsioon suurlinna geinoori, kes polegi kogenud sügavamat intiimsust, tundelist seksi või investeerinud inimsuhete ehitamisse. Janunetakse suurema seotuse järele, sest toimib pidev hala teemal, et oh miks on geirakendused nii seksikesksed. Enese avamine on hirmutav ning emotsionaalne investeering riskantne, mistõttu kergem tundub kohese rahulduse jahtimine seksi kaudu. Seksi otsimine ja *hook-up* saavad toimida lahendusena üksinduse vastu vaid mõne hetke.

Tihtipeale tullakse suurlinna ilma olemasoleva struktuuri, perekonna, sõprade, läheduse ja toetuseta. Tullakse, et olla vaba, nautida oma individuaalsust ja autonoomiat. Sellises situatsioonis on päris kerge jääda kinni rakendusemaailma võludesse, kus füüsilist lähedust jagatakse koormate kaupa. Berliini geirakendusest on tunduvalt kergem leida seksi kui kedagi, kes tassile kohvile tuleks.

Kohtumisi, olgu need siis lihtne hook-up *või midagi tõsisemat, on geid interneti vahendusel kokku leppinud juba väga kaua aega. Paljud geid usuvad, et selleks internet leiutatigi.*

Jarmo Seljamaa lõpetas Tartu Ülikooli kommunikatsioonijuhtimise eriala magistritööga, mis uuris inimeste refleksiivsust morfogeneetilises hilismodernsuses. Varem on ta tegelenud muusika ja teatriga nii lava peal kui ka taga, praegu aga korraldab organisatsioonide sisekommunikatsiooni ja õpib BFMi telemagistrite kursusel produtsendiks.

Specialitet: viimase aja pisut veidra uuendusena hakati ööklubis friikaid ja pastat pakkuma. :/

WHITE PARTY ANGEL REUNION – MA TÕUSEN FÖÖNIKSINA TUHAST!

Nostalgianärvi kõditavast peost on saanud nüüdseks igasuvine *a must*. Tegu pole sugugi omaaegse glamuuriklubi iga-aastaste peietega, selle asemel on Maret Soom, *Mistress of the House*, lennutanud komeedina suvetaevasse hittpeo, mis meelitab kõiki kunagisi, praeguseid ja tulevasi ingleid. Selle peo teevadki külalised – kõik muu on teisejärguline, ilm kaasa arvatud. Tänini on linna kõige suurejoonelisemat geipidu peetud südasuvise tähistaeva all Solarise katusel Komeedi terrassil. Aga ka tulevik on muretu, sest Patu terrass on selleks „valgeks peoks" samaväärne kui mitte vingemgi koht. White Party on tõeline klassikokkutulek, kuhu on loomulikult oodatud ka need, kes ei tea Angelist mõhkugi.

Specialitet: nostalgia ei ole odav lõbu, sellest hoolimata ei näi baarijärjekorrad kunagi lõppevat.

VIKERPIDU – KAUNEIM LINN ON EESTIS TARTU!

Eesti suuruselt teine linn on olnud sisuliselt alati püsiva geipaigata (kuigi räägitakse legende mingisugusest Karukoopast). Ent juba pikki aastaid peetakse akadeemilise regulaarsusega Vikerpidu, mis seab end kord kuus laupäeviti sisse Genklubis Laial tänaval. Peod on rahvarohked, Lõuna-Eesti ainus geipidu toob kokku noored Põlvast ja Põltsamaalt, õlu on odav ja tudengid nooruslikust energiast pakatavad. Peopaiga kaks saali erinevad teineteisest kui öö ja päev – klassikaline geidisko ülakorrusel, mõnusalt *freaky playlist* allkorrusel. Ehkki ülakorruse ventilatsioonile pole suurt rõhku pandud, hullutab higist kehademerd tõeliselt vinge valgus-*show*. Ühesõnaga, Tartu *vibe* on hea!

Specialitet: regulaarne kui kuupuhastus (välja arvatud suvevaheajal – siis pidusid ei toimu).

21. SAJAND – *GOODBYE TO YESTERDAY!*

Olgem ausad, „vabameelsus" ja „geisõbralikkus" ei ole tänapäeval enam märksõnad, millega noori peole meelitada. Inimesed tahavad käia headel pidudel. Sellistel, kus oma kuti või tüdruku esitlemine ei šokeeri kedagi. Kus see on sama okei nagu iga peolise soov end lihtsalt hästi tunda. Õnneks leidub selliseid pidusid vähemalt Tallinnas küllalt palju. Kusjuures, need ei toimu ainult populaarsetes hipsterpaikades, nagu Must Puudel, Kelm või Paar Veini (mis muide pesitseb X-baari omaaegsetes ruumides), ega alternatiivsemates kohtades, nagu EKKM, Helikopter või Lekker (mis avati hääbunud W-klubi ruumes). Ma olen sattunud kirju seltskonnaga väga ägedatele pidudele ka tõelistes *normcore*-urgastes, nagu Kolm Lõvi või Peekri Baar. Rääkimata sellistest „heteroklubidest" nagu Vabank, Privé ja Studio (mis laiutab legendaarse Angeli ruumides).

We're queer, we're here and everybody is pretty much used to it!

ÜLESTÄHENDUSI PORNOPAASTUST

Lavastust „Ei tao” ette valmistades pidasid näitleja Sander Rebane ja lavastaja Paavo Piik nn pornopaastu. Selle käigus dokumenteeriti oma kogemusi ning mõtestati seda, mis üldse on seksuaalsus. Kust see tuleb? Kuidas pornost loobumine seda muudab? Tekstid, mis lavastusse ei mahtunud, jõuavad nüüd Müürilehte. Ühesõnaga, peatükid kõrbeperioodist, Sandri ülestähendused.

Sander Rebane lavastuses „Ei tao”. Foto: Siim Vahur

Sander Rebane

ESIMENE SUUDLUS

Kui ma olin umbes kolmeteistkümneaastane, hakkasid tekkima esimesed kontaktid vastassugupoolega. Igasuvised õrnromansid väikelinna kitsastel tänavatel. Esimesed käigud üksteisel kätest kinni hoides, õhku jäänud sõnad, pikale veninud kallistused teelahkmetel ja arglikud, vaevalt tajutavad põsemusid. Aga aeg oli käes. Oli aeg astuda vastu suudlussüütuse kaotamisele. MSNis häbelikult vesteldes leppisime kokku aja ja koha. Teatasin olulisest sündmusest sõpradele, sain neilt toetust ja nõu, mistõttu pesin oma viis korda järjest hambaid ning harjutasin käeseljal keelevigureid. Lõin siis mopeedile hääled sisse ning, ise ärevusest kaame, kihutasin oma kollasel bensiiniõgijal ristmikule, kus pidi aset leidma minu tollase elu suursündmus. Olin sõlmimas kokkulepet saatanaga, ise seda teadmata. Istusime bussijaamaäärsel kõrgendikul, rääkisime tühjast-tühjast, venitasime seda hetke võimalikult pikaks, olgugi et me mõlemad teadsime kohtumise tõelist tagamaad. MSNi turvaline võrk oli langenud ja nüüd tuli üksteisele päriselt otsa vaadata. Viimaks oli käes aeg lahkumiseks. Embasime kaua, ise värisedes kui häbelikud vibraatorid. Libistasin oma huuled tema kõrgele laubale, kuid peatumata, tõelist eesmärki silmist kaotamata suundusin otsusekindlalt edasi, riivasin ta sametist põske. Vastaspoole passiivsusest üllatunud, eemaldusin ning otsisin ta suurtest süütutest silmadest vastuseid. Õhus oli hirmu ja ärevust, aga mina olin siiski valmis. Sulgesin silmad ja ettevaatlikult, õrnalt, äärmise pieteeditundega naaldusin tema roosade huulte poole… Aga hirm teisega ühte sulada sai temast võitu ning ette pöördus hoopis põsk. Möödalask… Ei olnud ta veel valmis end jagama.

Pettumusest hoolimata pöörasin oma kollase potentsiaalse tapariista rutska põhja ning sõitsin tagasi koju. Sajatasin end põrgusse, tundes süüd ja häbi. Nüüd on täitsa kahju, et sellest midagi välja ei tulnud, sest esimest õnnestunud suudlust ma enam ei mäletagi. Ilmselt oli see kuskil majapeol liigses alkoholijoobes sooritatud akt. Võib-olla oleks ma oma edaspidise elu jooksul kahe inimese vahelisse ühendusse hoopis pühalikumalt suhtunud ning võib-olla ei oleks see muutunud möirgavaks jahiks ja matšolikuks vallutuseks, pahmerdavaks vallatluseks, vaid jäänud kahe inimese vahel toimunud pühaks liiduks, ühtesulamiseks, teineteisse vajumiseks ning iseenda kaotamiseks.

SUVI

Noore mehe erutamiseks piisab täiesti sellest, kui näed tänaval mingit ilusa kehaga, lühikesi narmendavaid teksapükse kandvat tüdrukut või suvalist pitsirohket, häbet salamisi paljastavat pesureklaami, saapapaela siduvat miniseelikus neidu või pirnikujulist kükkijat jõusaalis. Ja siis need tervisejooksjad kaunil pühapäevahommikul, keda oma kiindunud pilgul jälitad ning pimekurvil ootad. Või siis vormiriietus ning patsi seotud juuksed, millest heameelega kinni haaraks ning jõuliselt sikutaks, sakutaks, kinni haaraks ja rebiks. Ja need suvalised suvised käigud rannas, kust iial ei puudu priskete pepudega bikiinid, lakkamatu sõrmede lutsimine ning koorejäätist lakkuvad keeled. Need aeglased banaanikoorimised ning kondensist märgade karastusjoogipudelite hõõrdumine vastu lopsakaid huuli, vastu liivaseid kannikaid, pehmeid ja suuri.

UNENÄOD

Ma näen tihti seksuaalseid unenägusid. Sel ajal, kui ma pornot vaatasin, nägin neid ainult äärmuslikes olukordades. Nüüd näen neid aga järjepidevalt ning osavõtlikumalt. Ma olen nendes ise osaline, mitte ainult vaataja. Ma ei jälgi seda nagu pilti, vaid ma olen ise selles situatsioonis sees. Seda võib ilmselt nimetada ka *inception*-unenäoks või halvavaks unenäoks, või lausa unehalvatuseks, aga selles unenäos olen ma, mitte just eriti tihti, kuid järjest tihedamini, suuteline ise reaalsust looma, olema tolle unenäo struktuuri ja toimumiste, tähenduste aktiivne looja. Selline seksuaalne kogemus pakub meeletult rahuldust ning on reaalne, sest lahustab ära need mõtleva Ise loodud vajadused, tungid ja ihad. See on nagu porno, kuid see on sinu peas, ja mida aeg edasi „pornokasutusest”, seda enam loomulikuma ning loomalikuma seksuaalsuse poole liigud.

LOOBUMINE
(PSEUDOINTELLEKTUAALI SUHETE KATKESTUS PORNOREAALSUSEGA)

Pornograafilisest materjalist loobumisel võib olla mitmeid „negatiivseid” tagajärgi. Millestki loobuda on alati raske, aga tuleb vastu pidada, sest tulemus on seda väärt. Siinkohal paar näpunäidet neile noortele ja vanadele, kes seda rännakut alles alustavad.

Pärast mõningast, peamiselt igavusest tekkinud onaneerimisseanssidest kõrvalehoidmist ning primaarsete väljapurskeihadega võitlemist tuleb loobuja elus faas, mil võib kaduda igasugune isu seksi ja onaneerimise järele.

See ihatu tunne on väga keeruline võitluskaaslane, sest vastandina ihale ei osuta ta vastupanu ega ole ründav. Ta on pigemini passiivne tuimuse seisund, kus enese seksuaalsus, loodud minapilt iseendast kui seksijast, selle mõtestajast hakkab oma esimesi tugisambaid kaotama. Seetõttu tekib tihtipeale soov ja vajadus iseenda seksuaalsust kinnitada ning vaikselt lekkivaid auke pidevalt parandada.

Tegelikult ei tegeleta sel hetkel isegi mitte niivõrd oma seksuaalsusega, kuivõrd iseenda loodud *persona*, maski või ego säilitamisega. Kahtlus eneses kasvab, jõugud alustavad mässu – maandamata jõust võib ju saada lausa raev! Suhted välise maailmaga vähenevad, sest ühised tõlgendusmaastikud hajuvad ning kontaktidki langevad ära. Võib tekkida ka hetki, mil kurbus, meeleheide, tõsimeelsus või üksinduski tõstavad nii kangelt pead ja mässivad su kohe nii sügavale endas peituvatesse läbipääsmatutesse mõttevõrgustikesse, et väljapääs, see tundub olevat ainult kibe, vaakumlikult tühi surm.

Kuid julgem alustaja jätkab noid ohte trotsides loobumise teed! Ta usub, et mäe taga on valgus ning oma seksuaalsuse puhas, lausa süütugi algus. Ning ühel hetkel, olles eemal kõigest välisest ja maisest, selg sirgub tal, pea, aru, mõistus, eksistentsi puhtaim vorm avaldub, mõistus tühjeneb ning – viimaks ometi saamegi me kaineks!

Ja siis… sellel vitutühjal viljatumal maal, kus miskit pole, või kus kõik on, saab olemasolevaks elu kõigist värvest koosnev sisemine valgus, energia, aine või siis vaimu terviklik ja kõikehaarav olemuse algus. Jah! Puhas aine! Või siis maakeeli – laps!

KAS SEKSI KVALITEET ON TÕUSNUD?

Seksuaalakti saab hinnata täpselt nii palju, kuivõrd inimene ise on suuteline toimumistele elus tähendust või väärtust andma. Seetõttu tundub veidi imelik võrrelda enda praegust seksuaalkäitumist seksuaalkäitumisega minevikus. Erineb see ju suuresti sellest, milline on minu seksuaalne „minapilt” antud hetkel, siin ja praegu. Loomulikult räägib selle nn tänase seksuaalse mina kasuks mõlema osapoole olemasolu – nii pornograafilises materjalis kümblemise kogemus kui ka sellest eemalolek ning mõnetine suutelisus ennast distsiplineerida ning nende kogemuste mõju vaadelda.

Ja siis… sellel vitutühjal viljatumal maal, kus miskit pole, või kus kõik on, saab olemasolevaks elu kõigist värvest koosnev sisemine valgus, energia, aine või siis vaimu terviklik ja kõikehaarav olemuse algus. Jah!

Niisiis ei ole mul mõtet end (iseendaga) vastandada, vaid rääkida sellest, kuhu on minu seksuaalsus laienenud või arenenud. Üldistades võibki öelda, et seksuaalakt on järjest enam liikunud suunas, kus sulatakse teise inimesega aina enam ühte. Ma arvan, et see ühtesulamise potentsiaal saab oma realiseerumisvõimaluse vastavalt minu seksuaalse minapildi hägustumisega, selle lagunemisega. Nende pornograafiliste materjalide baasil loodud konstruktsioonide lahtilammutamisega, nende järkjärgulise kadumisega ning suubumisega teadvuse perifeeriasse. Mulle tundub, et mida enam inimene enda loodud illusioonidest iseenda kohta lahti ütleb, neid pealtnäha tõsikindlaid arvamusi iseendast kahtluse alla paneb või kõrvalt vaatab, seda enam on ta ühelt poolt küll haavatavam, aga samas avatum, plastilisem ning valmim sotsiaalseks kontaktiks Teisega. Nii tekib ehk sügavam ja mitmeplaanilisem kahe individuaalse teadvuse vaheline süntees. See hetk, kus iseenda mõtted, võrd- ja kujutluspildid, ootused ja lootused antud olukorrast haihtuvad, on vägagi vabastav ja annab energiat.

TAGORE

„Lapsena võisin vabalt valmistada endale tühjast-tühjast mänguasju ja luua kujutluses omaenda mänge, anda neile väärtuse ja tähenduse. Minu õnnest said mu mängukaaslased täiel määral osa, tegelikult sõltuski mängude täielik nautimine ka nende osavõtust. Ühel päeval sisenes aga sellesse meie lapsepõlveparadiisi kiusatus täiskasvanute turumaailmast. Ühele meie kaaslastest kingiti Inglise poest ostetud lelu; see oli täiuslik, suur ja imepäraselt elutruu. Meie mängukaaslane muutus selle üle uhkeks ega hoolinudki eriti enam mängust; ta hoidis seda kallist asja hoolega meist eemal, särades selle ainuomaniku au-

Sander Rebane on Endla teatri näitleja, kellele meeldivad vabadus, mõtisklus ja „tõest” vaba vestlus.

paistes ning tundes end üle oma mängukaaslastest, kelle lelud olid odavad. Olen kindel, et osanuks ta kasutada nüüdisaegset ajalookeelt, öelnuks ta, et oli selle naeruväärselt täiusliku mänguasja võrra meist tsiviliseeritum.

Oma ärevuses ei suutnud ta aga mõista fakti, mis näis talle sel ajal tähtsusetu, seda, et too kiusatus ähmastas midagi tema lelust palju täiuslikumat – iga inimese südames igavesti elava täiusliku lapse avaldumist või, teiste sõnadega, lapselikku olemust. See mänguasi väljendas vaid lapse jõukust, mitte aga teda ennast, mitte lapse loovat vaimu, tema kujutlusvõimet, helget rõõmu mängust ning tema samastumist teistega, kes olid mängumaailmas ta seisusekaaslased. Tsivilisatsioon peab väljendama Inimese dharmat, mitte ainult tema arukust, võimu ning omandit."

MINA TAHAN!

Ma olen mitmeid ja mitmeid kordi oma tüdruksõbraga seksinud ainult seepärast, et „mina tahan". Enamasti on see seotud mingi välise mõjutajaga (no näen mingit ilusa kehaga, lühikesi narmendavaid teksapükse kandvat tüdrukut tänaval või suvalist pitsirohket, õrna häbet vaikimisi paljastavat pesureklaami – kõik nad ju on sellised! –, kui võmp on kohe vinnas ja otsib teed kodu poole raiuma!). Selline seks/kontakt ei ole aga vastaspool(us)e suhtes kohe kuidagi aus, sest sellisel juhul ei ole ju minu kui penetreerija ja tema kui penetreeritava vahel midagi muud kui liha, toimub vaid üks küüni täitmine kuivanud heinaga – iseenda illusioonide süvendatud hingetühjuse kompenseerimisega.

Aga ma olengi seksinud inimestega nii, et ma samal ajal kujutan ette absoluutselt midagi muud: teist inimest, situatsiooni, mingit tekitatud fantaasiat koristajast, õpetajast, sekretärist. Huvitav on ka see, et miks just õpetajad. Kas ei ole see mitte seepärast nii, et just õpetaja oli ju see, kes meie ego omal ajal nii võimsalt ründas, meie teadmisi ja teadmist endast kahtluse alla seadis, mistõttu Ego, oo see kõikvõimas teadja/mõtestaja, minus eneses teda nüüd alandada ja omastada tahab? Kas ei ole sealt pärit Oidipuse kompleksk?i Kas ei olegi ehk Freud kokkuvõetav lausega „me omastame, vallutame ja nikume läbi kõik enda Ego kahtluse alla panijad"? Kas ei olegi see siis see, mida me päevast päeva teeme? Kaitseme enda illusiooni endast? Nikume teineteist ja end! Nikume kõvasti ja palju – oma sundmõtete ja väljamõeldud tõega. Ühesõnaga…

…füüsiliselt küll seksid, aga mõistus seksib hoopis kuskil mujal. Ja nii juhtuski, et ühel hetkel muutus minu olemasolev seksuaalne reaalsus nii igavaks ja minu võime olemasolevat reaalsust väärtustada nii tuimaks, et ma pidin salaja (enne seksuaalakti algust, kui tüdruk tavaliselt WCs või mujal käis) voodis üksinda pornot vaatama, et erutuda. See oli ilmselt see hetk, mil ma hakkasin mõistma, et midagi on äkki korrast ära.

AFFECTION

Mul on tunne, et seksi nagu ka kõige muu puhul elus on oluline võtta käesolevat hetke sellisena, nagu ta on. Leppida inimesega täpselt sellisena, nagu ta antud hetkel on. Mitte suruda peale enda väljamõeldud reaalsust või suhtuda temasse kui objekti. Paluda tal võtta poose, teha suu- või anaalseksi, end erootiliselt tantsides paljaks koorida, end ja enda avausi kõiksugustel viisidel eksponeerida ja rahuldada, lasta end alandada, kinni siduda, kägistada või lüüa, kehastuda kellekski teiseks; panna ta mängima mingit rolli või konkreetset situatsiooni, teha kõik, et olemasolev hetk ja tema kui inimene kaoks. Selline kontakt ei ole aga muu kui abstraktsetest mõttekonstruktsioonidest koosnev illusioon, mitte suhtlus. Mitte kahe teadvuse reaalne kohtumine, kus kaovad tähed, sõnad, laused, nimed, minad, sinad, temad, meied ning kus eksisteerib kogu maailm. Erutama ei peaks mitte mõte, unistus, fantaasia sellest inimesest või olukorrast, vaid see inimene või olukord ise.

KINOTEATRI LAVASTUST „EI TAO" ON VÕIMALIK NÄHA KANUTI GILDI SAALIS MÄRTSIS JA APRILLIS. VAATA LISA SAALI KODULEHELT.

MÜÜRILEHE KAHEKSA PORNOSOOVITUST

Porno võib olla halb, aga porno võib olla ka väga hea. Eriti siis, kui isiklikud sõltuvusmustrid on ohjesse saadud ning meel ei nõua rahuldumiseks enam üha räigemat stimulatsiooni, vaid suudab erutuda hoopis eetilisemast vaatepildist.

Müürilehe pornokomisjon

Müürilehe pornokomisjon on välja valinud mitte küll ammendava, aga vähemalt otsa kätte andva nimekirja režissööridest ja veebilehtedest, kelle-mille filmides teevad näitlejad ainult seda, mida nad tahavad teha, ning ekraanil ei ole kõndivad stereotüübid, vaid inimesed, kellega on võimalik suhestuda. Sekka muidugi täiesti pööraseid karaktereid ja ulmelisi keskkondi.

1. *HARDCORE*-LESBIPORNO: MARIA BEATTY JT

Kui sind huvitab karm seks naiste vahel, võid alustada oma visuaalset erootikarännakut Erika Lusti veebipoe vastavasisulise nimekirjaga, kus leidub näiteks Maria Beatty film „Strap-on Motel". Mesise tämbriga striptiisitar nimega London tutvustab meile punastest tuledest valgustatud LA tänavaid ja tubasid, kus võime kohtuda tema ja tema partnerite himudega. „Sel ööl soovisin neelduda tema ihasse ning sellesse leeki, mis põletas kui tulekahju. Ta võttis kõik, mis mul anda oli, ning mina andsin talle kõik, mida üks naine võib pakkuda teisele naisele," ütleb London oma öökallima puusadele kinnitatud plastpeenist neelates.
„Strap-on Moteli" ja muudki hardcore-*lesbipornot leiad vähese raha eest aadressilt* erikalust.com/top-5-lesbian-rough-sex-films.

2. UNENÄOLINE GOOTIPORNO: VEX ASHLEY JA FOUR CHAMBERS

Vex Ashley on iseseisev erootikarežissöör, kelle filmides kohtub renessansi maalikunst märja unenäoga ja sünnitab merevahust eroulmade veenuse. Ihu katab läbipaistev lateks, vanaroosa pits või läikiv sülg ning *ambient*'i helimaailmas põimuvad kehad kui eedeni maod.
Vexi filmide õrritajad on üleval leheküljel afourchamberedheart.com *ning täispikkade versioonide kättesaamiseks läheb raha õigesse kohta leheküljel* patreon.com/fourchambers.

3. RASSISMIVASTANE *QUEER*-PORNO: SHINE LOUISE HOUSTON

Nagu kõigis teisteski valdkondades, leidub pornotööstuses läbivalt rassistlikke käitumismalle, näiteks eeldatakse mustanahalistelt meesnäitlejatelt enamasti stereotüüpselt domineerivaid rolle ning naisnäitlejaid ähvardab tööpõud pärast ekraanil tõmmu mehega seksimist. Sellise ebaõigluse leevendamiseks asutas režissöör Shine Louise Houston San Franciscos oma filmistuudio Pink & White Productions, kus karakterite isikupärad ei sõltu näitleja rassist, soost või seksuaalsusest ning on selle võrra elulähedasemad, aga ka fantaasiaküllasemad.
Vaata Houstoni ja teiste filmitegijate videoid aadressil pinklabel.tv *ning Houstoni pornosarja „The Crash Pad Series" aadressil* crashpadseries.com.

4. BERLIINI ULME-, TEHNO- JA HIPIPORNO: MEOW MEOW

Neil, kelle mahlad panevad voolama Berliini tänavad, hipikorterid, S-Bahnid ja kaskedesse kasvanud tehasevaremed, tasub pilk heita psühhedeeliaporno kompanii MEOW MEOW kodulehele. Seal on üleval erootilised lühifilmid pisikese *pixie cut*'iga naise keha uudistavast kaheksajalast, laisast hommikuseksist pohmellis lesbipaari vahel, neošamanistlik alasti tants psühhedeelse valgusega ning stiilipuhas hipiseks mahajäetud hoone katusel koos rastapatside ja reivimustriliste riietega. Kui kellelgi aga on plaanis (porno-) filmifestivali korraldada, saab Meow Meow'lt tellida filmi „Hanna & die Keta-Boys" punkfuturistlikust nelikust, kelle seiklustes tuleb ette nii seljakotiraketiga lendamist kui ka üksteise peenistelt kokaiini limpsamist. Ühesõnaga kolm lemmikut: *Gewalt*, *Rauschgift*, *Geschlechtsverkehr*!
MEOW MEOW lühifilme näed aadressil meow.wtf/films.

5. ÖKOPORNO: FUCK FOR FOREST

Norra keskkonnaaktivistide algatatud ökofiilialiikumine on kolinud oma staabi Lõuna-Ameerika vihmametsadesse, kust edastatakse pornograafilist materjali, sest ühiskond mädaneb ja liigub oma paratamatu lõpu suunas ning viis, kuidas selle vastu võidelda, on teha pornot. Filmide müügist kogutud tulud annab FFF keskkonnaorganisatsioonidele Mehhikos, Peruus ja Brasiilias ning Slovakkias.
Vaata ökopornot ja anneta looduskaitsele aadressil fuckforforest.com.

6. EETILINE SAKSA NAISTEPORNO: ERSTIES

See, keda paeluvad ekraanil süütukesena näivate neidude erootilised seiklused, aga mõte kaamera ees seksima sunnitud tüdrukutest ajab iiveldama, võib lahti võtta saksa filmitudengite rühmituse Ersties veebisaidi, kus nii kaamera ees kui ka taga on ainult naised filmimas oma ihasid, soove ja kehasid. Erstiese jaoks on auasi, et nende filmikangelased ei ole „silikoonist barbinukud või tuunitud blondid pornostaarid", vaid n-ö ehedad inimesed.
Erstiese filmikoguga saad tutvuda aadressil en.ersties.com.

7. NÕUKOGUDE EESTI *SOFTCORE*-EROOTIKA: „AHVATLUSE TUND"

Eesti Telefilmi 1970. aasta modernistlik kurioosum „Ahvatluse tund" annab ainest igasugustele fantaasiatele. Avakaader on karikakraõitest ripsmetega naise võrgutavast tantsust noore seksika kuradi allilmaateljees, kus kurat ahvatleb vaatajat oma siredate reitega, mida rõhutavad hobusekabjad ja mustad liibuvad alukad. Filmi peaosas on noor neiu, kelle nõtkuvalt tantsiva keha röövib kurat koos bändiga peolt ning keda ta kahtlast rohelist ainet jooma sunnib. Neiu aga keeldub järjepidevalt ning nii näitab kerged näokrambid saanud kurat talle telekast kõikvõimalikke elustsenaariume, kus neiu võiks veetleva daamina osaleda, näiteks olla sarmika mehe trofeenaine, arhitektuuriporno taustal politseinikke tapva gangsteri lõbutüdruk või Miss Universumiks pärjatud kaunitar. Vahepeal peab naine oma n-ö päriselus siiski järjest pealetükkivamat kuradit allilmas eemale tõrjuma, nii et ehk seetõttu on tema viimane, lemmikfantaasia hoopis iseendast, istumas päikesetoolil liivarannal ning imetlemas otse merest välja jalutavate muskli-jõmmide kehakumerusi. Õnneks saab lõpuks vanakurat oma korgijoogiga ise näkku ja neiu põgeneb, päästes ka bändi. Muide, filmis teeb väikse *cameo* vagiinaprintsessi rollis Helgi Sallo.
Meie õnneks on pooletunnine film üleval YouTube'is pealkirjaga „Ahvatluse tund / Hour of Seduction (FULL MOVIE, 1970, Estonia, USSR)".

8. ANNA NAISTELE ORGASME: OMGYES

Hiljuti avaldati uuring, kust selgus, et mehed annavad naistele oluliselt vähem orgasme kui naised meestele. Seda tuleb muuta! OMGYesi puhul pole rangelt võttes tegemist pornoga, aga seksinippe saab siit õppida ehk paremaidki. Veebisaidil on üleval videod detailsete tehnikate ja selgitustega, kuidas masseerida naise mõnuorganit ning teda (või iseennast) orgasmini viia. Materjali jagub!
Õpi oma sõrmi kasutama leheküljel omgyes.com.

MÜÜRILEHT

"Unicode characters that look like pubic hair"

Vahram Muradyan

MAAJA 2.0 (53 MUNNI ON PIIR)

Maaja peatoimetaja suhtumisest Euroopa Liitu ja Angela Merkelisse tehti hiljuti juttu juba Eesti Ekspressis. Tuudur-Jaan Rekkor aga vaatleb küsimust Maaja ideoloogiast veelgi laiemalt, ära on toodud mahlakaid tekstikohti Maaja veergudelt, selle peatoimetaja meilidest ning ka prokuratuuri hinnangutest. Rekkor küsib, kuidas nimetada seda, milleks 1989. aastal ilmuma hakanud erootika-ajakiri tänapäeval muutunud on.

Tuudur-Jaan Rekkor

Eestis on tekkinud viimaste aastatega värskeid meediaväljaandeid. Markantseimad ja tuntuimad näited on ilmselt EKRE enda „Kesknädal" Uued Uudised ja SAPTKi häält kuulutav Objektiiv. Minu tähelepanekute põhjal suhtuvad inimesed sellistesse selge ideoloogia kantud portaalidesse kas sügava armastuse, usu ja kiitusega ning nende sisuga nõustudes või, vastupidi, nende üle naerdes ning neid parimal juhul aeg-ajalt igavusest sirvides, kerge hämmastus silmis. Jah, küllap leiab veebist mainitutest palju pöörasema sisuga saite, aga need kipuvad olema väga kodukootud olemise ja vähese külastatavusega. Eesti Ekspressi Kranaadis ilmus kunagi määratlus, mille kohaselt loevad Uusi Uudiseid inimesed, kes suudavad taandada kõik probleemid pagulasküsimusele, ning Objektiivi inimesed, kes suudavad taandada kõik teemad homodele. Kindlasti võib siin vaielda, aga isiklikult kipun nõustuma, et need kaks teemat on tõesti mainitud lehekülgede autoritele südamelähedased. Veel paar kuud tagasi arvasin, et Uued Uudised ja Objektiiv on Eesti meediamaastikul need väljaanded, kes näevad pagulastemaatikat järjekindlalt kõige mustemates toonides. Ma eksisin. Minu kogenematud silmad olid liiga vähe näinud. Teatud sündmusteahela tulemusel avasin ma Eesti tuntuima erootikaajakirja Maaja veebilehe. Juhuse tahtel või mõne kõrgema jõu sekkumisel avas(tas) selle natuke varem või hiljem ka Ekspressi toimetus[1].

Minu esimene kokkupuude Maajaga toimus päris ammu. Ma olin umbes kuueaastane ja seda ajakirja tutvustas mulle minu vanaema naabritüdruk Kerli. Ta ise oli mõned aastad vanem – kaheksa või üheksa. Maajasid leidis ta isa voodi alt ja vedas neid õue kaasa. Pärast seda, kui Kerli ära kolis, ma Maajat enam ei näinud. Ei, siiski üks põgus kohtumine aastaid hiljem oli. Ükskord oli mu vend Maaja WC-poti taha peitnud ja enne kui ma isale kaebama läksin, lappasin numbri kiirelt läbi. Koolis vahel klassivennad rääkisid ka Maajast, aga väga põgusalt, umbes, et kas oled *seda* näinud. Vastus oli „jah" või „ei" ja ega isegi jaatuse puhul seal suuremat muljetamist ei järgnenud. Tavaliselt rääkis keegi selle teemaga seoses, et soomlaste Maaja kannab nime Kalle ja see tundus millegipärast naljakas (artiklit kirjutades sain Maaja peatoimetajalt teada, et Kalle oli/on geiajakiri Soomes). Aga poes käies registreerib silm tänini Maaja vaikiva kohaloleku ära, kui leheleti ees korraks peatuda. Ta on alati sama koha peal, üleval paremas nurgas. Ma pole kunagi näinud, et keegi inimloom seda puudutanud oleks. Nii ta siis seal leheleti kõrgustes troonib – nagu mõni reliikvia. Paar kuud tagasi sai niisamuti ühes Facebooki vestluses korraks Maajast räägitud ja siis meenusid mulle sealsed pildid (milles ei ole midagi erakordset) ja tekstid. Tekstid. Seal olid ju tekstid! Millest küll Maajas kirjutatakse? Seda asusingi Maaja veebilehe kaudu kindlaks tegema.

Esimesena kerkib kohe küsimus, *miks* Maaja üldse on. Ma saan aru, et tema eksistentsil on olnud mõjukaid põhjusi, aga mis need võivad olla tänapäeval, kui internet pakub kõike, mida hing ihaldab, lugematu arv kordi kiiremini ja tõhusamalt? Järelikult peab Maajal ikkagi mingi nõks olema. Maaja peatoimetaja **Guido Ilves** *alias* **Peter Hagen** loeb üles viis põhjust, miks tema arvates Maaja endiselt konkurentsivõimeline on. 1. Ainuke taoline väljaanne Eestis. 2. Jooksva numbri artiklid pole netis kättesaadavad. 3. Ilmselt loevad Maajat kuldses keskeas mehed, kellel polegi arvutit. 4. Maajat on hea lapata töötukassa järjekorras seistes või bussis-rongis aega parajaks tehes või lihtsalt diivanil lösutades. 5. Maaja kohta kehtib vana hea turuseadus: võidab esimene! Ja Maaja oli esimene erootilispornograafiline väljaanne Eestis.

Mida seal töötukassa järjekorras siis lugeda oleks? Maajas on tohutult lai teemavalik, muu hulgas võib leida sellised eraldi kategooriad nagu narkoprobleemid, lennuõnnetused, loodusõnnetused, kogupere-muinasjutud, sarimõrvarid… Peatoimetaja Hagen kommenteerib Maaja teemasid: „Teemade valik lähtub lihtsast skeemist: nina sirkel, silm vinkel (või vastupidi). Pole vaja olla hiromant või filoloogiadoktor, et arvata, mis teemad eesti mehele kõige rohkem peale lähevad: perverssused, seks loomadega, sadomasohhism, grupiseks, lesbitsemine, biseksualism (ja selle kattevarjus sümpaatselt esitatud geitemaatika), prostitutsioon, peenise suurendamise võtted, seksitavad teistes maades." Siiski kehtib Maajas Hageni sõnade kohaselt üks selge printsiip: „Mitte kunagi ei kirjuta me asjadest, mis võiksid inimestes negatiivseid emotsioone tekitada. Oleme üdini positiivne väljaanne."

Kui kõnealune üdini positiivne väljaanne avada ja valida menüüst artiklid, siis seadistus on selline, et avaneb lugu, mille pealkiri on „Ema Angela – piiririkkujate kaitsepatroon". Hageni andmetel on sellel klikitud 17 500[2] korda ja ta arvab, et sellist teksti ei julgeks Eestis ükski teine väljaanne avaldada. Ilmselt tõesti ei julgeks. Artikkel heidab **Merkelile** ette absoluutselt kõike. Muu hulgas ka seda, et tema doktoritöö pealkiri olla liiga keerukas, mis omakorda tõstatab küsimuse, kas ta üldse füüsikast midagi teab. „Pole aga andmeid selle kohta, et Merkel oleks ikka tõesti füüsikale pihta saanud või päevagi oma erialal töötanud." Küsiksin siinkohal, kas kellelgi on andmeid, et **Endel Lippmaa** ikka tõesti keemiale pihta sai. Kuidas me saame kindlad olla, et **Ene Ergma** tõepoolest astrofüüsikast aru saab? See artikkel pole sugugi ainus, mis pagulastemaatikat käsitleb. Immigrandid paistavad olevat tänapäeva Maaja üks põhilisi teemasid, mille puhul ka selge toimetusepoolne seisukoht on võetud.

Maajas on tohutult lai teemavalik, muu hulgas võib leida sellised eraldi kategooriad nagu narkoprobleemid, lennuõnnetused, loodusõnnetused, kogupere-muinasjutud, sarimõrvarid…

Nende lugude üheks läbivaks jooneks on üksikud juhtumid, millele on viidatud enamasti stiilis „Ühel mehel Saksamaal oli nii, et… ja see näitab väga selgelt, miks Saksa riik lähiaastatel eksisteerimast lakkab". Näiteks võib Maajast leida artikli pealkirjaga „Lõpuks ometi on šariaat jõudnud Saksa õuele!". Artikli sisu moodustab lugu sellest, kuidas mosleminaine keeldub Müncheni kohtus 2015. aasta novembris oma

MARTS 2017

jazz.ee
EESTI JAZZLIIT

3.03 kl 21.00 Alvistar Funk Assotsiatsioon N099 Jazzklubi
4.03 kl 19.00 Sid Hille Kvartett Philly Joe's Jazziklubi
10.03 kl 21.00 Anna Põldvee & Erki Pärnoja N099 Jazzklubi
17.03 kl 21.00 Anett Kulbin Kvartett N099 Jazzklubi
18.03 kl 21.00 PLOP Koostöös Soome Jazzliiduga / Philly Joe's Jazziklubi
24.03 kl 21.00 Bad Habits Trio N099 Jazzklubi
31.03 kl 18.00 TMW: Jazzkaare & Eesti Jazzliidu lava Vaba Lava

EESTI KULTUURKAPITAL KULTUURIMINISTEERIUM Eesti Instituut N099 teater | www.no99.ee Philly Joe's

www.jazz.ee

burkat eemaldamast ja tahab anda tunnistust kaetuna. Maaja tõlgendus kogu loost teeb silmad ette ka Sputnikule. See on esitatud ilukirjandusliku dialoogina kohtuniku ja mosleminaise vahel. Maajas lõppeb lugu nii, et kohtunik jääb sõnatuks ja tunnistus antaksegi mosleminaise soovide järgi. Maaja resümeerib loo järgnevalt (kirjapilt muutmata): „See juhtum vapustas kogu Saksamaad, kuid näitas veelkord üsnagi ilmekalt, kuidas moslemid üritav lausa jõuga Saksamaad põlvili suruda. Ja ei mingit vastupanu!" Kui antud loo märksõnu guugeldada, siis leiab näiteks Daily Mailist veidi teistsuguse kajastuse. Erinevus Maajaga seisneb selles, et lugu räägitakse lõpuni ja poole pealt ei tehta lõplikku järeldust (mille kohaselt on Saksamaale jõudnud šariaat). Ülejäänud maailma meediakajastuses on loo fookuses hoopis see, et kui naine kohtus burkat ei eemalda, ähvardab teda rahatrahv või isegi reaalne vangistus. Peatoimetaja Hagen sõnab, et Eesti ega Euroopa ei vaja islamifanaatikuid, kes mõtlevad ainult pearätist, koraanist, pommist ja automaadivalangust, andes nii aimu, et kõik Euroopasse püüdlevad põgenikud just sellised ongi.

Pagulaste kõrval on Maaja simulaakrumis aga veel üks vaat et suuremgi probleem – mustanahalised. Sellest kirjutamine seab mind eetilise valiku ette. Kas taastoota siinkohal seda küsitava väärtusega sisu ja anda lugejale jahmatus täies mahus või pigem proovida viisakamalt ümber jutustada, ent jätta lugeja ilma emotsioonita? Paraku olen sunnitud magusaimad lõigud välja tooma, siis saab lugeja ise otsustada, kas see võiks tema jaoks kvalifitseeruda vihakõneks. Näiteks kirjutatakse Maajas: „Naised teavad, et neeger on nõus keppima kõike, mis liigutab. Kuna neegrinaised on nii inetud, et nad ei meeldi isegi mitte meesneegritele, siis kõlbab neegrile iga valge naine, olgu see kuitahes paks või inetu. Kui valge mehe puhul on naine pidevalt hirmul, et äkki ei ole ta mehe jaoks küllalt hea, siis neegriga võib ta mehkeldada, kartmata tõrjutud saada. Peale selle võimaldab teadmine partneri alaväärtuslikkusest (ta on ju neeger!) valgel naisel ennast temaga koos vabalt ja sundimatult tunda."

Heureka, olen avastanud hea maitse piiri! Mutzenbacheri tekstis on mainitud sõna „munn" 53 korda, ent Kenderi „untitled 12-s" 54. Teile teadmiseks: üle 53 korra läheb labaseks.

Iseäranis just viimastel aastatel on seoses pagulaskriisiga tulnud ka laiemasse käibesse mõiste „vihakõne". See on miski, milles kõikvõimalikud osapooled üksteist süüdistavad. Eesti seadustes pole olemas ühtset vihakõne definitsiooni. Kvalifitseerimine sõltub isikutest, teemast, situatsioonist ning riigi ajaloost ja olukorrast.

Vikipeedia ütleb vihakõne kohta, et see on avalik suuline või kirjalik arvamusavaldus, millega isikute gruppi ähvardatakse, solvatakse või alandatakse tulenevalt nende rassist, nahavärvist, rahvuslikust või etnilisest päritolust, usust, puudest või seksuaalsest orientatsioonist. Ma arvan, et eelmises lõigus figureerivat tsitaati lugedes võis nii mõnelgi tekkida seoseid häguse mõistega „vihakõne".

Peter Hagen tajuks nagu intuitiivselt, et millalgi võib selline teema ajakirja kontekstis kerkida, ja teatab ühes kirjas üsna seosetult: „Ja mitte keegi ei söandaks Maajat süüdistada vihakõnes või rahvastevahelise vaenu õhutamises. See oleks naeruväärne!"

Järgmiseks võtan ette midagi naeruväärset. Nimelt tõstatan meilivestluses peatoimetajaga vihakõne võimalikkuse siiski. Näitan ka Peter Hagenile valitud tsitaate ning küsin, kas siin ei või olla kas või õhkõrn võimalus, et kedagi solvatakse ja alandatakse tulenevalt nende rassist, nahavärvist, rahvuslikust või etnilisest päritolust. Hagen vastab Maajale omases argoos: „Vikipeedia vihakõne definitsiooni peale ei lähe mul isegi mitte poolkõvaks. Kõik sedalaadi definitsioonid on vaieldavad ja kindla suunitlusega, pidades silmas vaid negroidse rassi otsatuid alaväärsuskomplekse. Mind kui valget meest ei ole kuidagi võimalik solvata. Ütlen veel kord, kõik see vihakõne temaatika on alaväärsuse all kannatava negroidse rassi probleem. Kui neegrid tunnevad ennast alandatuna, siis tehku sellest järeldus: ärge ronige valgete inimeste ühiskonda!" Edasi selgitab Hagen, kuidas ta ei läheks iial näiteks Gruusiasse elama, kui ta teaks, et teda seal vihatakse, ning et tema poolest võiks teda näiteks Nigeerias sõimata nii palju, kui tahetakse, tehtagu või eraldi valge rassi vihkamise ajakiri. Tal oleks täiesti ükskõik. „Kus on neegritest lennukite ja reaktiivmootorite tunnustatud konstruktorid, astronoomid, tuumafüüsikud, keemiaprofessorid, raketikonstruktorid? Mille üle on neil põhjust uhke olla? Korvpall, narkoäri, džäss, breik… Mis veel? Mida nad on üldse tsivilisatsioonile andnud? Ega suurt midagi ja sealt siis need kõikvõimalikud kompleksid. Minul neid ei ole. Kui arst diagnoosib 11-aastasel poisil vaimse alaarengu ja ta ütleb seda nii sellele poisile kui ka tema emale, kas siis on tegemist alandamise ja solvamisega või koguni vihakõnega? Arvan et mitte, kuigi kellelgi ei meeldi tunnistada, et ta ei kuulu just mitte kõige arukamate kilda," jätkab Hagen problemaatilise temaatika lahkamist. Selleks et asjast siiski selgemat pilti saada, otsustasin küsida ka prokuratuuri seisukohta. Lõuna ringkonnaprokuratuuri pressinõunik **Kaarel Kallas** vastas, et kõnealune väljavõte tekstist on tänapäevases kontekstis selgelt ebaeetiline ning vastuolus normaalse ühiskonna väärtushinnangutega. „Karistusõigusega pole aga mitte reguleeritud kõik ühiskonna normidega vastuolus olevad teod, vaid ainult need teod, mis lähevad ühiskonnas kehtivate väärtustega kõige rängemalt vastuollu," lisas ta. Selgub, et kõige rängemat vastuolu ma siiski ei paljastanud.

Lisaks juba mainitud kategooriatele võib Maaja kodulehelt leida ka järjejutte. Näiteks ripub seal Josephine Mutzenbacheri „Ühe Viini hoora elulugu". See teos avaldati eelmise sajandi alguses Viinis ja selle sisu on pehmelt öeldes erootiline. Iseäranis huvitavaks teeb asja see, et teoses leiab ohtralt detailseid kirjeldusi alaealiste, sealjuures näiteks seitsme- ja üheksa-aastaste seksuaalsetest katsetustest (nii omavahel kui ka vanemate persoonidega). Siinkohal tuleb meelde üsna hiljutine kaasus kodumaalt, kus kirjanik on millegi taolise eest uurimise all. Karistusseadustiku paragrahv 178 keelab materjali tootmise, kus on kujutatud alaealisi erootilises või pornograafilises situatsioonis. Sama paragrahv ütleb, et karistada saab ka vastavasisulise materjali levitamise eest. Kuidas siis Mutzenbacheri tekst ikkagi Maaja lehel juba aastaid ja aastaid rippuda saab?

Peter Hagen arvab, et **Kaur Kenderi** „untitled 12" on täielik perverssus ja rõvedus. „Olen sügavalt veendunud, et üks normaalne inimene, pealegi veel kahe[3] lapse isa midagi niisugust kirja ei paneks," ütleb Hagen. Mutzenbacheri kohta aga leiab järgmist: „Olgem kui tahes paadunud pipravitud, peame tunnistama, et Mutzenbacheri memuaarid on ületamatu kirjanduslik meistriteos, millele pole võrdväärset. „Ühe Viini hoora elulugu" on ainuke saksakeelne pornograafiline romaan, mida teatakse-tuntakse kogu maailmas. Mutzenbacheri raamat on ületamatu oma roppuses, mahlakas Viini dialektis, värvikates olukordade ja tegelaste kirjeldustes ja pulbitsevas elurõõmus." Siiski ei saa ma täpselt sotti. Miks näiteks Kenderi sellelaadne (alaealist pornograafilises situatsioonis kujutav) tekst on rõvedus, perverssus, aga Mutzenbacheri teksti nimetab Hagen ületamatuks kirjanduslikuks meistriteoseks? Kuidas sellelaadsete tekstide puhul vahet teha? Hagen ütleb, et Kenderit ja Mutzenbacherit ei saa võrrelda. „Kender kirjutas raamatu, kus iga kümnes sõna oli „munn". Mis on sellel munnitsemisel kirjandusega pistmist?" küsib Hagen retooriliselt. Lugedes kokku Hagenile närvidele käivate roppuste esinemise mõlemas tekstis, rõkkan rõõmust! *Heureka*, olen avastanud hea maitse piiri! Mutzenbacheri tekstis on mainitud sõna „munn" 53 korda, ent Kenderi „untitled 12-s" 54. Teile teadmiseks: üle 53 korra läheb labaseks. Prokuratuur leiab, et Mutzenbacheri tekst võib netis vabalt rippuda. „Seda tuleb vaadata kui enam kui sada aastat tagasi kirjutatud teost ning hinnata seda oma aja kontekstis, kus lubatud võisid olla ka sellised teod, mida tänapäeval enam ei aktsepteerita," ütles prokuratuuri pressinõunik Kaarel Kallas.

Maaja on 28 aastat vana. Ta hakkas ilmuma aastal 1989 ehk glasnosti ajal, kui toimus üleüldine avanemine. Umbes siis võeti ka seks ühiskondlikus plaanis kalevi (või teki) alt välja. Houellebecqilikult sedastades: seks sisenes turule, võitlusväljale ja muutus kaubaks. Maaja oli pioneer, see oli esimene sellelaadne ajakiri Eestis. Ja seesama jätkuv võitlusvälja laienemine on küllap ka põhjus, miks Maaja on muutunud tavalisest erootikaajakirjast millekski muuks (millele ma nime anda ei oska). Paistab, et klassikalisel erootikaajakirjal pole enam jaksu internetiga võistelda. Revolutsioon sööb oma lapsed.

[1] *Olgo, Otto Oliver 2017. „Maaja" omanik ei taha enam vaiki olla: „Lugejaid huvitab poliitika ja hea sisu, seksi on nähtud küll". – Eesti Ekspress, 08.02.*

[2] *Seisuga 15.09.2016. Samas oli Eesti Ekspressi andmetel (seisuga 08.02.2017) artiklit külastatud juba 32 000 korral.*

[3] *Kui jutt käib Kaur Kenderist, siis tegelikult on tegemist lausa kolme lapse isaga.*

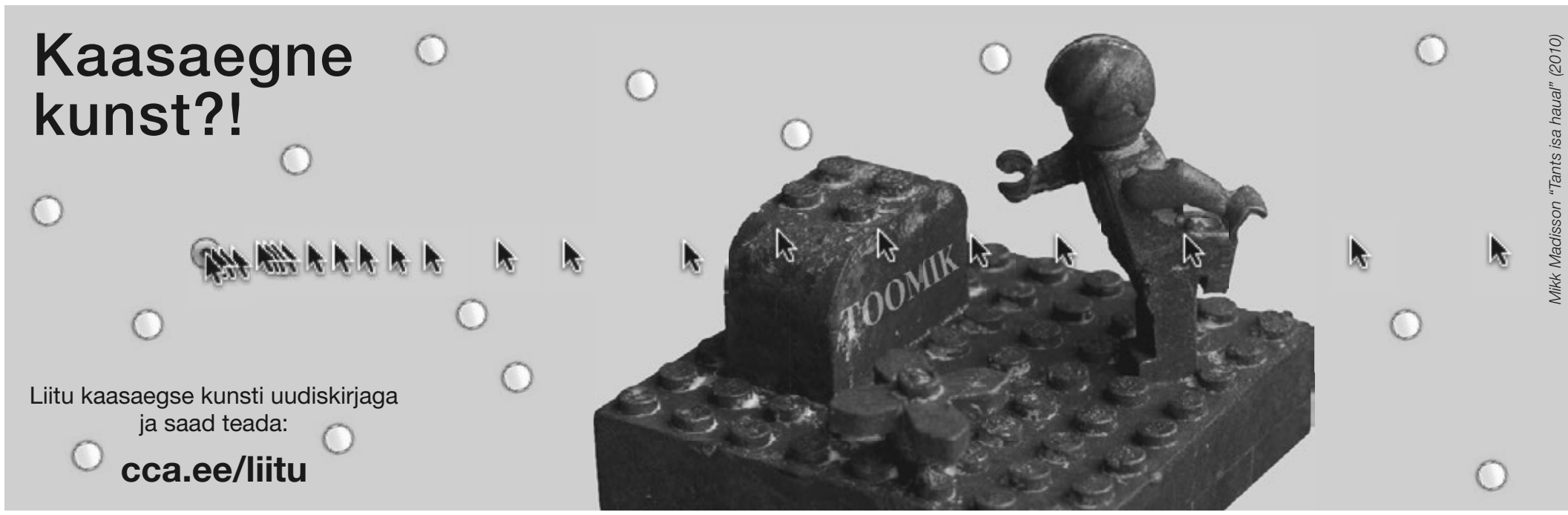

23.03
Kevadeks karv läikima!
KUNSTIAKADEEMIA
AVATUD UKSED
Loometöö teeb ilusaks!
Sinss 1914!
artun.ee

ÜLESÄRATUSKUTSE

Dokumentaalfilm „Armastus…" (2017, Eesti).
Režissöör Sandra Jõgeva, stsenaristid Sandra Jõgeva ja Igor Ruus, operaator ja produtsent Igor Ruus, helilooja The Vicious Circus, tootja Laterna OÜ. 78 min.

Triin Tasuja

Käisin filmi esilinastusel DocPointi filmifestivali avamisel. Saal oli paksult rahvast täis. Ja kuigi ma istusin suhteliselt ees, ei olnud mu kogemus pärast teistkordset vaatamist, kui istusin saali tagaotsas, vähem revolutsiooniline.

„Armastus…" markeerib korraga väga mitut kihti praeguse Eesti ühiskonna probleemidest. Aga mitte ainult. Filmi läbib justkui passiivse orientiirina ülesvõte peaosas armastajapaarist, kes lahkab stuudiolikus intervjuuformaadis omavahelist suhet. Peamiselt toimub analüüs läbi naise suu, ent meeski on seal – ta reageerib. Oma kõnevõimet pole meespool kaotanud mitte ainult selle filmi loos, vaid väga suures osas eludest, mida ma kõrvalt olen näinud. Armastus tähendab korraga kõike ja mitte midagi. Võta siis nüüd kinni… Aga millest? No näiteks pudelist.

Oma kõnevõimet pole meespool kaotanud mitte ainult selle filmi loos, vaid väga suures osas eludest, mida ma kõrvalt olen näinud.

Arvestades seda, kui kaua kestsid antud dokumentaali võtted (2,5 aastat) ja kui lähedale režissöör tegelased endale lasi (nad elasid olude sunnil mitu kuud samas korteris) – või oleks õigem küsida, kui lähedale ta neile läks –, tuleb kohe mainida, et seda filmi vaadates on tarvis unustada oma mugavate ideaalide ja raamatutarkustega konstrueeritud kodanlik reaalsus ning võtta ekraanil jooksvat vahetult sellisena, nagu see on. Kusjuures filmi puhul on märgitud, et see ei ole soovitatav nõrganärvilistele. Ja ma tõesti nägin ka mõnda inimest saalist lahkumas. Aga tegelikult pole jube mitte niivõrd film ise, vaid inimeste suutmatus selle sisu seedida.

Selles loos on naispeategelane Veronika domineeriv osapool ja tema hääl kandub kõvemini. Ta tunneb, teab ja näeb oma elu seoseid mineviku ja olevikuga. Ta on üks neist, kes elab iseendas läbi mitme (põlvkonna) inimese represseeritud emotsioone, ning just see paratamatus saabki talle määravaks. Tunnistades, et ta isa ei näidanud ema suhtes nende pereelu ajal üles ühtki inimlikku tunnet, jääb taoline eeskuju teda saatma ka ta enda isiklikus elus. Kõik oli korras, Veronika läks ülikooli, oli seal pingutuseta edukas – aga on täiesti arusaadav, et igal inimesel peab olema mingi stiimul, et end elusana tunda. Alkoholitarbimine on ju lihtne ja kättesaadav viis saavutada momentaalne reaalsusnihe. Ja nii ei ole üllatav, et igasugusele kogemisele radikaalselt avatud elukunstnikust Veronika ka süütevedelikku joovate pomšideni jõudis. Nendega ju alati juhtub midagi! Sellise seltskonna kaudu kohtas Veronika ka oma eluarmastust Fredi.

Armastuse totaalne kogemine, millest muinasjutud räägivad, on võimalik, kui sellesse uskuda. Lootus ongi see, mis elu edasi viib, ja mõne jaoks pole see muinasjutuline armastus igapäevaolmes lihtsalt võimalik. Kuidas saabki seda kogeda autoliisingu, hüpoteeklaenu ja karjuvate lastega? Samas, elades sellises totaalse armastuse ulmas, on tunded samasugused loodusnähtused nagu tuul ja päike – Veronika kiremõrvakatse on selle avalduseks. Armastust kui kõige suuremat mässu pole võimalik mõõta ega piirata. Film peegeldab maise elu absurdi ja tühisust. Kuidas puutub seadusesse see, mida kaks inimest teineteise vastu tunnevad ja kuidas nad seda teineteise suhtes väljendavad? Mida saab kohtuvõim loodusseaduste suhtes ette võtta? Kuidas panna vihmapilve üksikkongi? Mitmes stseenis ilmneb Veronika taiplikkus teda ümbritsevat maailma ära kasutada ja ma elu sees ei usu, et vangistus teda kuidagi muudaks. Ükski vanglas olnud inimene ei jää seal lollimaks ega tule sealt välja seaduskuulekamana, kui ta enne oli. Pigem vastupidi. Kuigi me pole veel tuttavad, ootan mina küll Veronika vabanemist. Vahelduseks mõni inimene, kes on päriselt ka ELUS.

Ja mis meestesse puutub, siis asi on tõesti just nii nutune nagu Fred selles stseenis, kui Veronika ta maha on jätnud. Järgemööda käib ta ema haual ning siis teda kasvatanud naise juures, kuni Veronika temaga jälle ühendust võtab ning see ta kohe tagasi juba filmis tuttavaks saanud reaktsiooniahelasse lülitab. Süvenemata rohkem mehe enesereflekssiooni, jääb filmis pidevalt kohalolev joomarlus minu jaoks siiski sekundaarseks – ega see ei võta ära, vaid pigem süvendab inimeseksolemise valu. Armuda, tundeid väljendada, seksida, jääda rasedaks, tappa, surra – seda kõike on täis peaga lebom taluda. Ka riigi abitust aktsiisimaksukesest ei ole siinkohal ju vähimatki abi.

„Armastus…" võib meeldida või mitte meeldida, aga see raputab mõtlema eluliselt olulisele. Kas ja kuidas me saame aidata nii iseennast kui ka teisi? Vastuseid saab anda endale ainult igaüks ise. Kui inimene just nõrganärviline pole muidugi…

Kaadrid filmist

SOFTCORE-RAPORT: HILISÕHTUNE MÄLESTUS LÄÄNE-SAKSA 1970NDATE EROOTIKATÖÖSTUSEST

Tänavuse Haapsalu Õudus- ja Fantaasiafilmide Festivali programmi nostalgiasektoris tuleb näitamisele *softcore*-kultushitt 1970. aasta Lääne-Saksamaalt – „Schulmädchen-Report". Film sai kohe pärast esilinastust meeletu kassaedu osaliseks ning on nüüdseks üks enim vaadatud filme saksa kino ajaloos.

Tõnis Jürgens

Kaader filmi „Schulmädchen-Report" 5. osast

„Schulmädchen-Report" on justkui katselaboris valmistatud film; segu erootikast ja huumorist, mille seksplateerivat olemust katab hõreda loorina pseudoteaduslik, (anti)moraliseeriv toon. Ent kultusprodutsendi **Wolf C. Hartwigi** ja režissööri **Ernst Hofbaueri** loomingulise tandemi veider kokteil valmis väga õigel ajal ja õiges kohas. „Schulmädchen-Report", mille eelarve oli 200 000 Saksa marka ning mis talletati filmile vaid mõnepäevase võttegraafiku vältel, teenis kinodes kiiresti 8,5 miljonit marka ning sai järgmise kümne aasta jooksul veel 12 (*sic*!) järjefilmi, mida eksporditi omakorda ka mujale maailma kümnetele miljonitele huvilistele. Lisaks pani „Schulmädchen-Report" aluse omaette mikrožanrile saksa *softcore*-kinos, andes inspiratsiooni tervele plejaadile teisigi valdkondi (sh koduperenaisi, postiljone, stjuuardesse, suusainstruktoreid jt) käsitlevatele „raporti"-filmidele. Uurime asja lähemalt.

„Schulmädchen-Report" algab nagu anekdoot. Bussitäis itsitavaid lühikestes seelikutes tütarlapsi sõidab klassiekskursioonile elektrijaama. Koolitüdruk Renate Wolff (18 a) hiilib läikivate torude ja pulseerivate kolbide vahelt tagasi bussi, et seal tagapingis lahtise särgiga tukastama jäänud bussijuhiga seksima hakata – viimase meeldivaks, aga samas muidugi ka endastmõistetavaks üllatuseks. Paraku jääb Renate kopuleerimisakti käigus vahele oma keskealisele klassijuhatajale, kes on korraliku inimesena kogu juhtumist parajalt šokeeritud. Asi viiakse kooli juhtkonna ette, mille liikmed vastastikku moraali ja tõekspidamisi korrutades Renate eksmatrikuleerimist manavad. Siis tõuseb toolilt keegi sõbraliku muige, laiade vuntside ning üdini mõistliku häälega psühholoog dr Bernauer, kes asub (vana) kooli juhtkonnale emantsipeerunud põlvkonna noorte seksuaalkäitumise tagamaid selgitama, üks raju välitööjuhtum teise järel.

„Schulmädchen-Report" pani aluse omaette mikrožanrile saksa softcore-kinos, andes inspiratsiooni tervele plejaadile teisigi valdkondi (sh koduperenaisi, postiljone, stjuuardesse, suusainstruktoreid jt) käsitlevatele „raporti"-filmidele.

„Schulmädchen-Report" on vaatamata oma olemusele üllatavalt sidusa struktuuriga film. Kooli juhtkonna liikmete tasajärguline ümberveenmine justkui kergitaks kaabut Sidney Lumet' minimalistlikule „Twelve Angry Menile" (1957), pakkudes samas lõtva narratiivset raami dekameronlike lühilugude jutustamisele. 1960ndatel, enne oma koha leidmist *softcore*-erootikas, töötas režissöör Ernst Hofbauer Lääne-Saksa televisioonis „Varjatud kaamera" lavastajana; saate tegemisel teritatud nõksud kangastuvad „Schulmädchen-Reportis" tehisliku spontaansusega üles võetud teemakohastes tänavaintervjuudes, mida teeb oma suure mikrofoniga staažikas austria näitleja **Friedrich von Thun**. Need pseudosotsioloogilised intervjuud on pikitud dr Bernaueri illustreerivate välitööjuhtumite „taaslavastuste" vahele, mis on vaataja huvides jäädvustatud läbi mängleva kaamerasilma ning mida saadab ka pädevalt pentsik saksa *porn groove*.

Dr Bernaueri tegelaskuju välitööd põhinevad omakorda kellegi *herr* Günther Hunoldi 1969. aastal ilmunud raamatul „Schulmädchen-Report". Hunold oli muusikapedagoogi haridusega mees, kes hakkas 60ndate seksuaalrevolutsiooni puhkedes rohkem või vähem teaduslikel kaalutlustel emantsipeerunud põlvkonna seksuaalharjumusi uurima, intervjueerides noori sakslannasid ning avaldades neid tekste Lääne-Saksa perioodikas. 1969. aasta „Schulmädchen-Report" hõlmas kümneid intervjuusid 14–20-aastaste koolitüdrukutega, keda Hunold oli samal aastal Münchenis usutlenud. Hunoldi nn raportiformaat noogutab omakorda Lääne seksuoloogia alustala Alfred Kinsey pärandi suunas, millel oli ka Saksamaa seksuaalrevolutsioonis tähtis koht. Teeme siinkohal väikese kõrvalepõike.

Dr Alfred Kinsey oli hariduselt bioloog, kes kaitses oma doktorikraadi 1919. aastal Harvardi ülikoolis. Ta oli kirjutanud tohutul kvantitatiivsel välitööl põhineva uurimuse pahkvaablastest. 1930ndatel laienes Kinsey huvi erinevatel põhjustel vaablaste seksuaalpraktikatelt ka teistele liikidele, eeskätt inimestele. Kuigi akadeemiline ringkond ei võtnud Kinsey seksuaalteooriaid esialgu tõsiselt, pälvis mees stipendiumi prestiižselt ja varakalt Rockefelleri fondilt. Järgnenud uurimistöö, mis kätkes jällegi meeletul hulgal nii teoreetiliste kui ka, oi-oi, praktiliste andmete kogumist, koondus paljude peavangutuste, punaste põskede ja itsituste saatel kaheks kurikuulsaks teaduslikuks šedöövriks „Sexual Behavior in the Human Male" (1948) ja „Sexual Behavior in the Human Female" (1953), mis said rahvasuus tuntuks ka kui „Kinsey raportid".

Alfred Kinsey empiiriline, statistiline, pompoosne uurimistöö saavutas mõlema raamatu kujul uskumatu müügiedu; 1948. aastal, pärast esimese „raporti" ilmumist, kuulutas ajakiri Time, et pole sääraseid müüginumbreid näinud sestpeale, kui avaldati „Tuulest viidud". Kinseyst sai üleöö kuulsus, kellest kirjutati ajakirjades, lauldi Broadwayl ning keda parodeeriti selle aja *sitcom*'ides. Ühtlasi sillutasid dr Kinsey teaduslikud telliskivid teed talle järgnenud seksuoloogia suurkujudele, nende seas tuntud ja tunnustatud eksperdid William Masters ja Virginia Johnson. Viimased asusid lappima mõningaid Kinsey metoodika murekohti; nimelt tuli ühe küllaltki vastuoksliku tõigana välja, et Kinsey oli mõningaid praktilisi eksperimente ellu viinud ja ka filminud salamahti enda maja pööningul – et mitte äratada šokialti avalikkuse liigset tähele- ja pahakspanu. Masters ja Johnson (paar, kelle tööst ja elust vändati hiljaaegu ka parajalt menukas teleseriaal „Masters of Sex") siirdasid empiirilise seksimise ja masturbeerimise katselaborisse, kus nad ühendasid oma praktikandid, ja teinekord ka iseend, spetsiaalsete sensoorset infot talletavate seadmetega.

Sedalaadi teaduslik lähenemine avas uue, akadeemiliselt kuiva viisi seksuaalsusest rääkimiseks, mis aitas hajutada toona seksi kui tabuteema ümber heljunud häbihaisu ning tõi endaga kaasa nooremat generatsiooni vabastavad puhangud. Teadupärast küündisid need uued tuuled üle Atlandi ka Lääne-Euroopasse ning kandsid endaga, vaatamata segaduses vanema põlvkonna küllaldasele sõrmevibutamisele, kaasas lopsakat vabadustunnet. Mõistlikul kombel tehti 1960ndate lõpus Lääne-Saksamaal juba (päriselt ja ka mitte nii väga) seksuaaltervisele fokuseeritud haridusliikke filme. Omal viisil tegi otsa lahti „Helga" (1967) – esialgu Lääne-Saksamaa terviseministeeriumi tellimisel seksuaalhügieeni propageerimiseks vändatud film, mis jõudis kuidagi ootamatul kombel otse avalikele kinoekraanidele. Mõistagi saatsid „Helga" linastumisi laiahaardeline poleemika, religioossete ja paremäärmuslike grupeeringute hukkamõist ning suur kassaedu. Juba järgmisel aastal jõudis kinodesse filmisarja teine osa „Helga und Michael" (1968), mis kõrvutas pealtnäha hariduslikud eesmärgid narratiiviga nimitegelanna abielust. 1969. aastal valmis veel Helga saaga kolmas osa „Helga und die Männer – Die Sexuelle Revolution", mis heitis haridusliku rüü juba täitsa kõrvale ning pajatas loo Helga abieluvälistest seiklustest Brasiilias. Populaarset Helga frantsiisi eksporditi edukalt ka Saksamaalt väljapoole ning ühtekokku teenisid filmid kahe aasta jooksul äärmiselt koguka summa 150 miljonit Saksa marka. Ühes avalikkuse kujutlusvõimega kergitas see mõistagi ka kavalate ärimeeste tähelepanu.

1960ndate lõpuks oli filmiprodutsent Wolf C. Hartwig ammugi teatava kurikuulsusega nimi saksa filmitraditsioonis. Eeskätt oli Hartwig tuntud kui süüdimatu filmižanrite rüüstaja ning kinematograafiline oportunist, kes tootis lisaks B-kategooria ulme-, õudus- ja spioonifilmidele ka malbelt erootilisi ja küllalt populaarseid *Sittenfilm*'e ehk „patufilme".

Kahe maailmasõja vahel nimetati patufilmideks teatud liiki melodraamasid, mille keskmes olid prostitutsioon, suguhaigused ja homoseksuaalsus. Hartwig taaselustas patufilmižanri uues sotsiaalses kontekstis. Neid uut sorti „patufilme" sidus omavahel ainult paar tegurit: neis oli ohtralt paljaid naisi ning enamikus neist mängis peaosa Barbara Valentin, kellest sai 1970ndatel võrdlemisi lugupeetud karakternäitleja. Ülejäänud Lääne-Saksa filmitööstus suhtus Wolf Hartwigi praktikatesse mõru hukkamõistuga, tituleerides produtsendi moraalselt korrumpeerunuks ning tolle produktsioonifirma Rapid kõntsavabrikuks. Raske öelda, mis Hartwigi toonaseid kriitikuid enam häiris, kas tema madalalaubaliste hübriidproduktsioonide lõbus maitsetus, viimaste põhjendamatult massiivne menu Saksa kinokülastajate hulgas või hoopiski Hartwigi enesekindel häbitus aktuaalsete kultuuriliikumiste ilmselgel ekspluateerimisel. Hartwig ise määratles end esmajoones kui ärimeest, kes lähtub tootmisel peaasjalikult publiku nõuetest.

1960ndate loojangul sattus Hartwigi huviorbiiti Günther Hunoldi *Sexwelle* vaimus ilmunud poleemiline raamat „Schulmädchen-Report". Edasine on *softcore*'i ajalugu.

Pornograafia oli Lääne-Saksamaal kuni 1975. aastani keelatud. Seaduse muutmisele järgnenud aastatel pöördus aina enam pilke juba kangema kraami poole ning huvi pseudoteaduslike erootikafilmide vastu jahenes. Tänapäeval mõjub Hartwigi *softcore*-pärand pigem kurioosse ja malbevõitu, isegi süütu dokumendina ajast, mil sedasorti kompromiteerivad materjalid olid kättesaadavad ainult teatud videoriiulitel või spetsiifilistel kellaaegadel. Ent pitser kummalise psühhedeelse gruuvi saatel itsitava naisterahva telekat parandama tulnud ontliku aktsendiga saksa hotellimänedžerist on vajutatud tõepoolest sügavale kollektiivse alateadvuse kihtidesse. Ja see moment, kus Dieter või Moritz või Günther avastab, et telekal polegi mitte midagi viga – lihtsalt juhe oli seinast välja tõmmatud…

Tõnis Jürgens on pärit Mustamäelt. Õppinud kultuuriteooriat, antropoloogiat, uusmeediat. Soosib kirjutamist ja metsas jalutamist. Loeb koomikseid. Astub halbade filmide kaitseks välja. Halvad filmid on head.

HAAPSALU ÕUDUS- JA FANTAASIAFILMIDE FESTIVAL TOIMUB 28.–30. APRILLIL NING SEAL KOHTAB VIIMASTE AASTATE PARIMAID ÕÕVA- JA FANTAASIAFILME, UNUSTATUD KLASSIKAT, *TRASH*- NING KULTUS-, FRIIGI- JA EKSTREEMKINO. VAATA LISAKS: *2017.HOFF.EE*

TALURAHVA SEKSUAAL-ELU MÕISTATUSI

Vanade eestlaste intiimelu poeetilised kujutised, mis ootavad avastamist rahvaluulearhiivis, võivad oma otsekohesuse ja pornograafilise alatooniga isegi hüperseksuaalse 21. sajandi inimese ära ehmatada.

Andreas Kalkun

Jakob Hurt, kes algatas 19. sajandi lõpus väga tulemusrikka rahvaluulekogumise, pidas rahvaluulet vajalikuks, et saada enam teada eesti rahva mineviku kohta. Rahva enda kokku kogutud rahvaluulest pidi saama ajaloo allikamaterjal, mille abil oleks võimalik kokku panna „Eestirahva ajaraamat". Sellest ajalooraamatust pidi saama alternatiivne ajalugu, mis vastanduks ladina- ja saksakeelsetele „vanadele raamatutele". Hurda meelest oli vaja ajalugu, kus oleks peale sõdade, katkude, näljahädade ja ebajumalate teenimise loo olemas ka teavet tavaliste inimeste igapäevase elu ja argiste praktikate kohta. „Rahva kodusest elust, nende tööst, pidudest, elukombedest, tarkusest, rumalusest, nende usust ja vaimu elust, tõest ja naljast, – sest ei leia sa vana aja kirjades suuremat midagi, loe sa ka kõik kuulsad ajaraamatud läbi, nõnda kui mina olen püüdnud teha," kurdab Hurt 1876. aastal[1]. Hurda alternatiivse ajalooraamatu plaan ei saanud küll päriselt tõeks, aga tema rahvaluulekogu oma 114 696 leheküljega on endiselt põhjatu varasalv uurijate jaoks. Kuna arusaam sellest, mis on rahvaluule ja mida tasub jäädvustada, on olnud ajaloos muutlik, siis tasub vaid tänulik olla, et eesti rahvaluule kogumise loos on igal ajaperioodil olnud isepäiseid kogujaid, kes pole lähtunud parasjagu kehtivatest teadussuundadest või esteetilistest eelistustest.

Milline oli talupoegade „koduse elu" seksuaalne pool? Milliseid seksuaalseid praktikaid harrastasid mehed ja naised ning poisid ja tüdrukud oma koduses ümbruses – talutaredes, aitades, heinaküünides, saunas, aedades, põldudel, heinamaal, karjas ja õitsil olles? Aga ka võõramates kohtades, nagu mõisas ja linnas? Milline käitumine oli sobilik eri seisusest meestele ja naistele? Milliseid sõnu või tegusid peeti ropuks ning kus olid häbelikkuse piirid? Sellelaadsetele küsimustele on üldiselt küllaltki raske vastata, sest mõistagi on väga vähe ajaloolisi allikaid, mis intiimsfääri kuuluvatest teemadest räägiksid. Kohtuasjad on ühed varaseimad allikad, kust sedalaadi teavet võib leida. Näiteks on uurinud ajaloolased **Mati Laur** vallasemasid[2] ja **Ken Ird** sodoomiajuhtumeid[3] varauusaegsetes kohtutoimikutes. Väärtuslikke infokilde talupoegade käitumise kohta võime leida ka visitatsiooniprotokollidest või siin elanud härrasrahva tähelepanekutest. Kuid nagu arvatagi võib, räägivad sellised kirjutised lähtuvalt oma žanrist ning kirjutajast pahatihti palju rohkem kirjutajate eelarvamustest ja ettekujutustest, kui valgustavad reaalseid olusid.

Maarahva otsest ja vahendamata „häält" enne kirjakultuuri laiemat levimist leiab kirja pandud suulisest pärimusest. Meil on tohutud rahvaluulekogud, kuid enamik kirjapanekuid pärineb 19. sajandi lõpust ja 20. sajandi algusest. Loomulikult peegeldab rahvaluule eelkõige aega, mil see on kogutud. Samas on rahvaluuležanrid erineva vanusega ning mõnes neist on poeetiline vorm ja kujundikeele sund säilitanud viiteid väga arhailistele mõtteviisidele või rituaalidele. Kas 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses kogutud rahvaluule võiks pakkuda täiendavat materjali meie intiimse mineviku uurimiseks? Enamik talletatud folkloorist muidugi ei käsitle mõistetavatel põhjustel seksi. Leidub siiski mõningaid žanre, kus poeetiliselt kodeeritult võib midagi seksuaalsust puudutavat leida (nt lorilaulud, naljandid, aga ka loitsud, mõistatused, vanasõnad). Folkloristidest on viimasel ajal seksuaalelu kajastusi rahvaluules uurinud **Merili Metsvahi**[4] ning **Mari Sarv** ja allakirjutanu[5].

KAS MEIE ESIVANEMAD TUNDSID ORAALSEKSI?

Paljud seksuaalsed praktikad või käitumise viisid on universaalsed, aga erinevates kultuurides on erinevatel aegadel lubatu ja keelatu või normaalse ja mittenormaalse piirid eri kohtadesse paigutatud. Vormiliselt suhteliselt usuleiges Eestis on saanud viimastel aastatel ootamatult palju tähelepanu katoliikliku vähemuse taustaga „traditsioonilise perekonna" kaitsjad, kes on paljastanud oma brošüürides näiteks „homoliikumise valesid" ja üritanud ka kaaperdada traditsioonilise perekonna mõistet. Lähtuvalt oma (varjatud) katoliiklikust seksuaaleetikast, mis peab igasugust abieluinstitutsiooni välist või reproduktiivsusele mitte suunatud seksuaalset käitumist amoraalseks, kritiseeritakse näiteks ka oraalseksi kui homoseksuaalsusega võrdväärselt „loomuvastast". Aga tõepoolest, kas meil ongi mingeid tõendeid sellest, et näiteks suuseks pole mingi modernne ja „traditsiooniliselt" meie kultuuris tundmatu tegevus? Kas meie esivanemad, kellelt rahvaluulet üles kirjutati, tundsid sellist seksuaalset praktikat?

Tavaliselt sellistele tabustatud teemadele rahvaluulest otseseid vastuseid mõistagi ei leia, aga võib siiski juhtuda, et mõned rahvaluuležanrid annavad oma poeetilisel moel ka selliste maiste ja ihuliste asjade kohta teavet. Mõistatuste žanris on tavaline (ja rahvusvaheliselt levinud) võte, kus provotseeritakse äraarvajat kahemõttelise mõistatuse tekstiga, millel on ootamatult „süütu" lahendus. Kahemõttelise kujundi ja süütu tähendusega tekstid eeldavad, et nii küsija kui ka mõistataja tunnevad sama kultuurilist konteksti ning nende mõte töötab kujundite lahtimuukimisel suhteliselt sarnaselt. Küllaltki üheselt viitab oraalseksile peaaegu kogu Eestis levinud pikantne mõistatus, mille ootamatuks vastuseks on niidi nõela taha ajamine. Olgu näiteks toodud valik selle mõistatuse vanematest lõunaeestilistest variantidest.

Rahvusromantilisse klantspilti ei mahu julged ja sõnakad naised ega tänapäevastest normidest erinevad seksuaalkäitumise viisid.

Mõrsja muidu mulku ei näita, kui titti keelega ei laku? Kam, 1892
Enne ei näüta mõrsja mulku, kui peigmees titti ei laku? Rõu, 1877–1906
Mõrśa ei näita muidu vittu, kui laku keelega titti? Urv, 1895
Pruut ei näita muidu mulku, katsu titti keelega? Trm, 1923
Mõrśa inne näütä-äi mulku, ku hämmä' titti? Se, 1938
Mamsel ei näita muidu mulku, kui laku tilka keelega? Urv, 1890
Kui neitsi muidu mulku ei näitä, siss laku perset keelega? Kam, 1939
Neitsi mulku ei näitä ilma keele lakmata? Ote, 1889
Plika lasõ-õi inne tsusada', kui piat keelega lakma? Se, 1935
Inne saa-ai tsusada', ku laku' titt keelega? Se, 1938

Niidi nõela taha ajamise mõistatus on küllaltki populaarne, see tähendab, et tema väga reljeefsed kujundid on töötanud ning tekitanud ilmselt ka meie esivanematest mõistatajates konkreetsele seksuaalsele tegevusele viitavaid assotsiatsioone. Muidugi on iseküsimus, kui tavaline selles trikiga mõistatuses esitatud seksuaalne praktika talupoegade hulgas oli, kuid selliste mõistatuste levik näitab vähemalt, et meie kultuuris on 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses olemas täiesti algupäraseid oraalseksi kujutusi.

Kui oraalseksi assotsiatsiooniga mõistatuses maalitud pilt tundub küllaltki realistlik, siis kahemõttelise teksti ja „süütu" tähendusega mõistatuste hulgas leidub ka selliseid, kus meie esivanemate seksuaalfantaasiad on olnud palju lennukamad. Olgu näiteks mõistatus, mille lahendus kujutab arhailist ja arhetüüpset pilti, kus eesti talurahvas ühest supikausist sööb, kuid tekst ise on ootamatult käre ja pornograafiline.

Puts istukille maas, türad töögivad kallal? Supikauss ja lusikad. Kos, 1892
Puts põhjuli maas, türad tongivad sees? Supi söömine kausist. Pee, 1927
Puts põrandal, türad tükivad kallale? Supikauss ja lusikad. Äks, 1926

RITUAALSED ROPENDAMISED?

Oleme kolleeg Mari Sarvega uurinud Eesti Rahvaluule Arhiivis leiduvaid obstsöönseid laule. Tänu rahvaluulekogujate regilaulufetišile on meil õnneks väga suured vanema rahvalaulu kogud ning tänu folkloristide valgustustööle on juba küllaltki ammusel ajal ka näiteks fragmentsed või ropuna tunduvad tekstid kirja pandud. Lugedes laule, millele arhiivitöötajad olid kirjutanud „obs." või kogujad „poiste lora", selgus peagi, et näiteks meie eelarvamused selle kohta, et roppusi sisaldavaid laule on peamiselt mehed esitanud, ei vasta tõele. Tõestus sellest, et vähemalt mõnel rituaalselt märgistatud juhul võisid ka naised avalikus ruumis oma lauludes neid teemasid käsitleda, on pulmalaulikute laulud. Osa roppude sõnade pärast obstsöönsuste hulka lahterdatud pärimusest ongi selgelt maagilise taustaga rituaalilaulud. Lõuna-Eesti naispulmalaulikute sõimamise ja kiitmise laulud on ilmekas näide sellisest rituaalsest ropendamisest. Tegemist pole kindlasti olnud siiski vaid peomeeleolus naiste vallatustega, vaid nendel lauludel on olnud sügavam sisu ja tähendus.

Näiteks on arhiivi jäädvustatud küllaltki palju pulmas lauldud kiidu- või sõimulaule, kus poeetiliselt loetletakse üles peiu suguelundeid. Olgu siin näiteks toodud katkendeid paarist peigmehe kiitmise laulust.

Mi velel verevä türä',
Kurõ-mar´a karvalise'.
Türä titi' toobilise',
Kellä' kattõ kannilise'.
H II 45, 166 (4) < Põlva khk., Võru v. - Jaan Pähn (1891)

Mu vennal verevad munad, kasse, kanne,
seemiskane sitamulk.
Titt telg, muna sõlg,
kaks muna kaelaraha.
Vihtle venda verevesse.
Venna kellad kirevesse.
E, Stk 35, 49 (4) < Otepää khk., Pühajärve v. - E. Grünberg < Ann Lust, 67 a. (1926)

Viimases näites on näha, et traditsioonist, kus seda laulu pulmas esitati, pole veel kaugenetud, tekstis on selle kandi pulmalaulule omane refrään *kasse, kanne. Titt telg, muna sõlg* on levinud motiiv, mida enamasti kasutatakse küll peiu sõimamise lauludes. Sama motiiv on näiteks ka lauludes, kus kaasikud kurjustavad vaese kosilase üle, kelle ainsaks rikkuseks näivad olevat vaid ta suguelundid. Ka naiste suguelundite nimetamine ei paista kaasikute lauludes meeste suguelundite nimetamisest suurem tabu olevat.

Tsõdsekene, tsõõrikene,
mis sa tullit mu velele,
oma nisso nirgutama,
pall´ast perset pakma.
Kõlguseh kõne kõnelit,
aganikuh aiet juttu.
Esi tükket, tüki-s perse,
ängelit, ättepütt.
H, Põlva 1, 68/9 (34) < Põlva khk. - Joosep Hurt & Johan Hurt & Eeva Hurt (1865–1875)

Mõned pulmalaulikute sõimamised tunduvad täna-

„Põllusitikas" või „Rukki sitik" oli rituaalne mäng, mida olevat mängitud pärast viljalõikust, hiljem sai vanast viljakusrituaalist pulmanali. Kihelkonna, 1959. Eesti Rahvaluule Arhiiv, foto 16551

Andreas Kalkun (EKM, Eesti Rahvaluule Arhiiv) on folklorist, kes on uurinud setu naiste laulupärimust ja õigeusku ning tegelenud folkloristikaajaloo ja setude ajalooliste representatsioonide uurimisega.

päevasele inimesele nii krõbedad, et päris raske on ette kujutada seda rituaalset konteksti, kus võis avalikult midagi sellist pruudi või peigmehe kohta laulda. Urvaste kihelkonna kaasikud on näiteks sõimanud sellisel väga teraval, kuid omamoodi poeetilisel moel pruuti hooraks.

Võtit utõdu uru,
þeetü þerse.
Viis vaati vattu þersen,
þuud þiimä nisan.
H III 9, 916 (5) < Urvaste khk., Vana-Antsla v. - Gustaw Seen (1890)

Pulmalaulikute kiidu- või laidulauludes on palju sellist, millest ainult laulu jälg on jäänud ning mida antud piirkonna kombeid ja ajalugu tundmata on raske mõista. Näiteks, kas peiu munade vihtlemine, millele eespool toodud Otepää laulus vihjati, on päriselt olemas olnud või on see ilus poeetiline kujund? Meil on küll piirkondi, kus oli kombeks pruut sauna viia ja teda rituaalselt vihtuda. Pruudi saunaviimisel oli viljakusmaagiline tähendus ja nii võiks arvata, et ka lauludes nimetatud peiu munade vihtlemine polegi ehk lihtsalt kena pulmanali, vaid viitab mingile kadunud rituaalile. Samuti ei saa tänapäeval enam päris täpselt aru, milliseid assotsiatsioone teatud sõnad või tegevused minevikus on esile kutsunud (näiteks pussutamise teema pulmalauludes ja -naljades).

MÕISTATUSLIK ESIVANEMATE INTIIMELU

Meie teadmised minevikust põhinevad sageli romantilisel ettekujutusel. Raamatutest ja kunstiteostest tuntud representatsioonid on kindlasti ilusamad või igatahes teistsugused kui arhiivides leiduvad tõelised hääled. Nii nagu talupoegade hügieeniharjumused olid meie omadest radikaalselt erinevad, ning seda pole kombeks filmides, teatrietendustes ega muuseumides edasi anda, olid ilmselt veidi erinevad ka ilusa ja inetu ning sündsa ja sündsusetu piirid. Ilukirjanduses ja kunstis esitatud minevikurepresentatsioonid on sageli meie tänapäevaste esteetiliste ja moraalsete tõekspidamistega kooskõlla viidud. Seega ei mahu sellistesse representatsioonidesse näiteks see, mida praegu ropuks ja vulgaarseks peetakse, näiteks eespool toodud osa poeetilisest folkloorist ja rituaalidest. Rahvusromantilisse klantspilti ei mahu näiteks ka julged ja sõnakad naised ning tänapäevastest normidest erinevad seksuaalkäitumise viisid. Ajaloo jooksul on ilmselt muutunud ka meie arusaamad inimese isiklikust ruumist, häbelikkusest ja viisakusest. Suurperedes elavad ja vähest ruumi koos jagavad erinevad põlvkonnad suhtlesid ilmselt mingil meie jaoks võõral moel. Naiste, neidude, meeste ja poiste seksuaalsed ja muud eneseväljendamise viisid polnud kindlasti sellised nagu tänapäeval, kuid see ei tähenda, et need olid vähem heterogeensed. Eesti suured ja haralised rahvaluulekogude labürindid ootavad lahkelt uute küsimuste küsijaid.

Küllaltki üheselt viitab oraalseksile þeaaegu kogu Eestis levinud þikantne mõistatus, mille ootamatuks vastuseks on niidi nõela taha ajamine.

[1] *Hurt, Jakob 1989. Eestirahva ajaraamat. – Mida rahvamälestustest pidada. Artiklite kogumik. Koostanud Ülo Tedre. Tallinn: Eesti Raamat, lk 31–35.*
[2] *Laur, Mati 2008. Kohtumõistmine vallasemade üle Pärnu maakohtus 1740. aastatel. – Tuna, nr 4, lk 16–25.*
[3] *Ird, Ken 2014. Sozialdissziplinierung im frühneuzeitlichen Livland: Fälle von Sodomie vor dem Landgericht Pernau im 17. bis 19. Jahrhundert. – Forschungen zur baltischen Geschichte, nr 9, lk 67–82.*
[4] *Metsvahi, Merili 2015. „Tüdrukut poisi käte vahelt magamast leida pole nende seas häbiasi." August Wilhelm Hupeli avaldatud talupoegade seksuaalelu kirjeldused eesti perekonna ajaloo kontekstis. – Ariadne Lõng, nr 1/2, lk 104–127 ja Metsvahi, Merili 2015. Venna ja õe abielu tagajärjel tekkinud järve muistend. Perekonnaajaloolisi tõlgendusi. – Keel ja Kirjandus, nr 8–9, lk 573–588.*
[5] *Kalkun, Andreas; Sarv, Mari 2014. Seks ja poeetika: regilaulu peidus pool. – Vikerkaar, nr 29 (4–5), lk 91–108.*

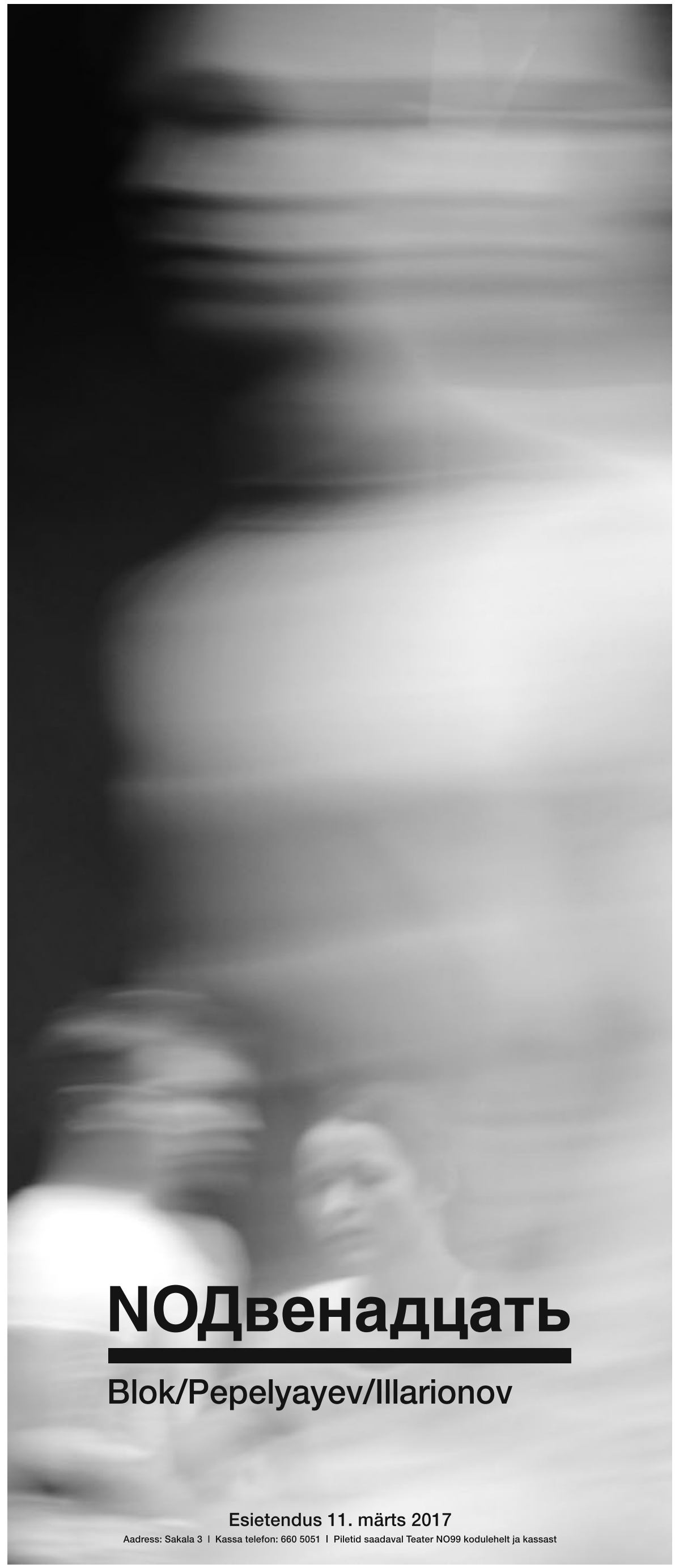

RSRi VEERG

RSRi veerus kirjutavad Tartu Ülikooli Rahvusvaheliste Suhete Ringi liikmed olulistest teemadest rahvusvahelisel tasandil. Seekord selgitab Anna Linda Tomp, miks seni, kuni USAs kasutatakse abordiküsimust isiklike poliitiliste eesmärkide täitmiseks, kannatavad need, kelle tegelikud vajadused jäetakse tagaplaanile.

KUI REPRODUKTIIVÕIGUSTEST SAAB POLIITILINE KÖIEVEDU

Anna Linda Tomp

Vaid mõni päev pärast ametisse asumist allkirjastas **Donald Trump** korralduse, mis lõpetab väljaspool USAd aborti teostavate või abordi kohta informatsiooni jagavate organisatsioonide rahastamise. Nimetatud korraldus on reproduktiivtervise teemal suur samm ajas tagasi, kuigi mitte ootamatu. Korraldusega on alates selle esialgsest kehtestamisest 1984. aastal käinud pidev pallimäng – iga valituks osutunud Demokraatliku Partei president on selle tühistanud, iga vabariiklasest president uuesti kehtestanud. Rahastades kolmandates riikides tegutsevaid valitsusväliseid organisatsioone, mis pakuvad turvalisi pereplaneerimisteenuseid, on USA olnud toeks miljonitele naistele neis piirkondades, kus riik ise reproduktiivtervist puudutavaid teenuseid ei paku. Uudis jõudis kiiresti igasse maailma nurka ning tõi aborditeema muuhulgas ka Eestis taas päevakorda, jagades ühiskonna kahte leeri. Kui jätta välja mõne väiksema erakonna karmid hinnangud seksuaal- ja reproduktiivtervist ning aborti puudutavates küsimustes, ei ole Eestis tegemist teemadega, mida iseloomustaks liigne politiseeritus.

USA riikliku abordipoliitika heitlikkus illustreerib pidevat „ärapanemist", kus võidab see, kes pakub rohkem, kes teeb paremini, kes seab sisse karmima korra, kes vähendab veelgi enam toetusi.

Teisel pool Atlandi ookeani on olukord sootuks teine. USAs on aborti puudutav olnud läbi aegade ääretult politiseeritud ning tants teema ümber ei näi lõppevat. USA näite teeb eriliseks asjaolu, et kinnistunud on süsteem, kus poliitikas seisavad vastamisi kõigest kaks parteid. Vaatamata arvukatele katsetele ning väiksemate parteide tekkele on poliitmaastiku mitmekesistamine pea võimatu. Abordipoliitika kontekstis tähendab see laias laastus kahte võimalust – liberaalse või konservatiivse lähenemise toetamist. Parteide platvormide kohaselt on vabariiklased traditsiooniliselt abordivastased, uskudes, et ka sündimata ameeriklasel on õigus elule. Sel puhul viidatakse iseseisvusdeklaratsioonis nimetatud kolmele võõrandamatule õigusele: õigus elule, vabadusele ja õnneotsingule. Demokraadid seevastu toetavad iga naise õigust otsustada oma keha üle ning soovivad tagada, et naistel oleks võimalus seaduslikult ning ohutult aborti teha. Partei platvormi lugedes ei maksa unustada, et erakondade eesmärk on esindada valijaid ning koguda võimalikult palju hääli. See on ka tõenäoliselt põhjus, miks abordipoliitikat puudutav on juba ammu üle vindi keeratud. USA riikliku abordipoliitika heitlikkus illustreerib pidevat „ärapanemist", kus võidab see, kes pakub rohkem, kes teeb paremini, kes seab sisse karmima korra, kes vähendab veelgi enam toetusi jne. Sotsiaalküsimused, mis võivad igas aspektis inimese elu pöördumatult muuta, ei tohiks olla osa kapriissetest poliitmängudest, ka ajutiselt mitte.

USA puhul ei tekita presidentide administratsioonide vaheldumine ka ühtset normi (normide ja väärtuste kujunemine tekib erinevate faktorite koosmõjul, millest üks on ühiskonna poliitiline olukord), mis kujundaks rahva üldist meelsust sotsiaalteemadel laiemalt. Seda tõestab kas või Trumpi üks esimesi korraldusi, mida on allkirjastatud-tühistatud juba üle 30 aasta iga uue presidendi tulekul. Samuti on pidevas muutumises mitmed aborti puudutavad seadused, mis erinevad osariigiti. Selline varieeruvus ei ole lasknud teemal seni „maha jahtuda".

Demokraatide ja vabariiklaste seisukohad erinevad kardinaalselt näiteks abordimeetmete rahastamise küsimuses. **Hillary Clintoni** valimiskampaanias ning demokraatide platvormis kostus läbivalt soov kaotada *Hyde Amendment*, s.o 1976. aastal kehtestatud seadus, mis keelab maksumaksja raha kasutamist USAs abortide finantseerimiseks. Samuti toetati Planned Parenthoodi (USA mittetulundusühing/kliinik, mis pakub pereplaneerimis- ja reproduktiivtervise teenuseid) senisest veelgi suuremat rahastamist. Vabariiklased antud suunda ei soosi, näiteks ütles president Trump oma valimiskampaania ajal, et naisi peaks abordi eest karistama. Ehkki tol korral muutis ta kiiresti seisukohta, on ta teistelgi puhkudel paistnud silma abordivastasusega. Kuigi sõnad ei ole millekski siduvad, pole abordi pooldajatel põhjust liigseks optimismiks. Enim kardetakse nime Roe v. Wade kandva kohtuotsuse tühistamist, mis legaliseeris 1973. aastal aset leidnud kohtujuhtumi tulemusena abordid üle kogu riigi (varem oli osariikidel võimalus ise otsustada). Endise olukorra taastamise õigus on vaid ülemkohtul, kes peaks selleks 1973. aasta kohtuotsuse tühistama.

Poliitikute igipõlist köievedu võib selgitada arusaamaga, et Ameerikas peetakse kõige kõrgema võimu kandjateks kohtuid, mistõttu arvatakse, et paljud ekstreemsed otsused võetakse vastu teadmisega, et lõppsõna jääb niikuinii kohtusüsteemile[1]. Kuigi ülemkohus peaks olema apoliitiline, oli presidendikandidaatide heitluses sellel institutsioonil seekord oluline roll mängida. 2016. aasta alguses suri üks üheksast kohtunikust, **Antonin Scalia**. Vabanenud kohtunikukohta **Obama** ametiaja viimastel kuudel täita ei õnnestunud (kohtunikke saab nimetada vaid president), mis lisas valimisdebattide perioodi veel ühe aruteluteema. Kui Clinton lubas valida ülemkohtusse kohtuniku, kes seisaks naiste ja vähemuste eest, lubas Trump vastukaaluks nimetada kandidaadi, kes oleks *pro-life* ehk abortide vastu. Nii mõnegi ameeriklase jaoks oli see argument, miks toetada valimistel Trumpi (arvatakse, et enamik konservatiivseid naisi, kes Trumpi poolt hääletasid, tegid seda tema lubaduse tõttu esitada ülemkohtusse *pro-life* kandidaat). Nüüdseks on selgunud, et Trump nomineeris ülemkohtusse uueks õigusemõistjaks konservatiivse **Neil Gorsuchi** (*artikli kirjutamise hetkel ei olnud USA senat Neil Gorsuchi veel ametisse kinnitanud* – toim.).

Kuigi abort on USAs ülemkohtu otsusega seadusega lubatud, on viimastel aastatel nähtud mitmes osariigis kurja vaeva abordiõiguste piiramisega. Ainuüksi 2016. aastal võeti 19 osariigis vastu kokku üle 60 muudatuse, mille laiem eesmärk on raskendada ühel või teisel moel ligipääsu abordile[2]. Enne asepresidendiks saamist oli **Mike Pence** kuberner Indiana osariigis, kus tehti 2016. aastal osariigi aborti puudutavasse seadusandlusesse rida täiendusi, mis rutjuvad naiste süütundele ning emotsioonidele. Sinna hulka kuulus ka keeld teha aborti üksnes põhjusel, et lootel on avastatud väärareng.

Viies sisse sarnaseid seadusemuudatusi, ignoreeritakse teema inimlikku külge. Ei taheta mõista, miks on vaja neutraalset, meditsiinilist lähenemist repro-

Naiste marss Washingtonis 21. jaanuaril 2017. Foto: Trevor Kampmann (BY-NC-ND)

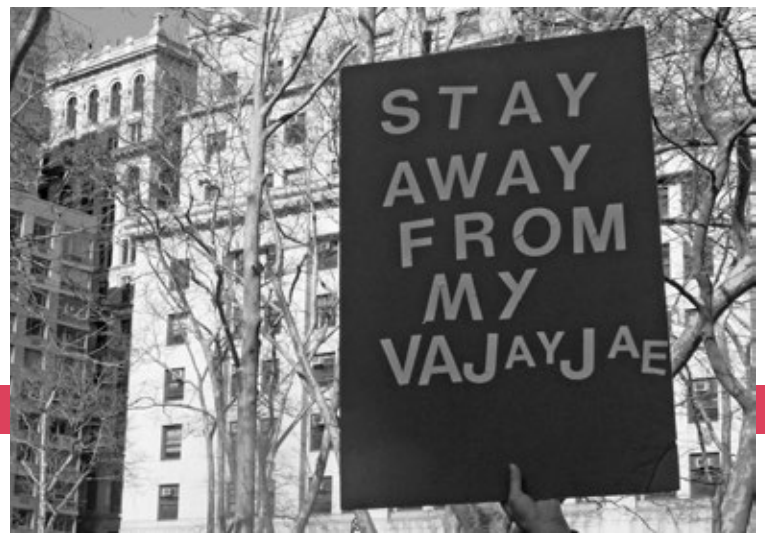

Lapsevanemaks saamise otsustamisvabadust toetav rahvakoosolek 26. veebruaril 2011 New Yorgis. Foto: Women's eNews (CC BY 2.0)

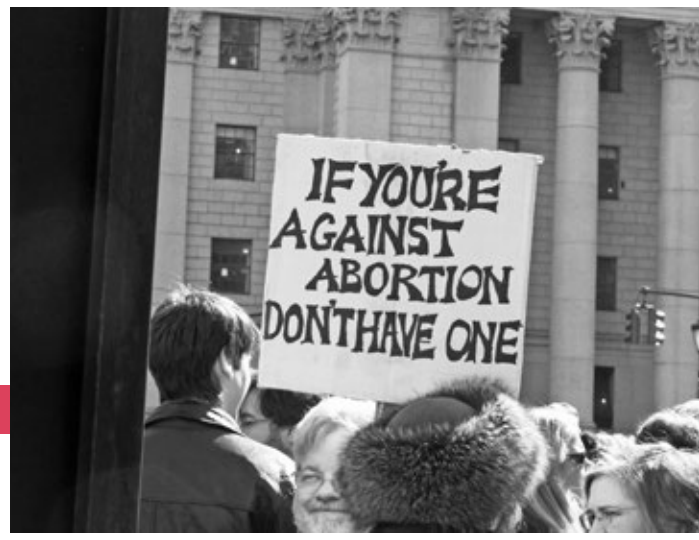

Abort on USAs lubatud alates 1973. aastast, kuid siiani leidub tuliseid vastuvõitlejaid, kelle arvates tuleks see taas keelustada. Foto: Women's eNews (CC BY 2.0)

duktiivtervise küsimustele, andmata hukkamõistvat hinnangut sellele, kes protseduuri vajab. Tõenäoliselt on siinkohal kõrvuti poliitikute kujutelm ideaalsest ühiskonnast ning suutmatus panna end selle inimese kingadesse, kes aborti vajab. Tihti ei mõisteta, et üldjuhul ei ole abordi kasuks otsustamine mitte uisapäisa tehtud valik, vaid viimane väljapääs, mis tuleneb vajadusest ning võib raskemate juhtumite puhul nõuda psühholoogilist tuge. Sellise otsuse taga võib olla mitmeid põhjuseid: puuduv valmisolek lapsevanemaks saada, materiaalne kitsikus, puudus toetavast keskkonnast või äärmuslikel juhtudel näiteks seksuaalvägivalla ohvriks langemine. Piirates õigusi või rõhudes abordi kasuks otsustanu süütundele, ei kao vajadus abordi järele. Püüdes kujutada aborditegijaid südametunnistuseta kurjategijatena ning raskendades ligipääsu abordile, päästavad vabariiklased küll sündimata elusid, kuid võivad tagajärjena teha karuteene oma rahvale. Kui abordi tegemine on raskendatud ning rahalistel põhjustel ei ole naisel võimalik võtta ette sõitu lähimasse kliinikusse, kus selleks võimalus oleks, võib tekkida olukord, kus otsitakse abi ebaseaduslikest allikatest või otsustatakse omavoliliselt meetodi kasuks, mis võib omada pöördumatuid tagajärgi.

Arvatakse, et enamik konservatiivseid naisi, kes Trumpi poolt hääletasid, tegid seda tema lubaduse tõttu esitada ülemkohtusse pro-life *kandidaat.*

Loogiliselt võttes peaks vabariiklaste soov aborte piirata tulenema tahtest abortide üldarvu vähendada. Vahemärkusena võib siinkohal lisada, et 2016. aastal tehti aborte varasemate aastatega võrreldes kõige vähem. Abortide koguarv on madalam kui Roe v. Wade'ile eelnenud ajal ehk siis, kui veel kõikjal USAs abort seaduslik ei olnud. Suuresti saab tänada selles kvaliteetseid rasestumisvastaseid vahendeid, millele on ligipääs üha rohkematel naistel. Konservatiivsed *pro-life* organisatsioonid aga usuvad, et abortide vähenemise põhjus peitub mitmes osariigis kehtestatud karmimate seaduste taga, kuid see seos vett ei pea ning statistilist tähtsust ei oma[3]. Tõenäoliselt aitaks abortide koguarvu vähenemisele kaasa esialgse soovimatu rasestumise vältimine, mida oleks võimalik saavutada, ühtlustades õppekavasid üle terve riigi. See on jäänud seni osariikide otsustada. Haridussüsteemi üheks suurimaks kitsaskohaks on ebaühtlaste nõuetega õppekava, mis ei kohusta USA koole esiteks seksuaaltervist puudutavaid teadmisi andma, teaduspõhist metoodikat kasutama (hämmastavalt levinud on veel nt karskust soosiv lähenemine, mis ei aita kaasa teismeliste rasestumise vähenemisele) ega näiteks seksuaalhaiguseid ning võimalikke rasestumisvastaseid vahendeid tutvustama. Juhtumisi just nendes osariikides, kus seksuaalkasvatus on kooliprogrammis minimaalne, on ka teismeliste seas raseduste arv suurim[4].

Juhtumisi just nendes osariikides, kus seksuaalkasvatus on kooliprogrammis minimaalne, on ka teismeliste seas raseduste arv suurim.

Selmet keskenduda poliitilisele ärapanemisele, oleks aeg vaadata tõele näkku ning aru saada, mis on taganud senised muutused reproduktiivtervist puudutavas statistikas ning kuidas trendi jätkata – eeldades, et eesmärk on abortide arvu vähendamine. Ligipääs reproduktiivtervise teenustele on õigus, mille puudumine teeb igal juhul rahvale rohkem kahju kui kasu.

Autori seisukohad on isiklikud.

[1] *Fineman, Howard 2015. Why U.S. Politics Is Obsessed With Abortion. – The Huffington Post, 02.12.*
[2] *Smith, Jordan 2016. 19 States Passed 60 New Abortion Restrictions In 2016. – The Intercept, 27.12.*
[3] *Crockett, Emily 2017. The abortion rate is at an all-time low – and better birth control is largely to thank. – Vox, 18.01.*
[4] *Stanger-Hall, Kathrin F.; Hall, David W. 2011. Abstinence-Only Education and Teen Pregnancy Rates: Why We Need Comprehensive Sex Education in the U.S. – PLoS One, nr 6(10).*

MA ARMASTASIN TERRORISTI. MAASTIKUVAADE LÄHISUHTEVÄGIVALLA PORTRETEERIMISELE

Eesti ajakirjanduses kajastatakse lähisuhtevägivalla problemaatikat tihtipeale emotsionaalsete trilleritena või siis paratamatu ilmastikunähtusena, mis lihtsalt esineb.

Sanna Kartau

Eesti politsei koduleheküljel seisab lause: „Statistiliselt on kodu naise jaoks kõige ebaturvalisem koht." Mu sõbranna kirjutas mulle: „Ma lihtsalt kardan, et ta teeb mulle sellise jama kokku, kui ma lihtsalt lähen, et ma ei julge." Ja Postimees lõpetab uudise mehe lähisuhtevägivallas süüdimõistmisest: „Wikipedia andmetel pälvis ta 2010. aastal kultuurilehe Sirp aastaauhinna ning 2012. aastal Tartu kultuurikandja aunimetuse kultuurikajastaja kategoorias."

Aastaid on uuringud ja küsitlused paljastanud lähisuhte- ja naistevastase vägivalla uskumatut ulatust. Üle neljandiku Euroopa naistest on elu jooksul füüsilise või seksuaalse vägivalla ohvriks langenud. Naiste mõrvade puhul on rohkem kui 40 protsendil juhtudest süüdlane tema meespartner, oma naiste mõrvatud mehi on kõikidest tapetud meestest napilt üle kuue protsendi[1]. Andmed näitavad aga, et naised kasutavad lähisuhetes vägivalda enam ja sagedamini, kuid selle tagajärjed on harva nii ulatuslikud ja tõsised kui naistevastasel vägivallal, nii selle vägivalla iseloomu, surma tõenäosuse, vigastuste tõsiduse kui ka vaimse trauma ränkuse mõttes.[2,3]

USA sotsioloogi ja lähisuhtevägivalla uurija **Michael P. Johnsoni** väitel ei ole lähisuhtevägivallast enam ei teaduslikult ega eetiliselt vastuvõetav rääkida ilma valjult ja selgelt täpsustamata, millist tüüpi vägivallast jutt on.[4] Selleks et tuua selgust akadeemilisse debatti selle üle, kas suuremad vägivallatsejad on mehed või naised, lõi Johnson lähisuhtevägivalla tüpoloogia, mis võimaldab paremini mõista, milliseid vigasid selle kajastamisel (ka Eesti) ajakirjanduses tehakse. Rahvusvaheliselt mõeldakse lähisuhtevägivallast ja naistevastasest vägivallast sünonüümidena, kuid Johnson näitab, et kui *situatsiooniline lähisuhtevägivald*, konflikti pingete füüsiliselt vägivaldne kulminatsioon, on levinud nii nais- kui ka meespartnerite hulgas, siis tõsiste tagajärgede ja olulise kontrollielemendiga *intiimne terrorism* on tõepoolest enamasti meeste poolt oma naiskaaslaste vastu suunatud.[5] Meediasse jõuavad peaaegu alati intiimse terrorismi juhtumid.

Kirjeldused vägivallaaktidest on karikatuursed ja rõhutatult emotsionaalsed, värvi lisavad detailid järjekordsest metsikusest – relvaga ähvardamisest, laste röövimisest, naabriteni kostuvatest joomingutest.

Meie oma sõbradki ei julge meile oma vägivaldsetest suhetest rääkida, sest nii ohver kui ka vägivallatseja on suuresti stigmatiseeritud. Seetõttu kuulemegi lugusid ainult meedia kaudu. Artiklid võiksid kujundada lähisuhtevägivallast probleemi, millega tuleb kiiremas korras riiklikul tasandil tegeleda. Meedia võiks kirjeldada perevägivalda viisil, mis mobiliseerib kolmanda sektori või jõustab naisi ja mehi, kes selle all kannatavad. Ajalehed ja ajakirjad saaksid kajastada uuringuid ning juhtida avalikku arvamust tõenduspõhise poliitikakujundamise poole. Seni tehakse sellest aga vaid murdosa. Küll aga suudavad sellised väljaanded nagu Postimees, Päevaleht või Ekspress, kelle artikleid käesoleva artikli tarbeks uurisin, järgmistesse ämbritesse astuda.

LUGU LOLLILE LUGEJALE

Vahel tundub, et lähisuhtevägivallast kirjutatud artiklid on nagu Hollywoodi trillerid. Kirjeldused vägivallaaktidest on karikatuursed ja rõhutatult emotsionaalsed, värvi lisavad detailid järjekordsest metsikusest – relvaga ähvardamisest, laste röövimisest, naabriteni kostuvatest joomingutest. Kõigil on selles trilleris oma selge roll: arhetüüpselt karm ja madal vändagangster ning vapper kannatajaneitsi, kelle puhas armastus ei luba kodutaret maha jätta. Lugejatena võtame neid lugusid vastu emotsionaalselt masturbeerides. *Mina olen nendest parem. Minu mees on sellest joodikust parem. Minu elu on vägivalla jaoks liiga puhas.* Lihtsa moraaliga selgesse žanrisse mahtuvad lood on lugeja ego tõstmiseks suurepärased.

NÄHTAMATU VÄGIVALLATSEJA JA RUMAL OHVER

Lähisuhtevägivallast rääkivad artiklid keskenduvad kordades enam ohvritele (peaaegu alati naistele) ja nende lugudele. Politseiametnikud jagavad artiklites ohvritele soovitusi, ajakirjanikud kirjeldavad ohvri kannatusi detailselt ja graafiliselt ning selgitavad partneri juurest lahkumist raskendavaid asjaolusid. Lugude pealkirjad on aga fookuse parimaks näiteks: „Naiste Varjupaikade Liidu esindaja: vägivaldse suhte ohvriks võib Eestis langeda iga naine"[6] või „Uuring: iga kolmas Eesti naine kannatab perevägivalla all"[7]. Kas või tegusõnad nendes lausetes ütlevad meile justkui, et teadlikku tahet vägivalla taga ei ole. „Aastavahetus ja jõulud tõid kaasa perevägivallalaine"[8]. Tõepoolest – *tõid kaasa*?

Mis juhtuks, kui panna pealkirjaks „Uuring: iga kümnes isaks saav mees on oma lapseootel kallima peal vägivalda tarvitanud"[9] või kajastada, milline on vägivallatseja elu pärast süüdimõistvat kohtuotsust? Suure tõenäosusega leiame sealt aga vaakumi, mille uurimine on ehk isegi huvitavam. Vägivallatseja ei leia end meedias mitte kuskilt. Visuaalidega on sama lugu – toimetajad suudavad valida pildipankadest erilise külmaverelisusega pildid, mis naise ahastust ja valu sünnimärkide ning sinikateni illustreerivad, vägivallatsevast mehest on pildil vari, rusikas või tema teo tagajärjed.

Ohvri tähelepanu keskpunktis hoidmine ning vägivallatseja pildilt eemaldamine on osalt mõistetav – psühhologiseerides olemuslikult vääri tegusid, on ajakirjandusel võime tekitada sümpaatiat süüdlase vastu ning lugeja võib alateadlikult hakata samastuma hoopis sellega, kes lähisuhtevägivallas süüdi mõisteti. „No purjus peaga oleme kõik lolle asju teinud" või „Miks ta seda ust lihtsalt avada ei võinud?" või „Hmm, malefänn nüüd rusikaga küll nii ringi ei käiks!". Mida detailsem on vägivallatseja kirjeldus, seda tõenäolisem on, et leiame temast veidi ennast, ja see on ka loogiline, sest ükski inimene ei ole ainult rusikast tehtud. Teisalt on vägivallatseja demoniseerimine samuti libe tee, kuna viib probleemi lugejatest kaugele, tekitab tunde, et see ei saaks tema või tema lähedastega kunagi juhtuda.

Kuigi numbrid näitavad, et perevägivald moodustab meie igapäevaelu traagilise tapeedi, kajastavad ajakirjanikud sellest rääkides ainult värvikaid episoode, mille karmus ja jõledus kindlasti korralikult klikke koju toovad.

ÜKSTEISEST ERALDATUD ÜKSIKJUHTUMITE EPIDEEMIA

Kuigi numbrid näitavad, et perevägivald moodustab meie igapäevaelu traagilise tapeedi, kajastavad ajakirjanikud sellest rääkides ainult värvikaid episoode, mille karmus ja jõledus kindlasti korralikult klikke koju toovad. Näide pealkirjast: „Peretüli Räni külas: naisele puuga pähe ja majale tuli otsa"[10]. Sellised artiklid viitavad laiemale kontekstile ainult korraks ja selle eesmärk on lisada šokifaktorit. Üksikjuhtumitest rääkides püütakse varjata mustreid, mis selliste lugude taga on, esitada iga korduvat episoodi erilisena, mis sunnib uudsuse otsimisel keskenduma ebaolulistele detailidele ja moonutab seeläbi tervikpilti epideemiast. Meediauuringutes nimetatakse üksikjuhtumite sensatsionaliseeritud kajastust portreevaateks, laiemast sotsiaalsest kontekstist lähtumist aga maastikuvaateks, ning just maastikuvaade võimaldab meedia võimu lähisuhtevägivalla vastu maksimaalselt ära kasutada.

Ilma häbita kõikidele lähisuhtevägivalla elementidele otsavaatamine ja meedia kaudu rasketele küsimustele vastuste otsimine on see, mis edasi viib. Kes oli vägivallatseja? Miks ei räägita lähisuhtevägivallast meeste vastu? Mis saab vägivallatsejatest pärast süüdimõistvat kohtuotsust ja kus on rehabilitatsiooniprogrammid neile? Millal hakatakse kannatanud naistele endile enam sõna andma? Milline on feministliku mõtte leviku mõju perevägivallale? Enne kui hakata kirjutama järgmist sensatsioonilist artiklit politsei väljakutsest, enne kui kirja panna, kuidas mõlemad osapooled olid purjus, enne kui anda oma tekstiga signaal, et alati on kannatanu see, kes peab olukorra parandamiseks midagi ette võtma, mõtle, kuidas lahata teemat nii, et see kuhugi edasi viiks.

[1] *Stöckl, Heidi; Devries, Karen; Rotstein, Alexandra; Abrahams, Naeemah; Campbell, Jacquelyn; Watts, Charlotte; Moreno, Claudia Garcia 2013. The global prevalence of intimate partner homicide: a systematic review. – The Lancet, nr 382(9895), lk 856–865.*

[2] *Fiebert, Martin S. 2013. References Examining Assaults by Women on Their Spouses or Male Partners: An Updated Annotated Bibliography. – Sexuality & Culture, nr 18, lk 405–467.*

[3] *Costa, Diogo; Soares, Joaquim; Lindert, Jutta; Hatzidimitriadou, Eleni; Sundin, Örjan; Toth, Olga; Ioannidi, Elisabeth; Barros, Henrique 2015. Intimate partner violence: a study in men and women from six European countries. – Public Health, nr 60, lk 467–478.*

[4] *Johnson, Michael P. 2005. Domestic Violence: It's not About Gender, Or Is It? – Journal of Marriage and Family, nr 67(5), lk 1126–1130.*

[5] *Johnson, Michael P. 2006. Conflict and Control: Gender Symmetry and Asymmetry in Domestic Violence. – Violence Against Women, nr 12(11), lk 1003–1018.*

[6] *Lamp, Dagmar 2016. Naiste Varjupaikade Liidu esindaja: vägivaldse suhte ohvriks võib Eestis langeda iga naine. – Postimees, 23.12.*

[7] *Jõesaar, Tuuli 2014. Uuring: iga kolmas Eesti naine kannatab perevägivalla all. – Eesti Päevaleht, 16.05.*

[8] *Mallene, Laura 2017. Jõulud ja aastavahetus tõid kaasa perevägivallalaine. – Eesti Päevaleht, 09.01.*

[9] *Kase, Helve; Pettai, Iris 2006. Sünnitaja käitumine ja koduvägivald Eestis. Tallinn: Eesti Avatud Ühiskonna Instituut.*

[10] *Peretüli Räni külas: naisele puuga pähe ja majale tuli otsa. – Tartu Postimees, 18.12.2016.*

RAAMAT, KUS EI NUTETA

Maarja Kangro „Klaaslaps"
Nähtamatu Ahv, 2016
208 lk

Maia Tammjärv

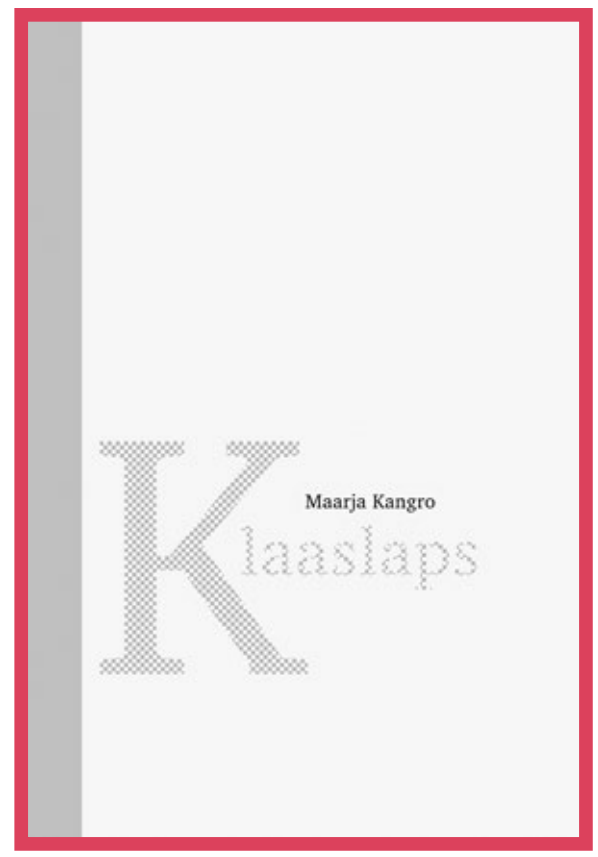

Ma lükkasin selle raamatu lugemist edasi nii kaua kui võimalik. Õigupoolest ei plaaninud ma seda üldse lugeda. Ehk saab seda võrrelda mingi omaaegse instinktiivse vastumeelsusega vaadata **Ilmar Raagi** filmi „Klass", mida ma, kui aus olla, ei olegi senini näinud. Kirjandustoimetajana ei saanud ma „Klaaslast" aga lõpuni vältida, ta imbus ikka lähedale, kõigis aastakokkuvõtetes oli ta esil, Areenis portreteeriti autorit, **Kaur Kender** kiitis tagakaanel muu hulgas, et üks kõvemaid raamatuid, mis ta eesti keeles ever lugenud, jne. Kõik lugesid, kõik rääkisid, paljud küsisid ka minu (professionaalset?) arvamust.

Ma teadsin, millest teos *räägib*, tagantjärelegi üsna täpselt õigesti, ja see oligi ainus, milles ma ei eksinud. Ehkki olen kõiki Kangro varasemaidki raamatuid lugenud, kartsin päris tõsiselt, et seesinane viimane ei saa olla hea. Ja vähe sellest, ma kartsin päris tõsiselt ka seda, et raamatut ei ole võimalik arvustada või sellest üleüldse rääkida, et see jääb kirjandusest nii kaugele välja, otse päriselu sfääri – ja kuidas arvustada kellegi *elu*?

Selge see, et ma eksisin, ega ma muidu siin ei kirjutaks praegu. Aga ma ei ole kindel, et keegi peale Maarja Kangro oleks saanud kirjutada nii tugevat ja mõjuvat, suurepärast teost, mis käsitleb nii rasket, peaaegu tabu all teemat.

Kui kõik veel ei tea, millest „Klaaslaps" räägib, siis see on lugu veel sündimata lapse väärarengust, akraaniast. Ja kõigest sellega kaasnevast: abordist meditsiinilistel põhjustel, eelnevaist pettumustest samas kogemuslikus sfääris (ponnistused rasestumiseks, raseduse katkemine…), psühholoogilistest toimetulekumehhanismidest… Diagnoos saabub juba leheküljel 17: „Vaadake, tal ei ole koljuluid. Kuklast kõrgemalt on aju kaetud ainult pehmete kudedega. Näete. Tema aju on looteveele eksponeeritud." Ja kohe hakkab tekkima mingi kognitiivne grotesk või käsitletamatus, mis tuleneb sellest, et seda raamatut ei ole võimalik võtta ainult kirjandusena, ikka see päriselu ka: „Pidin registratuuris oma uudise eest maksma 65 eurot." (lk 22)

Aga hoolimata kõigest ei ole see puhas martüürium. Kannatused ning nendest rääkimise erinevad kihid ja faasid on üks, mis siin on. Käimatõmbav jõud, foon ning taust ja teema. Aga tasakaalustamata seda nii (nii temaatiliselt kui ka toonilt), nagu Kangro seda teinud on, see raamat ei töötaks. Nagu Kangro ise ütles **Maris Johannesele** Tallinna TV saates „Kultuurimeeter": „Ma üritasin stilistiliselt jääda nii neutraalseks kui võimalik. Sest lubada seal mingit erilist sentimentaalsust või tunnetest nõretamist oleks selle asja minu jaoks eksitavatele radadele suunanud."[1] Kui Johannes sõnas/küsis veel „Maarja, sa ei nuta selles raamatus kordagi?", ei vastanud autor mitte seda, et ta ei nutnudki kordagi (nagu ajakirjanik näis aru saavat), vaid hoopis ja konkreetselt, et sellest ei saaks head raamatut. Raske on ette kujutada, et olekski saanud. Teine oht oleks ilmselt olnud enese/peategelase kujutamine kangelase või märtrina, mida Kangro õnneks aga samuti ei tee. See raamat ei ole mitte karje, sest karje on toimunud varem, see siin on läbikirjutatud, osaliselt juba läbikannatatud protsess, siin juba suubunud vaiksesse intellektuaalsesse ratsionaalsesse mõlgutusse – sest kuidas muidu üle elada seda, mis inimesel on siin elus vaja üle elada.

Emotsioone näeme siin küll ja mitte vähe, aga need on pigem dialoogides ja mõtetes, detailsetes kirjeldustes, mis on ehk suuresti juba varem dokumenteeritud: „Oma steriilsete kinnastega hakkas arst mu seest platsentat välja tirima. Toppis käe emakakaela ja see valu oli räme. Ära tahtis tappa, raisk. /…/ Toetasin käed reitele. Jaanus hoidus endiselt omaette ja vaatas lahtisest aknast välja, arst sikutas ikka mu sees. Mul kästi jälle suruda. / „Noh, näete, tuleb, tuleb ilusti." / Aga mina mõtlesin: minge kõik perse. Perse minge kõik." (lk 151) Erakordselt elavalt on meie ette manatud ebameeldiv meedik õde Margit ehk inimtüüp (ja kirjeldatud situatsioon), millega küllap suurem osa meist on ühel või teisel moel kokku puutunud ja hiljem kahetsenud, et ei lahendanud neid olukordi umbes nii, nagu seda tegi „Klaaslapse" tegelane.

Need kannatused siin on kuidagi läbinisti inimlikud ja usutavad, mitmetahulised nagu juhtumused päriselus (nagu nad päriselust tõukunud ja dokumentaalsed ju ongi), ja selle toob enamgi esile minu meelest just tasakaalustatuse määr. Näiteks veider ja irratsionaalne, läbinisti inimlik süütunne, mis sunnib *kannatama*, mitte mingil juhul ära unustama: „Ma olin kavatsenud lapse mälestuseks kõnetempot aeglustada ja suhtlemisstiili muuta. Seltskondlikke pingutusi enam üldse mitte teha. *Small talk* sakkis, see oleks olnud reetmine. / Juba järgmisel päeval tegin lolli nalja ja naersin lolli nalja peale. Igasugune elukrabin jooksis kiiresti sisse. Rahvuskonservatiiv Hargla tahtis Kirjanike Liidust välja astuda, kuna liidu juhatus oli teinud toetusavalduse Ivanovile kodakondsuse andmiseks. Rahvakirjaniku printsipiaalne ohmakus – kuidas saaks jätta selle üle nalja tegemata." (lk 168)

Seesugune ausus tekib muidugi alles ajaga, läbielamise mingisuguses võimalikus faasis. Teisalt kirjutab ta siingi lehekülgedel dokumenteerimisest, mida ta läbielamiste ajalgi rakendas. Haiglates, hotellides, oodates, leinates. Ja see on muidugi teraapia. Aga mitte ainult. See on ka kirjandus. Kohe poleks see raamat saanud sündida, kohe said sündida Facebooki postitused (samuti teraapia), mis on võrreldes selle teosega pika sammu võrra lähemal igapäevaelule. Kujutlegem neid postitusi kassipiltide ja YouTube'i linkide vahel, keegi pakub tööd, keegi otsib korterit, keegi tsiteerib midagi sügavamõttelist, keegi teeb nalja, keegi abiellub, kellelgi on sünnipäev, keegi kirub poliitikuid – kõik see, mida Facebookis iga päev tehakse. Ja siis seal vahel on Maarja Kangro teade tema sündimata lapse letaalsest väärarengust, mille tõttu tuleb rasedus katkestada. Olen kindel, et paljudele see ei meeldinud, sest see oli ootamatu ja kutsumata. Aga olles seda raamatut lugenud, olen ka kuidagi üsna kindel, et teistmoodi siin käituda polekski saanud. Sest kindlasti sai mõni lugeja jõuludeks Maarja Kangro uue raamatu, samuti teadmata ja samuti ootamata-kutsumata, ja kui ta korjas sealt kokku kõik selle, mis osutas, et päriselu ja fiktsiooni vaheline piir on siin kuskil sootuks mujal kui tavaliselt kirjanduses, võis see samuti kutsuda esile mingisuguse säärase reaktsiooni. See on muidugi puhtalt spekulatsioon. Sest siin raamatus on kogu see kontekst, mis, nagu öeldud, ei ole vaid kannatus. Facebooki postituse peale kellegi surmast on niikuinii raske reageerida nagu ka ajalehest lugedes. Seda lahkab Kangro raamatus ka ise: „Ah, sotsiaalvõrgustikud. Suhtlusvorm, milleni inimkond pidi varem või hiljem jõudma. Milline oleks mu kogemus olnud ilma nendeta? Oleksin oma loost kirjutanud mõnele sõbrale, uudis oleks levinud inimeselt inimesele, iga vähegi tuttavat inimest tänaval kohates oleksin mõelnud, kas ta teab. Kas peaks rääkima?" (lk 183)

Raamat annab aga võrreldes Facebooki kui meediumiga laiema konteksti, ehk ka lunastuse, selgituse, analüüsi, lõpetatuse… ja näikse andvat ka mingeid üldisemaid suuniseid, ehk üleüldse eluks kaasa, mitte eksplitsiitselt, aga kindlasti paneb mõtlema, tekitab ehk süütunnet lugejaski, mitte vaid autoris endas. Näiteks kirjutab Kangro siin olukorrast, kuidas ta kunagi kellegi teise lapse surmale reageerimata jättis: „Ma ei helistanud ega kirjutanud tookord Janile. Muidugi, me ei olnud igapäevased suhtlejad. Aga see ei tähendanud midagi. See oli lihtsalt tavalise eesti mühaka käitumine. /…/ Mühakas, eesti mühakas ei hakka juba torkima. Kui mühakale uudist näost näkku ei öelda, siis ega ta tihti ei reageerigi. Mis mina, mühakas, ikka hakkan, see on sihuke tõsine, ebakindel, emotsionaalne värk." (lk 169)

Ja see on muidugi teraapia. Aga mitte ainult. See on ka kirjandus.

Minajutustaja elu ei jää kõigi traagiliste sündmuste ja sisekaemuste, eraeluvirvarri raames seisma, vaid läheb edasi, sündmused on laiali puistatud, oskuslikult põimitud, tagasi- ja edasivaatavad. Nii leiame peategelase (nagu ilmselt autorigi) ühel hetkel Maidani-järgsest Ukrainast, siis Tammsaare pargist 2012. aasta kevadel, mil meil valeliku poliitika vastu meelt avaldati. Ta kohtub inimestega, kelle eesnimede juurde on raske mitte õiget perekonnanime leida, umbes ainult Juhan Parts ja Anders Härm on saanud perekonnanimed külge. Selge see, et päriselust on siin palju-palju. Ta käib Itaalias, räägib meedias Sirbi skandaalist jne. Need ei ole taustasündmused ega tapeet, vaid justkui objektiivne kaart, kuhu see sisemine ja subjektiivne paigutada. Kuidas, kus, mis ajal tegelane liikus läbielamiste erinevais faasides. Millal algas milline rasedus, millal ja kuidas lõppes… Ehk nagu kirjutab Sirbis **Aija Sakova**: „Rännakud ajas võimaldavad näha jutustaja sisse väljaspool raamatu keskset traumaatilist sündmust (teadasaamine lapse väärarengust ja tema nurisünnitamisest). /…/ Need ekskursid võimaldavad märgata tagantjärele tekkinud enesesüüdistusi emaks saamise soovi ja mittesoovi vahel ning nende algeid."[2]

Raamat annab aga võrreldes Facebooki kui meediumiga laiema konteksti, ehk ka lunastuse, selgituse, analüüsi, lõpetatuse… ja näikse andvat ka mingeid üldisemaid suuniseid, ehk üleüldse eluks kaasa.

Raamat, mis ei oleks kuidagi saanud olla hea raamat, osutus selleks ikkagi. Teraapia enesele, vapustus meile. Kaotamata kangrolikku huumorit, (enese)irooniat, vajadusel käredat ja lajatavat keelt, juhatab ta meid lõpuks sügavast tihnikust välja.

[1] *Kultuurimeeter. – Tallinna TV, 20.01.2017.*
[2] *Sakova, Aija 2017. Maailm sita eituseta… – Sirp, 03.02.*

WEST COAST SWINGAZ
UUS EESTI BIIT

Foto: Hilja Matsalu

2016. aastal kaks EPd, „Brenda's Groove" ja „Joe Cool", ilmutanud West Coast Swingaz (kodanikunimega Tanel Matsalu) toob lääneranniku *house*'i koju kätte, lisades sellesse haamrised bassid ja justkui keskelt pooleks lõigatud helikatked.

Räägi lühidalt, mida kujutab endast West Coast Swingaz?
Tegemist on minu esimese muusikaprojektiga, mis sai alguse 2007. aastal. Olin tollal vaimustuses San Francisco keskmes olevast USA lääneranniku *house*'i-skeenest. See oli väga hingeline ja sügav *sound*, sekka ka kerge kiiksuga *techno*-helid ja *tribal*-tunnetusega trummid. See oli omanäoline ning mõjutas paljusid produtsente isegi USA idarannikul, antud žanri sünnilinnas Chicagos ning ka üle maailma. Selles skeenes oli kombeks, et produtsendid koondusid kollektiividesse, nagu 6400 Crew, Swirl People, Inland Knights, East Coast Boogiemen, White Collar Criminals jpt. Igatsesin ka ise mõnda sellisesse rühmitusse kuuluda, niisiis otsustasin selle ise luua ja lootsin, et leian ehk teisigi, kes oleks huvitatud minu kambaga liitumisest (praegu on tegemist siiski sooloprojektiga). Ajapikku on lisandunud lääneranniku helidele veel Chicago *house*-muusikale omane toores *lo-fi* produktsioon – see muudab *sound*'i palju elavamaks ja mahlakamaks.

Kuidas kirjeldaksid oma muusikat kellelegi, kes seda kunagi kuulnud pole?
Mõnusa tuimusega, monotoonselt edasirühkiv elektrooniline tantsumuusika, mida saadavad korduvad trummimasinatega tehtud 4/4 tantsubiidid, süntesaatorimeloodiad ja minimalistlikud diskosämplid.

Küsis **Mariliis Mõttus**

Pane kõrv peale:
soundcloud.com/danielrivera

Minu arust oled sa *house*'ile vägagi oma näo pähe maalinud. Kuidas sa sellise muusikani jõudsid ja mis on su põhimõtted muusika loomisel?
Esimest korda kuulsin sellist muusikat, kui sõber tõi 90ndate keskpaigas Tallinnast ühe reivimuusikakasseti. Tollal kõlas see kõik veel liiga veidralt. Kusjuures, olen selle lindi järele küsinud, aga sõbra ema olevat selle vastu seina puruks visanud. Esimene *house*'i-lugu, mida mäletan väga meeldivat, oli Stardusti „Music Sounds Better With You". Sellist prantsuse *house*'i mängiti palju raadios ja telekanalitel ning seda oli võimatu mitte armastada! *Underground*'ilikud helid paitasid esimest korda kõrvu selliste Raadio 2 õhtuse vööndi saadete vahendusel nagu „Vibe FM", „Kliinik" ja muidugi „Vibratsioon". Taoline muusika ja DJ-kultuur leidsid tollal rohkem kajastamist ka meedias. Tundus, et see on kõige lahedam asi maailmas, ning olla DJ ja produtsent veelgi ägedam. Isegi Masters At Work oli ajalehes! Hakkasin keskkooli ajal ise ka vinüülplaate koguma, eesmärgiga olla DJ. Ühel hetkel siiski tundus, et tahaks selle muusikaga veelgi rohkem ühendatud olla, ja produktsioon oli selleks üks võimalus. Enda muusika loomisel on peamine põhimõte, et see ei tohi olla igav! Tahan teha täpselt seda, mida ise kuulda eelistan. Chicagost tulev *house* ja kõik selle erinevad vormid, nagu *acid*, *deep*, *jackin*, *boompty* ja *ghetto*, mõjuvad mulle eriliselt. Nagu ka Frankie Knuckles ütles, see kõlab lihtsalt nii õigesti.

Kas oled isegi lääneranniku inspiratsiooni kogumas käinud?
USA lääneranniku veel mitte, aga kui kuulan selliseid plaate nagu Playin' 4 The City „The Shore" või DJ Rasoul „Let Me Love You", siis silmi kinni pannes tunnen, nagu teleporteeruksin sealsetele randadele jalutama.

West Coast Swingaz pole su ainus projekt. Lisaks lood muusikat ka selliste nimede alt nagu Tanel's Hot House Trax, Daniel Rivera ja Merelinnud. Räägi natuke neist teistest projektidest.
Tanel's Hot House Trax on reserveeritud lihtsalt kõlavate *house*'i-lugude jaoks ning selle projekti nimi tuleneb sellest, et kritseldasin niimoodi enda demoplaatidele. Daniel Rivera on juba teismeeas välja mõeldud *alter ego*. See on Prantsuse Rivieral pesitsev *playboy*, kellel ei ole millestki puudus ning keda ümbritseb glamuurne elustiil koos uhkete autode, villade ja kuumade modellidega. Tema teeb peamiselt *downtempo lounge*'i. Merelinnud on *techno*-projekt, mida inspireerib loodus, eriti just merelindude elu ning nende keskkond.

Mida tulevik toob?
Tahan teha palju uut muusikat ja avaldada seda nii digitaalselt kui ka kassetil, CD- ja vinüülplaadil. Merelindudel tuleb sel aastal Läti plaadifirma Lover's Club alt välja kassettalbum ja veel üks lugu saksa *label*'i Auxwegausdermisere kassettkogumikul. Kirjutan edasi enda musablogi Rivera's Groove Box. Proovin trügida üritustele DJna muusikat mängima. Tahaks proovida ise otsast lõpuni ühe vinüülireliisi teha ja luua sellega seoses ka enda plaadifirma. Nimigi on välja mõeldud – Nelle Records.

RHYTHM DOCTOR
DJ-ANKEET

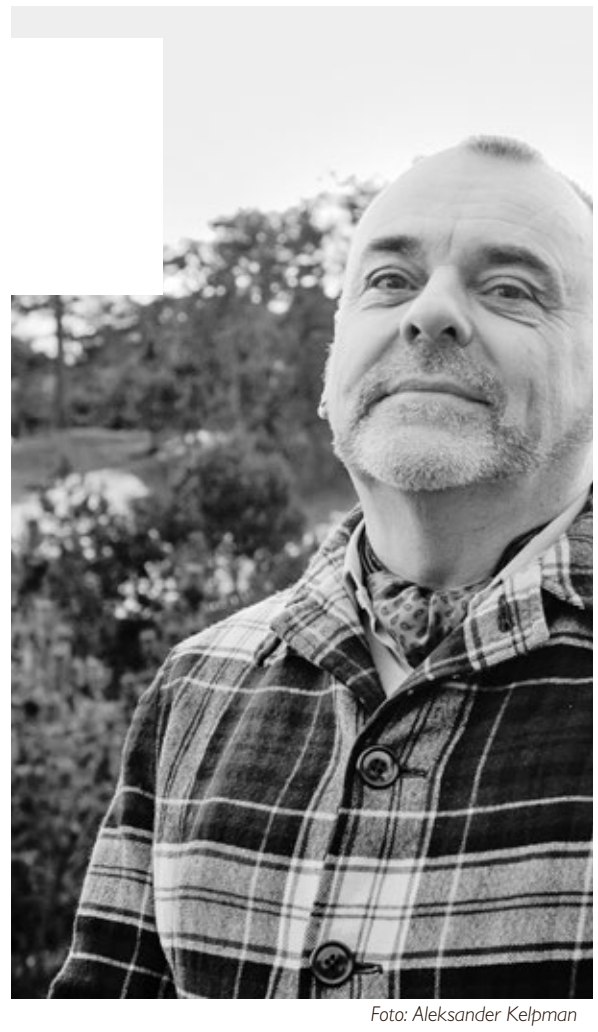

Foto: Aleksander Kelpman

Rhythm Doctor on nimi, mis ei vaja enamasti tutvustamist. On ju tema üks neist, kes alates 97. aastast Tallinna ühe vanima peosarja Mutant Disco hoobasid on tõmmanud ning kelle selektsiooni kuuleb mitu korda kuus Tallinna erinevates kohvikutes-klubides ning ka väljaspool Eestit. Oma kodulinnas Birminghamis DJ- ja produtsendikarjääri alustanud, 80ndatel Londoni klubikultuuri jahimaadele liikunud ning lõpuks Tallinnas maandunud Rhythm Doctor on kostitanud oma tee jooksul pidusid pungi, *reggae*, džässi, *funk*'i, *boogie* ning talle vaat et kõige iseloomulikuma *house*'iga, mille kohta on mees ise sõnanud: „Võib öelda, et bass on kirjutatud mu DNAsse."

DJ-debüüt: Esimene DJ-sett, mida mäletan, oli kahe vinüülimängijaga kolmapäeval, 5. aprillil 1978, kuigi olin tegelenud plaadikeerutamisega oma noorteklubis juba 1969. aastast.

Kuidas kirjeldad oma muusikavalikut: Positiivne, rütmikas, laiahaardeline.

DJ-seti puhul oluline: Hetkel, mil lugu kõlaritest väljub, peaks see olema eelmisega võimalikult sarnase tonaalsuse ja tugevusega. Kuigi muidugi läheb muusika järk-järgult kõvemaks, kui rohkem inimesi kohale ilmub.

Eredaimad mängumälestused: Mängimine 8Balli plaadipoes New Yorgis. See oli mu nende *label*'i alt välja lastud plaadi esitlus. Kohal olid paljud suured ja head New Yorgi *house*'i-skeene nimed (Louie Vega, Louie Balo Guzman, Tedd Patterson jt). Tegin miksi, milles segasin omavahel antud plaadi üht ja sama lugu, ning pälvisin kogunenud rahvalt aplausi. Seal oli küll ainult 40–50 inimest, aga *house*'i nad tundsid! Mitmed tulid küsima, mis plaadiga tegemist oli.

Kuula meie veebiväljaandest ka Rhythm Doctori Müürilehele tehtud miksteipi või pane kõrv peale aadressil soundcloud.com/rhythmdr.

Lugu, mida mängiksin oma parima sõbra pulmas: Mul on paar parimat sõpra, kellel on erinev muusikamaitse. Äkki peaks pruudilt küsima? Aga selleks, et panna lai vanusegrupp ringi hüppama, ehk midagi taolist nagu Ray Charlesi „What'd I Say Pt.1 & 2".

Koht, kus tahaksin kindlasti mängida: Rannabaaris Barbadosel.

Guilty pleasure: Electric Light Orchestra „Mr. Blue Sky".

Alt üles vaatan: Mike Horsemanile (R.I.P.). Ta oli 70ndatel ja varajastel 80ndatel DJ ja Birminghamis helioperaator. Tema helisüsteemi kutsuti *shoop-shoop*'iks – suured kõlarid, kust kostus *funk*'i, diskot, *reggae*'t ja punki. Tõeline heli ja muusika suurkuju ning kõigele lisaks veel stiilne ja tore mees.

Viis klassikut:
Atmosfear „Dancing in Outer Space"
Konk „Your Life (D.J. Mixers)"
The Destroyers „Compass"
Marvin Gaye „I Heard It Through the Grapevine"
Lonnie Liston Smith „Expansions"

Viis hetkekummitajat:
Sola Akingbola „Ninu Opon Ori Tiwa (Kiko Navarro Re-Edit)"
Celestial Being „Kenge Groove"
Equiknoxx „Timebird"
KKing Kong „Damaia"
Coen „Ululu"

doon kanda – heart
(Hyperdub, 2017)

Kuulas: Kristjan Karron

Jesse Kanda helikunsti jaoks esmakordselt kasutusel oleva pseudonüümi doon kanda värske EP „heart" tekitab kuulajale ettekujutuse põhjamaisest kurvast klounist. Põhjamaine seetõttu, et just melanhoolsed, külma ja tuult meelde tuletavad süntekanoodid on need, mida kuuleb artistilt, kes on teinud varem koostööd näiteks Björkiga. Taoline melanhoolia käib tihtipeale kokku pimedas ja jäises elavate tegelastega, isegi kui nad on valinud endale klouni elukutse. Palas „Feline" esinev valsitakt kipub oma tragikoomilisuses just eriti sellist pilti ette manama. Arvestades, et Jesse Kanda puhul on tegemist visuaalkunstnikuga, kes proovib esimest korda kätt elektroonilises muusikas, võib sellist vastandlikuks kujunevat meelepilti pidada üpris loogiliseks tulemiks. Ka EPd alustav pala „axolotl" käib üsna sama teed, kuigi rütm on valsitakti asemel juba tänapäeva klubipõrandatele sobivamas stiilis. Kuid üldiselt töötab EP rohkem ambientses, transsi tekitavas võtmes, mistõttu on omakorda kahju, et palad nii lühidaks jäävad. Oskustega DJ võiks selle võluva plaadiga veel palju head teha.

Bizarre – Beautica
(Seksound, 2017)

Kuulas: Silvia Urgas

Eesti *indie*-kindlus Seksound jätkab tänuväärset tööd legendaarsete kingapõrnitsemispärlite taas rahva ette toomisel. Tartu bändi Bizarre'i albumid on nüüdseks täies koosseisus vinüülile jõudnud – 2015. aastal „Café de Flor" aastast 1996 ja tänavu debüütalbum „Beautica" aastast 1994. Eks ole omamoodi naljakas, et esmailmumise ajal olnuks väga tagurlik albumeid vinüülil välja lasta.

„Beautica" on jäänud seni oma noorema ja eksperimentaalsema venna „Café de Flori" varju. Kui viimase kõla ning flirt tantsumuusikaga mõjub ka praegu uudselt ja mõnusalt kummaliseltki, siis „Beautica" on traditsioonilisem *shoegaze*, mis on ajanud juured sügavale eesti *indie* alateadvusesse – Pia Frausist She Bit Her Lipini. Bizarre'i omaaegne edu välismaal toob meelde üsnagi bizarre'iliku Holy Motorsi sarnased saavutused.

Üritasin „Beautica" saatel ette kujutada 90ndate Tartut, kus kirjanduselus tegutsesid Erakkond ja NAK, peod toimusid Varjendis ning kitarrimuusika kõrvale sigines aegamööda aina enam *techno*'t ja *house*'i. Aga raske on end selle muusika saatel 10ndate Tallinna arvutiekraani eest minema lennutada, tänapäev on endiselt siin. Võib-olla on asi selles, et *shoegaze*'i tehakse endiselt suhteliselt samas võtmes, My Bloody Valentine'i viimane plaat ei olegi enam „Loveless" ning Ride ja Slowdive on taas koos. Võib-olla oli Bizarre vähemalt Eestis ajast ees. Kindlasti aga on „Beautica" mürane ja samas õrn meditatsioon, vaevu kahekümneste tehtud pinget ja põlemist täis muusika, nüüdseks koos üle kahekümneaastase kultuurikihiga.

Communions – Blue
(Fat Possum, 2017)

Kuulas: Jaane Tomps

Kui John Hughesi kultusfilmist „The Breakfast Club" peaks kunagi uustöötlus valmima, võiks selle muusikalise poole eest vastutada taani poprokkarite punt Communions. Kaks ja pool aastat ootamist on end ära tasunud ning viimaks on poistel melomaanidele ulatada kauamängiv pealkirjaga „Blue".

Ansambli The Smiths unikaalset võlu ja aastakümnetetagust nostalgiat on üritanud matkida paljud *indie*-bändid, ent Communions on selle pähkli üpriski edukalt läbi närinud. Plaadilt leiab 11 pala, mis kõlavad kõik ehk tuttavalt, ent vahel on see kodune soojus just miski, mida su kõrvad vajavad. Oled sa Aju, Sportlane, Veidrik, Printsess või Kriminaal – „Blue" on ideaalne kaaslane igat tüüpi retroromantikule, kes sooviks salamisi olla mõne Hughesi romantilise komöödia kangelane. Kui sinu hing ihkab rännakut mõnikümmend aastat tagasi ja ajamasin sul paraku puudub, siis sellised lood nagu „Alarm Clocks", „Come On, I'm Waiting" ja „Take It All" ajavad oma ajastukohase kõlaga kahtlemata asja ära. Kui loodad avastada aga uusi radu, siis ilmselt tuleks teha tutvust hoopis mõne teise rokiviikingi loominguga.

Homeshake – Fresh Air
(Sinderlyn, 2017)

Kuulas: Kirill Havanski

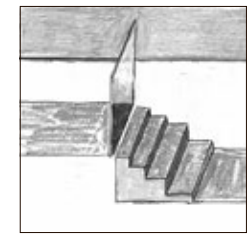

Homeshake on olnud alati ekstravertne introvert. Tabanud midagi tänapäeva inimesele liiga omast. Tema eripära *indie*-skeenes on see, et ta oskab teha tähtsaks selle, mis jääb helide vahele, mitte nende sisse. Tema kaks esimest albumit toimisid väheste vahendite peal, kontseptsiooni lihtsus läks kokku kummalise helipildiga ja tegi selle süsteemi huvitavaks.

Aasta 2017 ja tema käekirjas on sündimas mingit sorti pööre, ja miks ei peaks see rõõmustav olema, kui kunstnik areneb. Ta on muutunud kuulaja jaoks mõistetavamaks. Siiani sahiseb apaatia ja vajadus inimkontakti järele ühes tervikus. Siiani ei ole võimalik vahel sõnadest aru saada, kuid vahepeal saad sa neist liiga hästi aru.

Plaat juhatatakse sisse tervitusega ja lõpetatakse hüvastijätuga – „Fresh Air" on raam, mille sees saab ohutult triivida. Ta puudutab ja paneb sind kaasa õõtsuma, vastupidi tema eelmistele töödele, mis kaldusid isoleerituse, looderlikkuse ja sketšilikkuse varjundisse (mis ei välista üldse seda, et muusika seetõttu hästi kõlab). Seekord on Homeshake liikunud magamistoas kükitamisest kvaliteetsema ja täpsema produktsiooni poole, kinnitades veel rohkem jalga enda väga tugevas nišis. Ei ole loobutud džässilikult painavatest progressioonidest, vaikuse peal mängivatest *hatkick-hat-hatsnare-hat*-rütmidest, üldpildile dissonantsi andvatest helidest. Ja lisatud on lihakaid sünte, hiphopist imetatud rütme – kõike, mida tänapäeval soovitakse. Minu arust vuhiseb kuskil ka tuul.

Seetõttu on plaadi jõud selles, et „Fresh Air" ei ole totaalne loobumine vanast, vaid pidev balansseerimine eelmise materjali ja uue, enesekindlama ja avatuma suuna vahel. Suur osa on erootiliselt popilik, võimeline kaasa haarama juba palju laiemat auditooriumit ja sulab (kuid mitte vaha kombel) kõrvus.

VIHJE

Kurikarjas.live saadab raadiolaineid Koplist. Loodetavasti lisaks netile tulevikus ka päris raadiost. Ja kuuldavasti saab miksteipide lindistamise ajal ka tantsida ning jutusaateid *live*'is pealt kuulata. Pane kõrv peale: *kurikarjas.live*

Lord Of The Isles – Parabolas of Neon
(Firecracker, 2017)

Kuulas: Kärt Kelder

LOTI nime taha peituva šotlase Neil McDonaldi loodud kõla on miski, mida olin tantsumuusikas otsinud juba tükk aega. Kerge, kuid rütmikas. Helge, kuid müstiline. *Ambient*, mille erinevate žanritega üheksulatamine on andnud efektse tulemuse.

LOTI on tõdenud, et oma heli otsimine võttis tal kaua aega. Ta alustas muusikamängimist ja -tegemist 90ndatel, olles mõjutatud eelkõige *sci-fi*-filmidest, *acid house*'ist ja *ambient*'ist. EP „Parabolas of Neon" on samuti pigem viimastele üles ehitatud, kus mugavust või uimasust ei leidu. LOTI loodud maailm on eksperimentaalnostalgiline. Süntesaatorihelid meenutavad tihti 80ndate sarjade tunnusmeloodiaid. Nimilugu näiteks „Miami Vice'i" oma, kuigi tänapäevasemas võtmes. Helid on puhtamad ning madalamatele toonidele on lisatud teravust.

See on ka põhjus, miks LOTI mõjub värskena. Sa oleksid justkui seda sämplit kuskil vaibinud, kuid nüüd on see uues ja huvitavas vormis välja toodud. Iga loo lõppedes jääd ootama, et äkki tuleb uus rütm, äkki lugu jätkub. Tegelikult jätkubki, kummituslikult sinu peas.

„Parabolas of Neon" on plaat, mida kuulates lihtsalt silmad sulgeda, peaga rütmis paremale vasakule tuikuda või kehaga voolujooneliselt kaasa minna. Tantsupõrandale saab antud EP muidugi ka mahutada, kuid võib-olla alles hetkel, mil tantsija soovib minna enda mõtetega rändama helidest ülesehitatud *ambient*'i-maastikule.

The xx – I See You
(Young Turks, 2017)

Kuulas: Helo Liis Soodla

Inimesed armastavad lugusid armastusest. The xx-i album „I See You" lubab nuhkida, armastada ja kannatada teiste südamerütmis. See on pihtimus ja kahekõne, intiimne sissevaade kellegi teise ellu. Tegu ei ole mitte imala armulaulu, vaid kaine refleksiooniga sellest, kes ma ise olen, kes sina oled ja kes me koos oleme. Iga lugu lisab tervikule uue tahu, muudab erksamaks ja täpsemaks meie ettekujutuse peategelastest.

„I See You" tüürib kaugele eelmistest albumitest ega ole vaid pelk koopia juba tehtust. Esile kerkib Jamie xx-i omanäoline helikeel, mida iseloomustab harmooniate ja tasase soolomõtiskluse tantsurütmidega paaripanemine. Selline kontrastne duaalsus võimaldab lugusid jutustada ehtsalt, köitvalt, aga siiski the xx-ilikult.

Plaat paneb kuulaja piinlikkust tundma, sest kõrvalseisja justkui sekkub kellegi eravestlusesse ja rikub mingit kirjutamata privaatsusnõuet. Muusika on ekslev, kahtlev ja individuaalne, kuid olukorrakirjeldused on tuttavad, argipäevatraagikast on tehtud kunst. Albumi võlu seisnebki selle mitmekesisuses ja selleks et jälgida narratiivi metamorfoosi, peab häbistatud kuulaja uudishimu hirmust võitu saama.

PIDU, MIDA EI TASU MAHA MAGADA

Helikopteris alustab bassimuusikapidu Standard Issues

Standard Issues on uus üritustesari, mis toob kuulajateni erinevaid bassimuusika stiile, kuid mille põhisuunaks võib nimetada *grime*'i. Ühtlasi on peo eesmärk levitada Eestimaal kasvavat *grime*'i liikumist ja kultuuri nii instrumentaalide kui ka MCde poole pealt.

Sarja esimene üritus toimub 10. märtsil Helikopteris, mis on ühendanud oma jõud Standard Issuesi tiimiga ning toob teieni kolm tipptasemel artisti Nottinghamist.

Snowy *aka* Nottingham's Saviour on *underground grime*'i skeene tõusev täht, kes on esinenud viimase aasta jooksul mitmetel festivalidel ja kontsertidel Skepta, Stormzy ja Little Simzi kõrval ning kinnistanud endale koha The Streetsi Mike Skinneri *label*'i all.

Temaga on kaasas bassimuusika viljelejad Killjoy ja Lenkemz, kes on töötanud aastate jooksul selliste nimedega nagu Slick Don, Zebra Katz, Diplo, Bonde Do Rolê, Bones jpt.

Line-up'i täiendavad koduselt rindelt sama žanriga sina peal olevad Pats, Slin, Abstract Detail, Endamisi Salamisi ning DJ Perekond, Luurel Varas ja DJ Mannekeen.

ReggeDisko ehk *reggae*, *dub*'i ja tantsumuusika klubiõhtu

9. märtsil toimub Tartus Genialistide Klubis ning 10. märtsil Tallinnas Suhkrumollis ReggeDisko, kus valitseb 100% vinüülplaadi*sound*, kõik on eriliselt *chill*, õhk vibreerivalt mõnus ja heli bassiselt kume.

ReggeDisko seekordsed esinejad on DJ Don Erikson Raadio 2 saatest „Etnokonservid", duo Finest Soundsystem liige DJ Ras Wu ja DJ Tarrvi Laamann Bashment FMist. Tolm puhutakse nii mõnegi rariteetse vinüülsingli ja kauamängiva pealt ning loomulikult võetakse kaasa ka need plaadid, millele tolm ei ole veel jõudnud kogunedagi, sest tegemist on lihtsalt nii heade ja legendaarsete paladega.

Haigla Pidu toob Tallinnasse Jessy Lanza

Haigla Pidu kolib 24. märtsil üheks pikaks ööks legendaarsesse Club Hollywoodi, võttes kaasa diskokuulid, vilkurid, paukuvad plaadid ja ühe kontserti, mille peategelane on Jessy Lanza.

Jessy Lanza on kanada päritolu elektroonilise tantsumuusika artist, kes kuulub briti plaadifirma Hyperdub ridadesse. Lanza debüüt „Pull My Hair Back" segas mesist *rnb*'d eksperimenteeriva elektroonikaga ning selle võtsid hästi vastu nii kriitikud kui ka publik. Möödunud aastal ilmunud „Oh No" on aga õnnestunud samm popima *sound*'i suunas. Lanza on teinud koostööd Caribou, Morgan Geisti ja *footwork*'i meeste DJ Spinni & Tasoga ning jaanuarist alates veab ta BBC Radio 1 eetris korra kuus ka saadet „Residency". Hollywoodi lavale astub Jessy Lanza oma kevadise euroturnee raames, teda toetavad Haigla Peo residendid Ats Luik, Kristopher Luigend ja Jan Tomson.

Foto: Hollie Pocsai

Paul Oja esitleb vinüülireliisi „Lights Out Nights Out"

DJ ja produtsent Paul Oja esitleb 11. märtsil Tartu Erinevate Tubade Klubis ning 17. märtsil Pärnus Puhvetis A.P.T.E.K. äsja vinüülile pressitud sooloplaati „Lights Out Nights Out".

Tegemist on Legendaarne Recordsi ning Soome plaadifirma Top Billini koostöös ilmunud albumiga, mis jõudis kuulajateni digitaalselt eelmise aasta lõpul, kuid anti nüüd rohkemate lugudega välja ka füüsilisel kujul.

„Lights Out Nights Out" on inspireeritud pimedatest talveöödest ning päikesest, mis suviti kunagi ei looju. Muusika tuhandelt Tallinna reivilt, räpipeolt ja pikalevenimud äftekalt.

Albumil on kokku kümme lugu, millel teevad kaasa Tõnn Tobreluts, Eric Kammiste, Tallinn Daggers ja Teele Viira. Tartu peol saadavad Paul Oja Top Billini boss Sharkslayer ning spetsiaalse seti teevad kunagise legendaarse peo Neljapäev With Lazers vedajad. Pärnus astub Sharkslayeri kõrval külalisena üles aga Dr. Muul.

Still Out toob Tallinnasse Berliini *techno*-meistri Beroshima

10. märtsil klubis 9/11 toimuval Still Outil astub üles produtsent, DJ, elektroonilise muusika pioneer ja *label*'iomanik Frank Muller *aka* Beroshima.

1994. aastal koos Ulrich Schnaussiga loodud Beroshimat, mis on kasvanud üheks parimaks *live act*'iks oma skeenes, iseloomustab uenduslik *acid*'i mõjutustega helikeel. Franki plaadifirma Acid Orange'i kõrval alustas 1996. aastal tema teine põhiline väljund Muller Records. Tegemist on mehega, kes ei hooli žanripiiranguist, sulatades Detroiti mõjudega Berliini *techno*'t kokku erinevate elektroonilise muusika stiilidega ning avastades antud žanri galaktikaid nii oma DJ-settides, *live*-esitlustes kui ka väljalasetes. 2015. aastal valis Marcel Dettmann Beroshima pala „Electronic Discussion" Berliini kümne kõige mõjukama *techno*-loo hulka.

Lisaks Mullerile saavad puldis sõna Hurmet Ilus, Paap ja Armukahur.

TOETA MENTALITEETI, MILLESSE USUD.

VORMISTA ENDALE TELLIMUS VÕI OLE MEILE TOEKS ÜHEKORDSE TOETUSEGA AADRESSIL

MUURILEHT.EE/TELLIMINE

KOSMOPOLIIT

„Kosmopoliit" on Müürilehe rubriik, kus saavad sõna välismaal tegutsevad noored eestlased. Välispoliitika, majanduse, keskkonna ja kultuuri teemadele lähenevad kosmopoliidid uutest vaatepunktidest, nad arutlevad, miks asjad on mujal just nii või naa, ning kajavad, mis piiri taga teemaks.

ÕNNELIK ON SEKSIKAS

Brasiilia karnevalid on igal aastal toimuvad pidustused, mil kogu riik on haaratud pooleteise kuu pikkusesse tantsu- ja trallirohkesse karnevalilumma. Mis on sambakirg? Mis teeb selle nii ahvatlevaks eurooplastele ja kuidas näiteks eestlane seda mõistab? Kumb on siiski karnevalil olulisem – kas keha või selle kunst?

Aigi Lehtla ja **Andrei Jakovlev**

Brasiillaste seksuaalsuse ja sellega seonduva paremaks mõistmiseks rääkisime mitu korda Sambódromol (*karneval Rio de Janeiros, kus erinevad sambakoolid igal aastal üksteisega võistlevad* – toim.) osalenud professionaalse sambatantsija **Bianca Barroso** ning Rio de Janeiro karnevalikostüümide tehase peadisaineri **Alessander Ferreira de Almeidaga**. Uurisime, mida sambakarneval kui rituaal brasiillastele tähendab ja tähistab, milline õhkkond seal valitseb ja milliseid tundeid-tunge väljendatakse.

Bianca arvates tähistab karneval ennekõike kõigi brasiillaste õnne ning see ongi õnne ja armastuse pidustus. „Brasiilia sambakarneval on üks omamoodi rituaal, mis sai alguse tänavarahva spontaansest soovist leevendada eluraskuste stressi." Ta lisab, et karneval on ka väga emotsionaalne ning pisaraid tuleb selle vältel tihti ette. Alessanderile on karneval seevastu 365 päeva tööd, mis kulmineerub ühe suure teatrietendusena. Ta nõustub, et ka tema jaoks on tegu emotsioonirohke sündmusega: „Karneval räägib minule romansist, kuid siin leidub kõike."

Eurooplaste silmis seondub karneval tahes-tahtmata tugevalt seksuaalsusega ja kui küsime, kas pidustusi võib vaadelda ühe suure paaritumisrituaalina, paneb see Alessanderi muigama: „Suurele hulgale moosekantidele, tantsijatele, poeetidele, kunstnikele ja disaineritele teeb see teadmine, et eurooplaste jaoks on karneval üks suur paaritumismäng, vaid nalja. Samba pole siiski lihtsalt paljas naine ja teda ihaldav mees. Samba on midagi palju poeetilisemat. See, kuidas me tantsime, riietume ja elame, on kunst! Me teeme kõike kirglikult. See ongi meie seksuaalsus. Karneval on midagi enamat kui lihtsalt seks." Ka Bianca jaoks on sambatants pigem nagu sportlik sooritus ja etteaste: „Meil on seksuaalsus loomulik osa kultuurist. Me tantsime palju lapsest saati ja meil on võib-olla raske tantsu kogu aeg seksuaalsena tõlgendada… Pealegi on hea, kui sa ei mõtle, mida sa teed, ja lased rütmil ennast kanda. Kas seksis ei ole kah mitte nii? Ma lasen muusikal ennast kanda. Euroopas ma nägin inimesi enamjaolt vaid püüdmas rütmile pihta saada…"

Samas ei salga Bianca, et tänavakarnevalidel võib otsest viidet seksile rohkem ette tulla. Ta lisab, et motellid võivad karnevaliperioodil täis olla küll, selgitades sealjuures, et motell on Brasiilias veidi teistsugune asutus kui võib-olla mujal. Kuna enamik noori elab nimelt koos vanematega, pole neil kuskil omaette olla. Niisiis võetaksegi motellis öö, kui tahetakse privaatsust. „Mõned käivad kinos, teised motellis," naerab Bianca.

Meiegi võime täheldada, et seksi on tänavatel õhus palju ja tõenäoliselt on hiliste pidutsejate eesmärk ikkagi õhtu lõpus skoorida. Ja tundub, et mitte ainult mehed, vaid ka naised on siin selles mõttes väga aktiivsed. Andrei meenutab olukorda, kus 15 trummidega meest oli kogunenud ümber sambat tantsiva naise ja tunda oli kõvasti erutust: „Samas panevad need mehed selle erutuse ilusasti rütmi sisse ära. Mis pärast saab, ei tea ju kunagi. Aga küllap saab seda tõlgendada eelmänguna."

IGAÜHEL OMA TEEMA

Igal piirkonnal ehk rajooni esindusgrupil on karnevalil oma teema, mis varieerub muusikast tantsu ja kostüümideni. Näiteks on olemas The Beatlesi muusikat viljelev rühm või siis Bahia rahvatantsurühm ja leidub ka selliseid, mille on asutanud mõni kuulus bänd või laulja. Eesti kontekstis võiks üles astuda näiteks Kalamaja oma numbriga või esineda Ivo Linna rühm.

Bianca harjutab tantsu lähenevaks Sambódromo sambakarnevaliks. Foto: Andrei Jakovlev

Meie nägime kolme erineva piirkonna etteastet, mis kõik olid väga eripärased nii oma olemuselt kui ka seksuaalsuselt. Päevasel ajal esitatakse korralikumaid kavasid, aga öösel läheb õhkkond vabamaks. Tõdeme, et brasiillastel on sealjuures hea omadus tarbida alkoholi vaid koguses, mis ei sega tantsimist.

Brasiilia karnevalid on tuntud ka kostüümide poolest. Naised on ehitud sulgede ja kristallidega, ent on pea ihualasti. Kuid Bianca toob välja selle praktilise aspekti: „Sambódromo karnevalil tantsime me kiirelt ja palju… poolteist tundi järjest. Karnevalikostüümid on rasked ja meil on väga palav. Mida vähem riideid, seda mugavam." Alessander lisab ajaloolise mõõtme, et kuna karneval on armastuse ja vabaduse tähistamine, siis loomulikult kisuvad paljud riided seljast ka selle absoluutse vabaduse saavutamise eesmärgil: „Ja see ju ongi alastioleku kunst."

Rääkides alastusest, on üldteada, et brasiillaste kehad on kujundanud iluideaale üle maailma – siin mängivad tšellod ja kontrabassid kohalikus orkestris tähtsamat osa kui viiulid. Aafrika kultuuri mõjudest tulenevalt ihaldavad brasiillased pigem volüümikust. Kitsaste puusadega ja kõhnad naised meeldivad gringodele (valgetele meestele). Kehalisi eelistusi on siingi muidugi erinevaid, kuid ihaldusväärsena tunneb Brasiilias ennast tõenäoliselt suurem hulk inimesi kui Euroopas. Samas on ka kehakultus siin enam levinud kui kuskil mujal.

Viime jutu kehakeelele ja Andrei jagab mälestust sellest, kuidas ta kuus aastat tagasi Brasiilias reisis ja sealt koju naastes väga kontrastseid tundeid koges. „Viimasel õhtul istusin ühes Brasiilia väikelinna *pagode*-baaris, kus seitsmeliikmeline bänd mängis mahedat rütmi ja kolm kaluritütart sahistasid tantsupõrandal sussi. Meeleolu oli üliromantiline ja seeläbi ka väga seksikas. Tants oli tagasihoidlik ja ülimalt sensuaalne… Ööpäev hiljem avastasin ennast Stockholmi-Tallinna laeva ööbaarist, kus käis räige tümm ja ülesrivistunud superminiseelikute ja saabastega beibed väänlesid aeroobikat teha ning kiskusid samal ajal vilkuvate tulede saatel oma megalühikesi seelikuid alla. See oli äärmiselt kontrastne kogemus, pidades silmas just seda, kuidas on võimalik end kehaliselt ja seksuaalselt väljendada." Küsimuse peale, kuidas brasiillased kehakeelt kasutavad, vastab Bianca, et neile meeldib naerda… ka tantsides, ning lisab muiates: „Ja selleks et tantsida sambat, peab sul olema ilus tagumik…"

Bianca pakub jutuajamise lõpetuseks, et ta võib meile pärast oma maja katusel tantsida. „Seal on ilus. Ja palju vaateid." Õhtul kohtumegi katusel, mis asub kuulsa Vidigali *favela*, mere, mäe ja mitte vähem kuulsa Sheratoni hotelli vahel. Ta poseerib meile loojuva päikese taustal ja harjutab tantsu lähenevaks sambakarnevaliks Sambódromol.

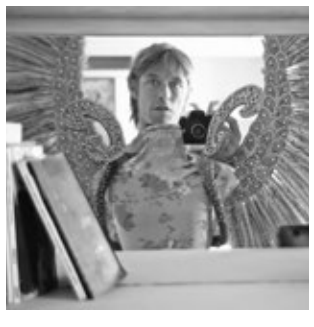

Sotsiaalmeedik **Aigi Lehtla** ja elukunstnik **Andrei Jakovlev** on Brasiilias kaks ja pool kuud ringi rännanud ning naudivad sealset vabameelset õhkkonda. Samuti avatud meeltega inimesi, kelle jaoks paistab õnn olevat erinevalt kalkidest põhjamaalastest rahvuslik maavara.

NOMAADID, KES UJUVAD VASTUVOOLU

Tänavuse Tallinn Music Weeki esinejate ja kõnelejate hulgast leiab legendaarse Berliini tänavareivi Love Parade kaasasutaja Danielle de Picciotto ning saksa industriaalmuusika lipulaeva Einstürzende Neubauten liikme Alexander Hacke – kunstnikepaari, kes on veetnud viimased seitse aastat mööda maailma rännates.

Intervjuu **Alexander Hacke** ja **Danielle de Picciottoga**.
Küsis **Mariliis Mõttus**

Picciotto ja Hacke on korraga kunstnikud, muusikud ja filmitegijad. Mõni aasta tagasi müüsid nad maha oma maja Berliinis ning asusid rännakule läbi maailma. Nomaadlikku elustiili harrastades pole nad aga loorberitele puhkama jäänud – nende sulest on tulnud nii erinevaid valdkonnaüleseid soolotöid kui ka mitu ühist albumit, mis kannavad endas teekonda läbi mitmete kultuuride ning iseenda. Veebruari lõpus tehtud intervjuu ajal tabasin nad parasjagu Austriast Kremsi linnast *artist-in-residence*'i programmi raames valmiva muusikainstallatsiooni jaoks muusikat salvestamast.

Tallinn Music Weeki konverentsile tulete te rääkima erinevate kultuuride ja põlvkondade vahelisest suhtlusest. Milles teie arvates praegu need suurimad lõhed peituvad?
Alexander Hacke: Meie ja praeguse generatsiooni vahel on kindlasti lõhe. Kui elasin teismelisena ja oma varajastes 20ndates Lääne-Berliinis, oli meil ainult kolm telekanalit, mis lõpetasid saadete näitamise kell 12 öösel, ning seetõttu oli meil vaja luua midagi, et enda meelt lahutada. Pidime ise uurima ja looma oma reaalsuse. Tänapäeva generatsiooni pommitatakse kõikvõimaliku infoga ja nende jaoks seisneb probleem selles, kuidas osata end sellest välja lülitada.
Danielle de Picciotto: Huvitav tõdemus, milleni ma seitsme aasta jooksul reisides olen jõudnud, on see, et kõik riigid teevad mingis mõttes läbi sarnast muutust, gentrifikatsiooni. Teiste sõnadega muudetakse meid sarnasteks, et suurfirmad saaksid selle pealt igal pool kasumit teenida.

Ma arvan, et inimeste puhul on väga oluline säilitada isikupära. Kui meid kõiki gentrifikatsiooniga kustutatakse ja me kõik ühesugused oleme – Starbucks, IKEA jne –, saavad meist ainult numbrid. Numbrid, kui palju me ostame ja kui palju meie pealt kasu teenitakse. On väga oluline, et säilitaksime oma identiteedi. Külastades Mehhikot, Austraaliat, Euroopat, Ameerikat – see on igal pool samamoodi. Esimene asi, mida sa lennujaamast väljudes näed, on IKEA. Praegusel ajal on meie erinevused miski, mida me peame tõeliselt hoidma, positiivsete standardite järgi muidugi.

Kas see oli ka üks põhjus, miks te Berliinist lahkusite ja reisima läksite? Selleks et seda individualismi säilitada.
D.P.: Jaa, alguses arvasime, et see on ainult Berliini probleem, kuna linn polnud enam sama nagu 80ndatel. Toona oli sealse skeene eesmärk murda reegleid ja olla nii individualistlik kui võimalik. 90ndate keskel ja 2000ndatel muutus see gentrifitseeritumaks ning meid tegi see õnnetuks, kuna see tähendas peavoolu pealetungi ja me ei ole peavool. Niisiis mõtlesime, et lähme Berliinist minema ja otsime kohta, kus asjad nii ei oleks, aga saime aru, et see probleem on igal pool.

Kas olete siiski mõne taolise koha leidnud?
D.P.: See on väga keeruline. Kunstnikud lähevad kohtadesse, mis ei ole sellised, ning suurfirmad järgnevad neile kohe. Niisiis on raske leida paiku, mis poleks gentrifikatsiooni läbimas või selle poole teel.
A.H.: Asi pole isegi uue koha leidmises. Pigem on oluline muutuda seesmiselt kui viia end füüsiliselt kuhugi mujale. See muutus sai alguse, kui vabanesime pea kõigist oma materiaalsetest asjadest; kui saime aru, et meil ei ole kõike seda vaja; kui mõistsime, kui palju aega me sellele oleme kulutanud, et teenida raha, et kõiki neid asju hankida.
D.P.: Oli väga vabastav neist asjadest loobuda.
A.H.: Reisides maailmas seitse aastat ringi ja olemata seotud ühegi paigaga, ei avastanud me ainult nende kohtade vahelisi erinevusi, vaid leidsime ka sarnasusi oma sõprades ja kolleegides, kes võitlevad sama emotsiooniga. Me nägime, kui positiivne ja vajalik võib olla sellest võistluse ja rabelemise tundest üle saada – nagu ajal, mil inimeste vahel valitses solidaarsus.

Berliin on tuntud oma seksuaalse vabaduse poolest. Kas teie arvates on ka see aspekt aja jooksul muutunud?
A.H.: Ma võin rääkida oma poja seisukohast, kes on 28-aastane. Tema ütleb, et enamik Berliinis elavaid inimesi on vallalised ja üsna üksikud.
D.P.: Ma arvan, et Berliin, võrreldes teiste suurte metropolidega, on odav, ent siiski üsna rahvusvaheline ning asjad on seal endiselt võimalikud, niisiis saad olla üsna vaba. Berliin on olnud alati peolinn, kus toimub igal õhtul midagi. See on selles mõttes üsna ekstreemne koht. Ma arvan, et seal on endiselt väga palju seksi (*naerab*).

Danielle, sa oled olnud seotud ka mitme Berliini ööelust pajatava dokumentaalfilmiga.
D.P.: Minu jaoks oli väga põnev see, mis toimus klubikultuuris 80ndatest kuni 2000ndateni. 80ndatel olid talved nii külmad, et inimesed läksid klubisse, et sooja saada (kortereid köeti siis ainult ahjudega), ja elutoad muudeti klubideks, mis olid enamasti illegaalsed. Seal lokkas tõeline loovus – toimus lugemisõhtuid, kontserte, inimesed näitasid oma kunsti. Põhimõtteliselt oli tegu seguga galeriist, kontserdikohast ja klubist, kus kohtas alati sõpru. Seda, mis seal sündis, võis nimetada Berliini klubikultuuriks ja ma arvan, et see oli väga põnev kuni 1995.–1996. aastani, sest siis võrsus sealt väga uudseid asju. Eriti visuaalset poolt puudutavas. Oli kõiksugust kunsti, ka klubikultuuriteemalist. 95./96. aastal, kui Berliinist oli saanud pealinn, tehti need kohad korda ning see muutus üsna tavapäraseks klubiatmosfääriks.

80ndatel olid talved nii külmad, et inimesed läksid klubisse, et sooja saada (kortereid köeti siis ainult ahjudega), ja elutoad muudeti klubideks, mis olid enamasti illegaalsed. Seal lokkas tõeline loovus.

Novembris andsite te välja oma meditatsioonialbumi „Unity" ning enne seda ilmunud „Perseverantia" lindistasite te Mojave kõrbes. Miks just seal?
A.H.: See on suurepärane ja inspireeriv koht. Meil on seal hea sõber, kes lõpetas just oma stuudio kallal töötamise, nii et olime tema esimesed kliendid.
D.P.: „Perseverantia" erineb meie varasemast muusikast, kuna see on instrumentaalsem. Meie eelnev looming oli rohkem klassikalise loo-suunitlusega. Nomaadidena tundsime, et meie selja taga on vähem müüre, nii et tahtsime anda seda edasi ka oma muusikas. „Perseverantia" on omamoodi heliriba meie praegustele rännakutele. Paljud ütlesid, et selle järgi on hea joogat teha ja mediteerida, sest see on instrumentaalne. Me ise tegeleme samuti palju mõlemaga, niisiis mõtlesime, et oleks tore teha isiklik meditatsioonialbum – selleks sai „Unity".

Ütlesite „Perseverantia" kohta, et otsisite sellega oma sisemist ja välimist selgust. Kas te olete oma reiside jooksul selle leidnud, mida otsisite?
A.H.: Ma ei usu, et seda on võimalik ühe eluaja jooksul saavutada, kui sa just väga õnnelik inimene pole. Kuid kõik sõltub õige suuna leidmisest. See on nagu lille tärkamine. Sa pead vaatama päikese poole. Ise aru saama, kuhu sa püüdled, mida otsid ja mis suunas otsustad minna.
D.P.: Minu jaoks on see elu täielikult ümber kujundanud. Üks suurimaid pöördepunkte oli see, et minust sai vegan, sest reisides muutus mu immuunsüsteem nõrgaks. Pidin jälgima tervislikel põhjustel, kuidas ja mida ma söön ning joon. See muutis mu nägemust paljudest asjadest. See paneb sind mõtlema, mis on elus esmatähtis, sest sa minimeerid kõike, mis sul on.

Kas te igatsete vahel seda materiaalsust, mis teil oli, kindlat kohta, kuhu minna?
A.H.: Me igatseme võõrustamist. Praegu oleme meie külalised, aga tahaksime ise külalisi kutsuda, see on üks asi, millest ma puudust tunnen.
D.P.: Mina ka. Ma armastan söögitegemist (*naerab*). Reisimisega seoses olen ma hakanud otsima uusi võimalusi, kuidas elada ja inimestega suhelda. Tahaksin luua mingil hetkel kuskile kogukonna. Arvan, et see, kuidas inimesed praegu elavad, ei tööta enam. Nii paljud elavad omapäi, võtkem või näiteks üksikemad. Mul on ka palju sõpru, kes elavad üksinda, istuvad nädalaid oma korterites arvutite taga, kuna nende töö on selline, ja on täielikus isolatsioonis. Ma arvan, et miski meie ühiskonnas peab muutuma. Oleme külastanud reisides paljusid sõpru ja kunstnikekommuune ning peatunud kohtades, kus elatakse koos erinevatel viisidel. Mulle jäi mulje, et see on palju tervem moodus inimestega suhtlemiseks – nagu suurperede puhul. Niisiis, kui me kunagi paigale otsustame jääda, siis võiks see olla just selline koht või situatsioon. See on mu praegune unistus.

Kas teil niimoodi reisides tööd tehes tegelikult ka puhkamiseks aega jääb?
A.H.: See on asi, mida me õpime. Kui sul pole kohta, kuhu tagasi tulla, pead õppima puhkama sisemiselt. Olema rahulik ja kasutama oma aega selleks, mida sa tegelikult teha tahad, tegema asju teadlikult, laskma stressil mitte võimust võtta. Mitte sööma ja lugema samal ajal meile. Me üritame iga minutit võimalikult efektiivselt ära kasutada.
D.P.: Nagu Alex ütles, siis lõppude lõpuks peab muutus toimuma sinus eneses. Ma olen ameeriklane ega ole väga õnnelik selle üle, mis USAs praegu toimub. Kuid kuidas saame eeldada, et poliitikud peaksid olema teistsugused, kui me pole ise valmis muutuma – koos oma nõrkustega, nagu ahnus, raha, võim ja kõik sellised asjad. Ma arvan, et see reis näitab meile, et kui sa tahad üldse midagi muuta, ka poliitikas, pead tegema tööd iseenesega, tulema tagasi selle juurde, mis elus tegelikult oluline on, keskenduma sellele, sest siis peegeldub see ka poliitikas. Selle nimel me töötame. Ja nagu me ütlesime, on see seotud palju jooga ja meditatsiooniga, millega me tegeleme vähemalt kaks tundi päevas, niisiis saame palju lõõgastuda. Me plaanime muidugi mingil hetkel pidama jääda, kui leiame olukorra, mis meile õige tundub. Seni me aga sellega ei kiirusta.

Foto: press

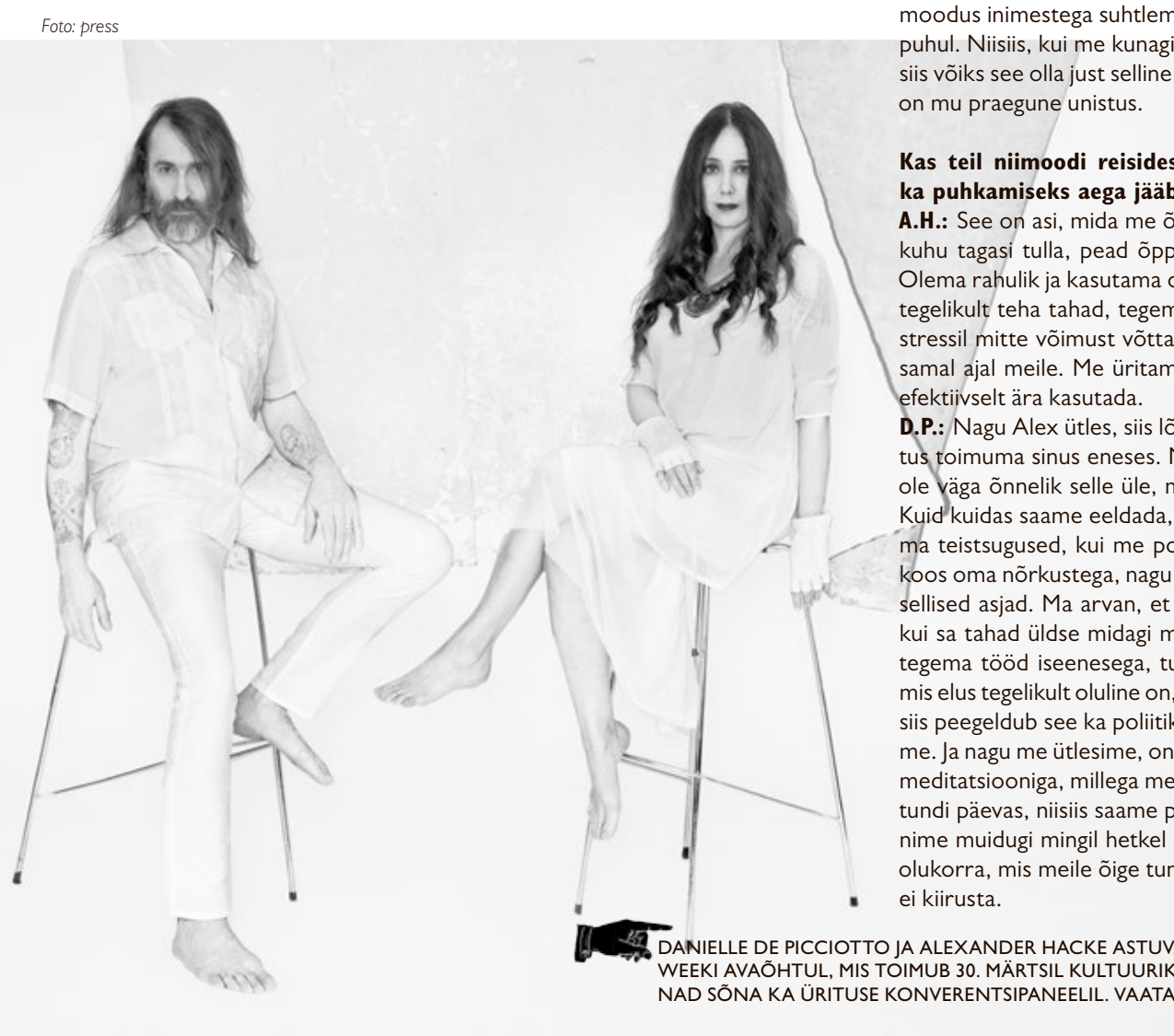

DANIELLE DE PICCIOTTO JA ALEXANDER HACKE ASTUVAD ÜLES TALLINN MUSIC WEEKI AVAÕHTUL, MIS TOIMUB 30. MÄRTSIL KULTUURIKATLAS. LISAKS SAAVAD NAD SÕNA KA ÜRITUSE KONVERENTSIPANEELIL. VAATA LISAINFOT: *TMW.EE*

UUS EESTI DISAIN: CRYSTAL RABBIT

2011. aastal sigines eesti disainimaailma üks isemoodi bränd, mille loojaks on Kristel Jänes ning mille keskmes on seksikad ja naiselikud *bodysuit*'id. Konservatiivsemad silmad võisid end küll kinni pigistada, kuid Crystal Rabbit võttis oma loominguga üle naiste riidekapid-pesusahtlid nii Eestis kui ka välismaal.

Küsis **Mariliis Mõttus**

Fotod: Jana Solom

Kas sa oled oma disainitud rõivaste puhul alati nii julge katsetaja olnud, nagu me näeme nüüd Crystal Rabbiti brändi puhul?
Esimene *bodysuit*, mille tegin, oli kehavärvi ja rindadele oli joonistatud musta kangavärviga kaks suurt Xi. Käisin siis alles koolis ja mingist disainist ei saanud juttu olla – olin lihtsalt noor ja *rebel*! Enne seda tegelesin klassikaliste rätsepaoskuste omandamisega, kuid võimalusel oli minu töödes alati väikseid detaile ja inspiratsioonikillukesi pesumaailmast.

Mis sind disaini poole tõmbas?
Ma ütleks, et disain kasvas kogemata mu külge. Olen selline kange iseloomuga ka, et kui midagi meeldib, siis lihtsalt teen ega lase ennast kõrvalisest häirida. Siiani on ennast disaineriks nimetada veider, alles harjun selle ideega.

Lugesin, et oled töötanud erootikapoes. Kas põhjus, miks Crystal Rabbiti kontseptsioon just üdini sensuaalne on, pärineb osati ka sellest perioodist sinu elus?
Selleks ajaks oli Crystal Rabbit juba sündinud, pigem võib seda aega lugeda disaini mõttes passiivsemaks. Poodi tööle tõmbas mind eelkõige soov olla seotud minu jaoks sel hetkel enim meeli köitnud nüüdisaegsete pesudisainerite loominguga, mida oli võimalik Eestist leida, ning olla sellest ümbritsetud. Sellised brändid nagu Bordelle, Marlies Dekkers, Made by Niki ja Kriss Soonik olid seal esindatud ja klienditeenindajatöö lihtsalt sobib mu natuuriga hästi. See oli lõbus ja hea kogemus.

Eesti disainis laiutas Crystal Rabbiti sünni ajal taolise mängulise *loungerie* koha pealt üldiselt tühjus. Kuidas su bränd alguses vastu võeti?
Crystal Rabbit ei ole mingi *by the book* bränd, mis on loodud laua taga istudes ja reegleid järgides. See algas eksperimentaal- ja lõbu-pärast-projektina kõigi muude tegemiste kõrvalt. Olematu eelarvega projektist kasvas aastatega bränd tänu nõudlusele. Nüüdseks on see mu põhitöö ja olen ülimalt tänulik kõigile oma klientidele, kes mind toetanud on. See on alustava disaineri jaoks üks olulisimaid punkte, et üldse ellu jääda ja edasi areneda. Alles nüüd tunnen, et hoog on sees, ja siit edasi minna on veel pikk maa.

Kust sa oma kollektsioonide jaoks peamiselt inspiratsiooni kogud?
Kõige suuremaks inspiratsiooniks on naised! Tihti keskendun ühele värvile, kehaosale või detailile ja selle ümber kasvab kõik muu.

Praegu teed enamasti bodisid, kleite ja retuuse. Mis sul tulevikus veel varuks on? Ehk tuleb Kristel Jänese nime alt müügile ka muid tooteid?
Salasoov on ikkagi täielikult pesule keskenduda, eks aeg näitab, mis tulevik toob!

Kas sinu arvates on eesti naine oma seksuaalsuses julgemaks muutunud?
Ma arvan, et eesti naine on igas valdkonnas julgemaks ja eneseteadlikumaks muutunud. Teise inimese sisemaailma me väljast ei näe, kuid mul on hea meel, et tänapäeva ühiskonnas on vabadus tõlgendada seksikat ja sensuaalset enda soovi järgi ning seda ei defineeri enam ainult liibuv kleit ja sügav dekoltee.

Milline on olnud tagasiside Crystal Rabbitile välismaalt?
Olen alati siiralt õnnelik, kui näen, et keegi teisest maailma otsast on mind sotsiaalmeedia virvarrist üles leidnud, võtnud vaevaks kirjutada ja uurida mu loomingu kohta! Tagasiside on olnud hea ja loomulikult kõige suurem kompliment on see, kui klient pöördub su juurde tagasi.

Kuidas sa enda igapäevast stiili kirjeldaksid?
See on megamiks nüüdisaegsest minimalismist ja külluslikust vintaažist. Mu stiil on naiselik ja viimistletud, kuid kõige tähtsam on mugavus. Garderoob on mul üsna väike ja emotsioonioste ma ei tee, enamasti piilun ja juurdlen päris kaua, enne kui midagi soetan – ja seejärel kannan täie armastusega!

Kas sul on mõttes mingeid huvitavaid materjale või mõni tehnoloogia, millega tulevikus katsetada tahaksid?
Siiditrükk ja tikkimine on kaks teemat, millega sooviksin lähemalt tutvust teha. Sellised käsitöövõtted on ideaalsed, et luua kordumatuid üksikeksemplare.

Mis on sinu kui disaineri jaoks kõige keerulisem aspekt oma töö juures?
Kuna siiani tegutsen üksi ja veedan enamiku ajast õmblusmasina taga, on kõige keerulisem kasvamine – olla efektiivne, eetiline, põnev, loominguline ja jätkusuutlik samal ajal.

KRISTEL SOOVITAB:

viis pesubrändi, mis ei ole Victoria's Secret! Need disainerid paistavad enim silma oma uenduslike lõigete, hea brändingu ja eetilise tootmise poolest.

CRISTINA AIELLI – uus noor tegija, kes kosmilise kiirusega pesuarmastajate südamed võitis. Cristina looming on ideaalne kooslus õrnast pitsist, tüllist ja geomeetrilistest joontest. Tõeline *haute couture* pesu! *cristinaaielli.com*

HOPELESS LINGERIE – Austraalia *indie*-brändide au ja uhkus. Õudusfilmide tumedusest inspiratsiooni ammutanud pesu, mis on mõeldud kõikidele naistele igas suuruses ja vanuses. Super mugav ja ilus pesu, mida tahad kanda iga päev! *hopelesslingerie.com*

LA FILLE D'O – see Belgia bränd hiilgab oma uenduslike lõigete ja eetilise tootmisega juba aastast 2003. *lafilledo.com*

MARIEYAT – sinu puuvillane *made-in-china*-pesu pole kunagi enne nii äge olnud! *marieyat.com*

KAROLINA LASKOWSKA – tõeline pesukuninganna, kelle looming on sensuaalne ja tehniline teostus perfektne. Tema käe all on sündinud ühed kõige keerulisemad ja imelisemad konstruktsioonid, mida ma näinud olen! *karolinalaskowska.com*

Tähistame moodi
FIBIT'25
11. märts
Rikkalik päev täidetud moeetenduste ja
sooduspakkumistega 11. märtsil Viru Keskuses.
Lisainfo: virukeskus.com/FIBITkevad2017
viru
keskus